

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

DİN EĞİTİMİNDE MEDYA KULLANIMI

BÜŞRA AYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PROF. DR. AYTEKİN DEMİRCİOĞLU

EYLÜL - 2022

KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Buşra AYDIN

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİN EĞİTİMİNDE MEDYA KULLANIMI

BÜŞRA AYDIN

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. AYTEKİN DEMİRCİOĞLU

Bu araştırma, medyanın eğitimde ve hususiyile din eğitimindeki etkilerini saptamak amacıyla görsel-işitsel, yazılı kaynaklar ve toplumsal etkileşim ele alınarak yürütülmüştür. Araştırmada, din ve eğitimin temel kavramlarından yola çıkılarak, medyanın din eğitimindeki rolü hakkında kavramsal ve kuramsal bir çerçeve inşa edilmiştir. Akabinde medyanın sosyolojik değerlendirilmesi yapılarak teknoloji, eğitim ve din eğitimi konuları mütalaa edilmiştir. Aynı zamanda, din eğitiminin medya ile beraberliği, din eğitiminde teknolojinin etkileri ve kullanımı, medyanın olumlu ve olumsuz etkileri yine görsel-işitsel, yazılı kaynaklar ve toplumsal etkileşim ışığı altında incelenmiştir. Bu inceleme esnasında din eğitiminin medya ile beraberliği, din ve teknolojik gelişmelerin uyumu, dinde güncellemenin olabilirliği ve geleneksel din eğitiminin sürdürülebilirliği hakkında tartışmaların ortaya çıktığı saptanmıştır. Bu tartışmalar daha önce bilimsel olarak ele alınmış olup süreli yayınlar tarafından da incelenmiştir. Bu çalışmada bahsi geçen tartışmalar ile alakalı farklı bir bakış açısı kazandırılmış ve bu bakış açısına özgü bazı değerlendirmelere yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan kavramlar ve alt başlıklar seçilirken, toplum tarafından kullanılması ve eğitimde tercih edilmesi temel kriterler olarak göz önünde bulundurulmuştur. Seçilen kavramların tanımlarına ve tarihçelerine yer verilerek bazı değerlendirmelerin yapılması da bu araştırma içinde bulunmaktadır. Bu araştırmanın tespitine göre medya kullanımının din eğitimi üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olmakla beraber, olumlu etkileri ağır basmaktadır. Bu kaniya varılmasında en önemli argüman olarak teknolojik gelişmeleri yakından takip eden toplumun eğitim ve teknolojiyi birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak görmesidir. Toplumun böyle bir algıya sahip olmasında, teknolojinin hayatı kolaylaştırıcı, hızlı bir şekilde bilgiye eriştirici ve sanal ortamlar vasıtasıyla sosyalleştirici özelliklerinin olmasının önemli bir payı vardır. Toplumun her ferdinin kolaylıkla bir medya unsuruna erişebildiği günümüzde, eğitimde ve din eğitiminde medya kullanımı ile beraber eğitimin daha kaliteli ve çıktılarının daha kalıcı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum tamamen faydalı gibi gözükse de iyi yönetilmediği takdirde medya kullanımında harcanan zaman miktarı artsa bile, eğitime düşen miktarın azaldığı ve başarıyı olumsuz yönde etkilediği de tespitler arasındadır.

ANAHTAR KELİMELEER: Eğitim, din eğitimi, medya, eğitim ve medya, din eğitimi ve medya, süreli yayınlarda eğitim, süreli yayınlarda din eğitimi

Eylül 2022, 142 Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****THE ROLE OF MEDIA IN RELIGIOUS EDUCATION****BÜŞRA AYDIN****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE****DEPARTMENT OF PHILOSOPHY AND RELIGION SCIENCES****SUPERVISOR: PROF. DR. AYTEKİN DEMİRCİOĞLU**

This research has been conducted to ascertain the effect of media in education generally and in religious education particularly by addressing the audio-visual, printed resources and social interaction. In the research, a theoretical and conceptual framework regarding the role of the media on religious education has been constructed based on the essential concepts of religion and education. Then the topics of technology, education and religious education has been scrutinized by evaluating the media sociologically. At the same time, it has been assessed that the relation of religion and media, the effects of technology and its usage on religious education, and the positive and negative aspects of media on religious education in consideration of audio-visual, printed resources and social interaction. During this assesment, it has been ascertained that some debates prompted regarding the relation of religion and media, the harmony of religion and technology, the feasibility of an update in the religion and the ustainability of the traditional religious education. These debates previously have been addressed scientifically and also assessed by some periodical publications. In this study, a different perspective has been presented about the aferomentioned debates and some assessments of this perspective have been given a place. In this research, while choosing the concepts and subheadings, the popularity among society and the preferability in education have been considered as the essential criteria. The research content also includes some assessments carried out of the definition of the chosen concepts and their history of origins. According to the determination of this research, although the media usage has positive and negative impacts on religious education, nevertheless positive impacts outweighed. The most important argument which is leading to this conclusion is that the evaluation of the education and technology as a complementary by society who follows the technological advancements closely. The fact that technology has features that offer a livable life, quick information access, and virtual social environements have an important role in the society's having such a perception. In today's world, where every member of the society can easily access a media element, it has been determined that the education is of higher quality and the outputs are more permanent with the use of media in education and religious education. Although this situation seems to be completely beneficial, even if the amount of time spent in media usage increases, the share of time spent on education decreases if it is not managed well and it affects success negatively.

KEYWORDS: Education, religious education, media, education and media, education in periodicals, religious education in periodicals

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanması aşamasında, tezin konusunun belirlenmesinden son kontrolüne kadar büyük titizlik ve özenle çalışan, beni destekleyen, bana yol gösteren, bana danışmandan çok abilik yapan, öğrencileri için elinden gelen çabayı sarf ederek onları yüreklendiren, hayatta bizlere öğretmenlik mesleğini sevdiren, tez danışmanım sayın Prof. Dr. Aytekin DEMİRCİOĞLU'na bu destek ve teşvikleri için içtenlikle teşekkür ederim. Yüksek lisans yapmak için bize destek olan, “İki günün müsavi olan aldanmıştır” düsturuyla devam etmenin gerekliliğini ve okumanın sevgisini bizlere aşıl原因, derslerinden feyiz aldığım Rektör yardımcısı sayın hocam Prof. Dr. Mehmet ATALAN'a teşekkür ederim.

Aynı zamanda bütün akademik çalışmalarımı her zaman destekleyen beni yüreklendiren pes etmek istediğimde bana moral olan ve benden maddi manevi yardımlarını esirgemeyen canım annem Yaşar ÇELİK ve canım babam İsmail ÇELİK'e sonsuz teşekkürü borç bilirim.

Bu çalışmam sırasında, bana her türlü anlayış ve olanağı sağlayan beni hiç yalnız bırakmayan benimle birlikte yürüyen değerli eşim Abdurrahman AYDIN'a ve biricik oğlum Ömer AYDIN'a içtenlikle teşekkür ederim.

Tez çalışmam sırasında benden dostluklarını hiçbir zaman esirgemeyen Derya GÜLEÇ, İlhan GÜLEÇ, Hasan ÇELİK, Nilgün ÇELİK ile Hüseyin AYDIN'a ve diğer aile fertlerime teşekkür ederim.

BÜŞRA AYDIN

Kastamonu, 2022

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TAAHHÜTNAME	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	1
1.2 Araştırmanın Yöntemi ve Kuramsal Çerçevesi.....	3
1.3 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	4
2. BİRİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN TEMEL KAVRAMLARI.....	7
2.1 Din Kavramı	7
2.1.1 Din Kavramının Etimolojisi.....	8
2.1.2 Dinin Kavramının Tanımları	10
2.2 Eğitim Kavramı	12
2.2.1 Eğitim Kavramının Etimolojisi.....	14
2.2.2 Eğitim Kavramının Tanımları.....	15
2.3 Din Eğitimi Kavramı	16
2.3.1 Din Eğitimi Kavramının Tanımları.....	17
2.3.2 Formal ve İnfomal Din Eğitimi	18
2.3.3 Din Eğitimi Disiplininin Teşekkülü.....	19
2.4 Medya Kavramı	23
2.4.1 İnternet Kavramı	25
2.4.2 Süreli Yayın Kavramı	26
2.4.3 Televizyon Kavramı	27
2.5 Diyanet Kavramı	28
3. İKİNCİ BÖLÜM: EĞİTİMDE MEDYA	32
3.1 Görsel ve İşitsel Medya	33
3.1.1 Youtube’da Eğitim.....	33
3.1.2 Google’da Eğitim.....	36
3.1.3 EBA’da Eğitim	37
3.1.4 Zoom’da Eğitim	39
3.1.5 Televizyon ’da Eğitim	40
3.2 Yazılı Medya	48
3.2.1 Süreli Yayınlarda Eğitim	48
3.2.2 CTE Çocuk Dergisinde Eğitim	48
3.2.3 Bilim Çocuk Dergisinde Eğitim	50
3.2.4 TRT Çocuk Dergisi’nde Eğitim.....	52
3.2.5 Meraklı Minik Dergisinde Eğitim.....	54
3.2.6 TSE Öncü Dergisinde Eğitim	56
3.2.7 Bilim ve Teknik Dergisinde Eğitim.....	57
3.3 Sosyal Medya	59
3.3.1 Facebook.....	61

3.3.2	Instagram	63
3.3.3	Twitter.....	68
4.	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: DİN EĞİTİMİNDE MEDYA	71
4.1	Görsel ve İşitsel Medyada Din Eğitimi	71
4.1.1	Youtube’da Din Eğitimi.....	72
4.1.2	Google’da Din Eğitimi.....	74
4.1.3	Televizyonda Din Eğitimi.....	76
4.2	Sürelî Yayınlarda Din Eğitimi.....	80
4.2.1	Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi’nde Din Eğitimi.....	81
4.2.2	Semer kand Dergisinde Din Eğitimi	83
4.2.3	Aile Dergisinde Din Eğitimi	85
4.2.4	Seferber Dergisinde Din Eğitimi	92
4.2.5	Altınoluk Dergisinde Din Eğitimi.....	94
4.2.6	Şebnem Dergisinde Din Eğitimi	98
4.2.7	Fikirname Dergisinde Din Eğitimi	101
4.2.8	Gülistan Dergisinde Din Eğitimi	102
4.2.9	Altın Çocuk Dergisinde Din Eğitimi	103
4.2.10	İnsan ve Hayat Dergisinde Din Eğitimi	105
4.2.11	Sürelî Yayınların Eleştirel Boyutu.....	107
4.3	Sosyal Medyada Din Eğitimi	109
4.3.1	Instagram’da Din Eğitimi	111
4.3.2	Facebook’ta Din Eğitimi.....	112
4.3.3	Twitter’da Din Eğitimi.....	114
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER	116
	KAYNAKLAR	121

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1 Eğitimde İncelenen Dergiler	5

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

COVID-19	: Coronavirus Disease 2019 (Yeni Koronavirüs Hastalığı)
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
FATİH	: Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştiren Hareketi
VD	: Ve diğerleri
SAV	: Sallallahüaleyhivessellem
AS	: Aleyhisselam
VB	: Ve benzeri
TR-NET	: Türkiye İnternet Proje Grubu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
B	: Bin (1000)
MN	: 10 Milyon
IAB	: Interactive Advertising Bureau (İnternet Faaliyetleri Yönetim Kurulu)
CV	: Curriculum Vitae (Özgeçmiş)
TV	: Televizyon
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
CTE	: Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
MEBBİS	: Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
PROF.	: Profesör
DR.	: Doktor
HZ.	: Hazreti
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
CC.	: Onun şanı ne yücedir.
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü)
DOÇ.	: Doçent
KS	: Kuddise Sirruh
CST	: Competency Standarts for Teachers (Öğretmenler için Yetkinlik Standartları)
ISTE	: International Society for Technology in Education (Uluslararası Eğitimde Teknoloji Derneği)
İSAM	: İslam Araştırma Merkezi
TED	: Türk Eğitim Derneği
Tr.	: Tarihsiz
TÜRDEB	: Türkiye Dergiler Birliği

1. GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Eğitimde geleneksel eğitim sisteminin değişmesi ile yeni materyal arayışı ortaya çıkmıştır. Bu arayış insanları teknolojik gelişmeleri yakından takip etmeye itmiştir. Bu durum teknolojik gelişmelerin hızlı ilerleyişi ile birlikte eğitimde yeni ihtiyaçların doğmasına neden olmuştur. Özellikle 2000’li yıllardan sonra internet bağlantısının yaygınlaşması ve medyanın hızlı ilerleyişi, medyayı eğitimde yararlanılabilecek yeni bir materyal olarak düşündürmüştür. Bunun yanında medyanın geniş bir kitleye ulaşabilmesi ve bu kitle üzerinde etkili olabilmesi, medyayı eğitim ve din eğitimi alanlarında yararlanılabilecek bir kaynak haline getirmiştir. Kişilerin ihtiyaçları göz önüne alınarak medyanın bu alanlarda kullanılması eğitimi daha etkili ve kalıcı kılmaktadır.

Medya, 21. yüzyıl araştırma konuları arasında kendine popüler bir yer edinmiştir. Teknolojinin eğitimde bir araç olarak kullanılması sürdürülebilir bir din eğitimi için teknolojiden yararlanılmasını cazip hale getirmiştir. Geleneksel din eğitimi ile teknolojik gelişmelerin çatışması din eğitiminin teknolojik gelişmelerden bağımsız ilerleyemeyeceği gerçeğini yadsınamaz bir şekilde ortaya koymuştur. Hayat ile iç içe geçmiş din konusu ve günümüzde teknolojinin hayatı ne denli büyük ölçüde etkilediği düşünüldüğü zaman din eğitiminin teknolojik gelişmelerin dışında kalarak ilerleyemeyeceği apaçık ortadadır. Din eğitiminde medya kullanımı ise yeni çalışmalar için bakir bir alan olduğundan incelemeye değer bir konudur.

Eğitimde teknolojinin kullanılması COVID-19 sonrası dönemde öncesindeki döneme göre daha yaygın hale gelmiştir. EBA, MEB tarafından 2012 yılında eğitim ile teknolojinin bütünleşmesi için oluşturulmuştur. Bu sistemin salgın öncesi dönemde yeterliliği ve verimliliği yapılan bilimsel çalışmalar ile sınanmış olup sonrasındaki dönemde yaygınlaşması sağlanmıştır.

Eğitimde süreli yayınların kullanımı hakkında yapılan bilimsel çalışmalara rastlanmış olup konuya en yakın çalışılan süreli yayın olarak Altınoluk dergisinin bir eki olan

Şebnem dergisinin incelendiği ancak bu çalışmanın sadece kadınları ele aldığı görülmüştür. Bu çalışmada ele alınan bir diğer süreli yayın olan Diyanet dergisinin başka akademik çalışmalara da konu olduğu görülmüş ancak söz konusu çalışmalarda işlenen konuların bu çalışmadan ayrıştığı tespit edilmiştir. “Çocuk Dergisi Üzerine Bir İnceleme” başlığı altında yapılan bir çalışmaya konu olan dergiler, çalışmada ikinci bölümde ele alınmış olup bu dergilerin bu iki çalışma için farklı açılardan ele alınmış konular olduğu ayırımına varılmıştır.

Bu çalışmanın ana başlığı ve temel konusu olan din eğitiminde medya kullanımı konusunun bilimsel açıdan daha önce incelenmediği görülmüş ancak bu çalışmanın alt başlıklarını ele alan başka akademik çalışmalara rastlanmıştır. Başka akademik çalışmalar tarafından da ele alınan ortak konular sosyal medyada ve televizyonda eğitim konuları olup bizim çalışmamızdan farklı yönde değerlendirilmiştir. Bu çalışmaya konu olan süreli yayınlar ya geniş bir kitle tarafından kullanıldığı için ya da kolay bir ulaşım imkânı sundukları için bu çalışmaya konu olmayan süreli yayınlara tercih edilmişlerdir. Bu süreli yayınlardan Diyanet dergisi ve Şebnem dergisi dışındaki dergiler (eğitim alanında) hakkında akademik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmada ele alınan konular önce eğitim sonra din eğitimi üzerinden değerlendirilmiştir. Bu çalışmada incelenen konularda eğitim ve din eğitimi, teknolojik gelişmeler göz önünde bulundurularak ele alınmış olup çalışmanın bu alana yeni bir boyut kazandıracağına inanılmaktadır.

Ülkemizde ilk kez 1993 yılında internet bağlantısının kullanılmasından sonra internet bağlantısının sosyal, toplumsal ve kültürel açıdan eğitimde ve dinde etkileri görülmeye başlanmıştır. Bu etki halen günümüzde devam etmektedir. 2012 yılında FATİH projesi kapsamında devlet eğitimde teknolojik gelişmeleri yakından takip ettiğini göstererek özellikle eğitim ile teknolojinin bütünleşmesini sağlamıştır. FATİH projesine ek olarak EBA sistemi de buna dâhil edilmiştir. FATİH projesi ve EBA sistemi eğitime teknolojik açıdan yeni bir soluk getirmiştir. Bu sistem dışında öğretmenler ve öğrenciler tarafından başka online uygulamalar da kullanılmıştır. Bu uygulamalar öğretmenler ve öğrenciler için eğitime kolay ulaşım imkânı sağlamakla beraber eğitimde zaman ve mekân kavramını ortadan kaldırmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın konusu, amacı, önemi, yöntemi, kuramsal çerçevesi, kapsamı ve sınırlılıkları üzerinde durulmuş; ikinci bölümünde din kavramı, din kavramının tanımları, eğitim kavramı, eğitim kavramının tanımları, din eğitimi kavramı, din eğitimi kavramının tanımları, formal ve informal din eğitimi kavramları ele alınmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde medyanın eğitim üzerindeki etkileri, dördüncü bölümünde medyanın din eğitimi üzerindeki etkileri görsel-işitsel, yazılı ve sosyal medya ele alınarak irdelenmiştir. Araştırmanın beşinci bölümünde sonuç ve değerlendirmeye yer verilmiştir.

1.2 Araştırmanın Yöntemi ve Kuramsal Çerçevesi

Bu çalışmanın konusu ve alt başlıkları literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur. Akabinde anahtar kavramlar belirlenerek bu kavramlar hakkında yapılan bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Yazılı medya belgesel tarama yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümü olan “Eğitimde Medya” başlığı altında ele alınan süreli yayınlar 2021 ve 2022 yıllarının ilk altı aylarında yayımlanan dergilerdir. Tablo 1.1’de görüldüğü üzere 6 farklı dergiye ait toplamda 54 adet sayı incelenmiş ve tezin konusu üzerinden değerlendirilmeleri yapılmıştır. Çalışmada ele alınan dergilerin incelenen sayıları kapak yazılarından yola çıkılarak içeriklerinde ne tür yazılara yer verdiklerine ve bu yazıların işleniş biçimlerine göre değerlendirilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümü olan “Din Eğitiminde Medya” başlığı altında 2009’dan 2022’ye kadar olan yıllara ait incelenen süreli yayınlar ve onların sayıları şu şekildedir: Diyanet, Semerkand, Altınoluk, İnsan ve Hayat, Aile, Şebnem, Altın Çocuk dergilerinin 2009 yılına ait sayıları, 2010’dan 2021’e kadar olan yıllarına ait, her yılın yaz ve kış aylarına ait ikişer adet olmak üzere, dörder sayısı, 2022 yılının ilk dokuz ayına ait sayıları; Gülistan dergisinin 2016’dan 2022’ye kadar olan yıllarına ait birer sayısı; Seferber dergisinin 2017’den 2022’ye kadar olan yıllarına ait birer sayısı; Fikirname dergisinin 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yıllarına ait birer sayısı ele alınmış olup toplam 501 adet dergi incelenmiştir.

Araştırmanın üçüncü ve dördüncü bölümlerinde yer verilen sosyal medya platformları şunlardır: Facebook, Instagram, Twitter. İlk olarak bu uygulamalar hakkında bilimsel

çalışmalar dosyalanarak tezin konusu ile ilgili alanlar taranmıştır. Ardından bu uygulamalarda eğitim ve din eğitimi hakkında etkin olarak paylaşım yapan sayfalar incelenerek sayfalar hakkında bilgi verilmiştir. Bilgi verildikten sonra eğitim ve din eğitimi açısından değerlendirilmiştir. İncelenen bu sayfalar seçilirken Google arama motorunda aratılmış ve en çok tercih edilen sayfalar tespit edilerek tezde bu sayfalar ele alınarak incelenmiştir.

1.3 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırmada eğitim ve din eğitimi medya araçları üzerinden bölümlere ayrılarak üç kısımda incelenmiştir: görsel-işitsel medya, yazılı medya, sosyal medya. Görsel-işitsel medya aracı olarak televizyon ele alınıp radyo, sinema, tiyatro, vd.; yazılı medya aracı olarak dergiler ele alınıp gazete, kitap, vd.; sosyal medya aracı olarak da Google arama motoru, Youtube, Facebook, Instagram, Twitter ele alınıp diğer arama motorları, medya paylaşım platformları, sosyal ağlar çalışma kapsamında değerlendirilmemiştir.

Görsel-işitsel medya aracı olarak sadece televizyon ele alınmış fakat eğitim ve din eğitimi hususunda yayın yapan çok sayıda kanal olması araştırmacıyı bu kanallar arasından seçim yapmak durumunda bırakmış ve bu sebeple bütün kanallara değinilememiştir. Araştırmacı tarafından bu kanallar arasında seçim yapılırken yaygın olarak tercih edilenler konuya dâhil edilmiştir.

Araştırmada ele alınan dergilere Tablo 1.1’de yer verilmiştir. Bu tablo dışında kalan dergiler ve dergilerin sayıları değerlendirmeye dâhil edilmemiştir. Araştırmacı tarafından bu dergiler arasında seçim yapılırken yaygın olarak tercih edilenler ve kolay erişilebilir olanlar; bu dergilerin de son iki yıla ait sayıları ele alınmıştır.

Tablo 1.1 Eğitimde İncelenen Dergiler

İsim	Yıl	Sayı	Ay
CTE Değer Çocuk	2021	9	Ocak-Şubat-Mart
		10	Nisan-Mayıs-Haziran
	2022	13	Ocak-Şubat-Mart
		14	Nisan-Mayıs-Haziran
TSE Öncü Çocuk	2021	97	Ocak-Şubat-Mart
		98	Nisan-Mayıs-Haziran
Bilim Çocuk	2021	277	Ocak
		278	Şubat
		279	Mart
		280	Nisan
		281	Mayıs
		282	Haziran
	2022	289	Ocak
		290	Şubat
		291	Mart
		292	Nisan
		293	Mayıs
		294	Haziran
Meraklı Minik	2021	169	Ocak
		170	Şubat
		171	Mart
		172	Nisan
		173	Mayıs
		174	Haziran
	2022	180	Ocak
		181	Şubat
		182	Mart
		183	Nisan
		184	Mayıs
		185	Haziran

TRT Çocuk	2021	124	Ocak		
		125	Şubat		
		126	Mart		
		127	Nisan		
		128	Mayıs		
		129	Haziran		
	2022	135	Ocak		
		136	Şubat		
		137	Mart		
		138	Nisan		
		139	Mayıs		
		140	Haziran		
		Bilim ve Teknik	2021	638	Ocak
				639	Şubat
640	Mart				
641	Nisan				
642	Mayıs				
643	Haziran				
2022	649		Ocak		
	650		Şubat		
		651	Mart		
		652	Nisan		
		653	Mayıs		
		654	Haziran		

Yukarıda bahsi geçen bu medya araçları yalnızca eğitim ve din eğitimi üzerinden ele alınmış, diğer konular incelemeye tabi tutulmamıştır.

2. BİRİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN TEMEL KAVRAMLARI

2.1 Din Kavramı

Din, insan hayatı için önemli bir kavramdır çünkü din insanın hayatını şekillendirirken onun yaşama biçimini ortaya koyar. İnsanlar din kavramlarını ve yaşama biçimlerini inandıkları dinin kutsal metinlerinden/kitaplarından elde ederek hayatlarını ona göre şekillendirmektedirler. Hatta bu metinleri/kitapları kendilerine getiren peygamberin söz, fiil ve davranışlarını örnek alarak bunu kaynak olarak değerlendirirler. Peygamberden sonra onun yolundan gelen din âlimleri, tebliğciler ve onların eserleri aracılığıyla onların ilimlerini öğrenerek kendilerine yol çizerler. Kısacası insan dinin ete kemiğe bürünme halidir ve insan dini en güzel taşıyan varlıktır.

Din toplum için büyük öneme sahiptir. Çünkü din toplum ile senkronize biçimde evrilmektedir. Toplumun ahlak ve temel kuralları da dine göre şekillenir ve uygulaması dine göre olur. Bu açıdan ele alındığında tarihte hangi topluma bakılırsa bakılsın dinsiz toplumun olmadığı görülmekte olup toplum var oldukça dinin de onunla birlikte var olacağı düşünülmektedir. Bu düşüncenin sebebi ise insanın dini bir yapısının olmasıdır. Bu yapı insanın fitri yapısıdır. Bu fitri yapı dini duyguların varlığını korumasına neden olarak insanın dine yatkınlık kazanmasını sağlar. İnsan doğar büyür, gelişir ve ölür. Doğarken içindeki din duygusunu hayatının her evresinde arar. Bulduğunda ulu ve kudretli bir varlığa sığınma ve bu varlığa güvenme duygusu geliştirir. Bu duygunun verdiği huzurla hayatına devam etmeyi amaçlar. Dinin fitri oluşu İslam dininin kaynağı Kur'an-ı Kerim'in Er-Rum Suresi'nin 30. Ayetinde şu şekilde ifade edilmektedir;

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَ
عَلْمُونَ

‘Sen yüzünü Hanif olarak dine, Allah’ın fitratına çevir ki Allah, insanları bu fitrat üzerine yaratmıştır. Allah’ın yaratması değiştirilemez.’

Bu ayetten anlaşılmaktadır ki insanoğlu dine ihtiyaç duyarak yaşamını sürdüren bir varlıktır.

İnsan iki maddeden meydana gelir. Bunların birincisi ruh iken ikincisi bedendir. İnsanların yaşama devam etmek için bedeni ihtiyaçlarını karşıladıkları gibi ruhi ihtiyaçlarını da manevi olarak karşılamaları gerekmektedir. Bu maneviyat ancak din ile sağlanmakta olup dine ihtiyaç duyulmaktadır. İnsan ancak ulu ve kutsal varlığa dua eder, niyazını belirtir ve bağlanma ihtiyacını karşılar bunun sonucunda da daha iyi bir yaşam sürer.

Dinin insana birçok faydası vardır. Bunlardan bir tanesi dinin insana değer katmasıdır. Din insana değer katar, onu yüceltir ve geliştirir. Hatta din insana fayda sağlar ve iyi şeylere yönlendirir. Bunun içinde din mükemmel kanunlardan ve sıkı nizamdan meydana gelmektedir.

Dinin başka bir boyutu insanlara psikolojik açıdan destek olmasıdır. İnsan yalnızlık, çaresizlik, korku, üzüntü ile sarsıntılar, hastalıklar, musibet ve felaketler karşısında dine sarılır. Din insana sığınak olur. Böylelikle dini benimseyen insanların kendine güveni arttığı gibi ruhani açıdan kendini daha iyi hissetmektedir. Kendini iyi hisseden insan ise çevresine daha duyarlı olmakta, barışçı bir tavır sergilemektedir. Ayrıca dinin hem dünya hem ahiret açısından yaptırımlarının olduğunu bilen insan daha dikkatli davranışlar sergiler ve bunun karşılığının olacağını bilir. Din insanın ruhani ve zihni açıdan gelişmesine katkı sağlar.

Kısacası dinlerin nihai amacı insanların dünya ve ahiret hayatında mutluluğunu sağlayarak yüce bir varlığın sığınağı altında güvende olduğu duygusu vermektir.

2.1.1 Din Kavramının Etimolojisi

Din teriminin kesin bir tanımını yapmak pek mümkün değildir. Bunun sebebi din teriminin günümüze kadar birçok tanımının yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle tanımını yapılmaya çalışılan din kavramı en zor terimler arasında yer almaktadır.

Din kavramı ilk insandan günümüze kadar gelen bir olgudur. Bu bakış açısından bakıldığında dinin etimolojisi ilk insan olarak kabul edilen Hz. Âdem'e (as.) kadar dayanmaktadır. Fakat bu yazıda günümüzdeki toplumların dini nasıl algıladığına değinilecektir.

Din kavramı toplumdan topluma farklı şekilde ele alınmış olup her toplum dine farklı anlamlar yüklemektedir. Bu farklılığa örnek olarak İranlıların din kavramı için ayın 24. gününü kullandığı gösterilebilir. Bu günü kutsal saydıkları için 24. güne din demişlerdir. İranlılar hayatları boyunca ayın 24. gününü uğurlu kabul etmiş ve hayatlarına bunu yansıtmışlardır. Bu yansımayı İran toplumunda okula başlayan ve evlenen kişilerde görmek mümkündür. Okula başlayacak öğrenciler ile evlilik yapacak kişiler eğitimlerinin ve evliliklerinin uğurlu olması için ayın 24. gününü takip ederek işlerini bugüne denk getirmeye çalışırlar.

Arapça olarak din kavramı Arap dil âlimlerinden bazıları tarafından din kelimesinin kökünün Aramî-İbrani dillerinden 'hüküm' anlamına geldiğini bazıları ise Arapça 'örf' ve 'adet' anlamına geldiğini savunmaktadır. Arapça sözlükte ise din kelimesi 'örf ve âdet' 'ceza ve karşılık' mükâfat, itaat, hesap, boyun eğme, hâkimiyet ve galibiyet, saltanat ve mülkiyet, hüküm ve ferman, makbul ibadet, millet, şeriat vb. farklı manalara gelmektedir. İslam âlimleri ise din hakkında tanım yaparken kutsal kitap olan Kur'an-ı Kerim'deki açıklamalardan ve inanç esaslarından yararlanmışlar ve buna göre tanım yapmışlardır. Bu iki kaynak bakımından dinin tanımı şöyledir: Din akıl veçhi olan bireylerin şahsen istekleriyle güzel olan şeylere götüren ilahi bir yasadır (Harman, 2011).

Garp (Batı) dillerinde din kavramı incelendiğinde din kavramının ivazı olarak 'religion' kavramı karşımıza çıkmaktadır. Religion kavramının kökeni Latince'dir. Latince'de religion kavramı 'bir şeyi vazife edinmek, yineleyerek okumak, davranmak ve bireyleri ilahi kudrete bağlayan ilişki' manalarını ihtiva etmektedir. Uzak doğu dinlerinden olan Hinduizm'in uğurlu dili Sanskritçe'de din "dharma" iken Budizm'in uğurlu tekstlerin yazıldığı Pali dilinde "dhamma" din teriminin yerine kullanılmaktadır. Bu kavramların hakiki, öğreti, doğruluk, yasa ve kaide gibi anlamlara geldiği görülmektedir (Harman, 2011).

Tüm dinler kendilerine göre din kavramını ifade etmeye çalışmaktadır. Bu bazen din adını almış; bazen de dharma, dhamma, religion vb. kavramlarla karşımıza çıkmıştır. Yani her kültür kendilerine göre (toplumlarına göre) din terimine bir ifade yüklemiştir. İfade ediş farklı olsa da her ifade edişin manası aynıdır. Bu manalar ‘tarik, inanç, adet, kulluk’ kavramları etrafında toplanmaktadır (Harman, 2011, p. 2).

2.1.2 Dinin Kavramının Tanımları

Dinin birçok tanımı mevcuttur. Araştırma yapılırken birçok din tanımını ulaşmak mümkündür. Ortak bir din tanımı yapmak mümkün görülmemiştir. Toplumumuzda kabul gören tanım Diyanet İşleri Başkanlığı’nın ilmihalinde bulunmaktadır. Bu tanım genel bir din tanımı olarak değerlendirilir. Bu tanıma göre din, akli yerinde olan bireylerin öz hür iradeleriyle en güzeli, en hakikati ve en mükemmele ulaştıran ilahi bir yasadır.

Müslüman din âlimlerinin din tanımları şu şekildedir:

Arap dilinde ve Kur’an’da, hâkimiyet, yasa, durum, eziyet, mükâfatlandırmak, boyun eğmek, itaatkâr, ihtiram, ihtimam, ibadet, üstün gelme, egemenlik, yol, mezhep, adet, millet gibi anlamlarda kullanılır. İbranicede “dat” yasa, hâkimiyet demektir. Sanskritçede “Sanatana Dharma” yani eski, ebedi hakikat anlamındadır. Elmalılı Hamdi Yazır dinin tanımını şöyle yapar: *Din; iman ve amel mevzuu olarak akıl ve ihtiyara teklif olunacak hak ve hayır kanunlarının heyet-i mecmuasıdır* (Çınar Köysüren, 2015). Ahmet Hamdi Akseki ise *Din; akıl sahibi şuurlu insanları, kendi irade ve arzularıyla hayırlı olan şeylere sevk eden, onların kemâle erişmek üzere takip edebilecekleri ilâhî bir kanundur* (Harman, 2011). Tahanevi: *Din, insanı dünya hayatında salaha erdirirken, dünya hayatından yaşayıp ahiret hayatına intikal ettiğinde felaha sevk eder* şeklinde tanımlarken Seyyid Şerif Cürçani din hakkında *Din, akıl sahiplerini Allah’ın bildirgesine (vahiy) davet eden onları bildirerek Allah’ın birliğine çağırın ilahî bir yasadır olarak tanımlar* (Kılıç, 2015).

Abdurrahman Küçük, Günay Tümer ve Mehmet Alparslan Küçük Dinler Tarihi boyutunda dinin tanımını yaparak din kavramını; *bir topluluğun, benimsediği mukaddes kitap, peygamber veya kurucu, Tanrı sözcüğünü de sıklıkla içinde olan*

inanç döngüsüne ve bu döngüye bağlı yaptığı ibadet ve ahlaki yasaların tümüdür şeklinde ele alır (Küçük, Küçük ve Tümer, 2017).

Buradaki tanımlar İslam açısından din kavramını değerlendirerek. İslam dininin hak din tanımı olduğu ve bu kapsamda dini inceleyerek tanımı yapıldığı görülmüştür. Bu tanımlardan genel bir tanım elde edilecek olursa din ‘İrade ve akıl sahibi bireyi kendisi için iyi ve güzel olan tüm şeyleri bilen ve onları iyiye güzele götüren ilahi olan bir kanundur.’ Ayrıca bu tanımlara bakılarak dinin sahibinin Allah olduğuna ve Allah katında olmayan dinin anlamının olmadığı da anlaşılmaktadır. Yine bu tanımlar kapsamında din, bireyin ve toplumun içinde yaşadığı tüm hayatı kapsayan onu şekillendiren bir olgudur. Bu olgu geçmişten gelen inanış şekilleri ile günümüzde olan değerlerle harmanlanmıştır.

Batı’da din kavramını ele alınırken genellikle “religion” kelimesini kullanılır, Latince de ihtiram, tazim, müşkülpesent vb. manalara gelen “religio” kökünden geldiği düşünülmektedir. Batı’da dinin tanımlarına bakıldığında; Rudolf Otto; *Din, insanın mukaddes olarak gördüğü şeylerle olan münasebetidir* diyerek yüce varlık ile insan arasında ki bağdan bahsetmektedir (Kalın, 2014). Edward B. Taylor ise; *Din, ruhi varlıklara inançtır der* (Özbudun, 2019). Diğer Batı yazarları dinin tanımını şu şekilde yapmaktadır: Emile Durkheim’a göre *din, bir toplumun birlik haline gelmesi için dini tören ve inançlar döngüsüdür* (Gözaydın, Ökten Gülsoy, 2010). Max Müller; *Din, bireyin sonsuzu idrak etmesini sağlayan, akıl ve mantığı ile kavranamayan bilinçli şekilde meleke veya kabiliyetidir* (Karataş, 2013, p. 64). Schleienmacher; *Din, salt boyun eğme sezgilerden meydana gelir* (Erdemli, 2013). Wrtold Tyloch; *Din, bir itikat, muamelat ve toplumsal hayatın muayyen koşullarına göre oluşturulmuş kurumlar oluşumudur*. Feuerbach; *Din, yakarış, kurban ve itikatla özünü belirten bir isteğidir*. Son olarak da J. Martineau din hakkında; *Din, sürekli dünya maliki bir Tanrı’ya, yani bir ilahî bilinç ve iradenin kâinatı yönettiğine ve insanlıkla ilgili ahlaki münasebetleri elinde tuttuğuna inanıştır* (Küçük, Küçük ve Tümer, 2017).

Batıda din kavramı hakkında seküler anlayış benimsendiği görülmektedir. Bu anlayış çerçevesinde din hakkında birçok farklı tanımlar yapıldığı fark edilmiştir. Ayrıca din insanların akıl sır erdiremediği, tabiat olaylarından etkilendiği ve dini bu şekilde algıladığı bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar ilk olarak natürizm, animizm

ve totemizmden etkilenmiş ve bu şekilde tanrı inancını benimseyerek din anlayışını ortaya koymuşlardır. Aslında bakılacak olursa ilerleyen modern anlayışta da din ilk benimsenen anlayışın üstüne koyularak devam ettirilen bir anlayış haline gelmiştir. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere ilk başlarda çok tanrılı dine sahip olunmasına rağmen sonradan tek tanrı inancına dönüşen bir sistem mevcuttur.

2.2 Eğitim Kavramı

Eğitim bir insanın günlük yaşamında davranışları yoluyla ve maksatlı olarak, arzu edilen davranışı oluşturma sürecidir. Burada bahsedilen maksatlı davranış kişide hedeflenen davranışı ortaya çıkarma veya istenmeyen davranışı ortadan kaldırmaktır. Bunun için eğitimi, insan eylemlerini değiştirme süreci olarak görmek mümkündür. Eğitimin birkaç aşaması vardır ve bu aşamalar bireyin eğitimi için olmazsa olmazdır. Bu aşamalar insanların içinde yaşadığı günlük yaşantılar ile eğitimin iç içe olduğunun anlaşılmasını sağlar. İnsanların günlük yaşantıları, zaman geçirdiği gereçler ve çevre eğitim için büyük önem arz etmektedir. Çünkü insan yaşadığı ortamla bağlarını hiç koparamayarak o ortamda hayatına devam etmektedir. Diğer açıdan eğitim hedefler çerçevesinde ilerler yani eğitim istendik davranış oluşturmaktadır. Bunun yanında eğitim insanların davranışlarını hedef aldığı için davranışsal bir boyutu mevcut olup bu açıdan da değerlendirmeye tabi tutulur.

Eğitim, insanın eğitilmesini sağlarken kültürün ve toplumun değerlerinin nesilden nesle aktarılmasını amaçlamaktadır. Böylelikle eğitim gelecek nesillerin kültür ve değerlerden haberdar olmasına imkân sunmakta, bu nesillerin ahlaki değerleri öğrenip hayatlarına geçirmesinde temel teşkil etmektedir.

Eğitim ve öğretim, insanı hayvanlardan ayıran en önemli şeydir. Hayvanlar içgüdüleri ile hareket ederek yaşamına devam ederken insan hayatının devamı için eğitime muhtaç bir varlık olarak göze çarpmaktadır. İnsanoğlu eğitim ile vahşiliğinden kurtulup yontularak toplum içinde yaşamaya elverişli hale gelir. Böylelikle birey sadece eğitimle insan olabilmektedir. Eğitim, insanın günlük yaşamına geçmesi için köprü görevi üstlenmektedir. Hatta şunu iddia etmek mümkündür ki; eğitimin temel taşı ailedir. Aile bireyi ne kadar istese de varoluş amacını idrak ettirmekte yeterli

değildir, bu amacı insana idrak ettiren, nesillerden nesille aktaran eğitimidir. Eğitim, nesiller üzerinden kusursuza ulaşmanın adresi olarak görülmektedir.

Eğitim hayatta güzelliği ve iyiliği inşa etmeyi amaçlamaktadır. İnsanın eğitim alırken bazı şartlara uyması gerekir. Bu şartların başında terbiyeli olmak gelir birey eğitim alırken terbiyeli olmalı yaşadığı toplumun bir üyesi olduğu bilincinde olarak eğitimine devam etmelidir. Eğitim diğer şartı ahlaklı ve dürüst olarak eğitim hayatına devam edilmesidir. Bireyler eğitim alırken belirli bir bilgi birikimine sahip olarak bildiği bilginin üzerine diğer bilgilerini bir tuğlanın duvarı örmesi gibi koymalıdır. Ayrıca eğitim bireyi medenileştirmekte ve bireye başka pencereler açarak onun farklı düşünmesini sağlamaktadır.

Eğitim özgür bir şekilde devam etmelidir. Eğitimin temel taşı olarak da göreceğimiz bu özgürlüğün bazı sınırlamaları olması gerekmektedir. Bu sınırlama başkalarının özgürlüğünü etkilemeyeceği boyutta olmalıdır. Çocuğa eğitim verirken özgür olduğunu hissettirmeli fakat başkalarının sınırlarını başladığı yerde kendi sınırlarının bittiği öğretilmelidir. Kendi başarısına giden yolda başka kişilerin başarısına engel teşkil edemeyeceği öğretilmelidir. Bu sınırlamalardan sonra çocuğun kendi özgürlüğünü iyi bir şekilde kullanılması öğretilmelidir. Çocuğa kendi ayakları üzerinde durması gerektiğini, başkası ile dayanışma içinde hedefine ilerleyebileceği idrak ettirilmelidir.

Eğitimin bir de fiziksel boyutu vardır, bu fiziksel boyutta ilk plana aile dâhil olmaktadır. Eğitim ilk ailede başlayarak silsile halinde devam etmektedir. Rousseau ilk eğiticinin anne olduğunu ve bu eğitimin ilk olarak annen çocuğu emzirmesi ile birlikte başladığını belirtmektedir. Hatta emziren annelerin çocukları için emzirme döneminde daha fazla et tüketimi yapması gerektiği ve keskin gıdaların çocuğu ilk olarak uykudan dahi uyandırarak algılarının açık olmasını sağladığı belirlenmiştir. Eğitim için bunların önemli olduğu görülmekle ayrıca aile çocuğa eğitim verirken ne kadar az aracı kullanırsa o kadar başarılı olur.

Eğitim verilirken çocuğun zevklerinden vazgeçmesi istenmemelidir. Zevklerinden vazgeçilmesi istenen çocuk bir müddet sonra bunları unutarak hayatta bıkkınlık yaşayacaktır.

2.2.1 Eğitim Kavramının Etimolojisi

Eğitim eğit- ve terbiye kökünden türeyerek Türkçeye girmiştir. Eğitim kavramı Uygur Türkçesi ve Karahanlı Türkçesinde “büyütmek, terbiye etmek, hizaya sokmak, geleceğe hazırlamak, değer vermek” anlamlarına gelmektedir. Göktürk Devletinde eğitim kavramına baktığımız da ise karşımıza “yetiştirmek, beslemek” anlamların da çıkmaktadır. Tanımı yapılmaya çalışılan eğitim kavramının Günümüz Türkçesinde, Uygur Türkçesinden Karahanlı ve Göktürk Devleti’nden ilham alınarak sistemli hale getirilmeye çalışılmaktadır. Tuncer Gülsoy’ un etimolojik sözlüğünde eğitim kavramını en iyi kılmak olarak görmekteyiz. Aynı zamanda eğitim kavramını Eyüpoğlu “iyi, uygun, düzenli” olarak görmektedir. Birçok dil bilimcisinin üstünde durduğu kavramlardan olan eğitim çok geniş kapsamlı olarak ele alınmıştır. Clauson ise 13.yy’da dilin çok fazla gelişmediğini gözlemleyerek eğitimi insanı veya hayvani beslemek” olarak tanımlamıştır. Üstelik Clauson igid kavramını Kutadgu Bilig’in Viyana nüshasında bozuk yazılarak yanlış okunması sonucunda eğit kelimesine dönüşmesi sonucu ortaya çıktığını ele almıştır. Böylelikle de Türkiye Türkçesine eğit olarak geçmiştir (Balyemez, 2019).

Dil İnkılabı ile Türkçeye yeni giren sözcükler sözlüğün de eğit kavramının Eski Türkçede igid kavramından geldiği anlaşılmaktadır. Günümüz Türkçesinde eğit kavramının anlamını da “beslemek ve yetiştirmek” olarak görmek mümkündür.

Eğit ve eğitim kavramlarının Türkiye Türkçesine girmesi ise belli aşamalardan sonra meydana geldiği görülmektedir. Çünkü Selçuklu ve Osmanlı Devletleri resmi ve yazışma dillerinde Arapça ve Farsçayı kullanmaları halk dilinde ise Türkçeye yer vermeleri bu aşamaları meydana getirmektedir. Bu aşamaların en önemlisi Türkçe’nin sadeleştirilmeye ve Arapça ve Farsça kelimelerden arındırılmaya çalışılmasıdır. Eski Türkçede görülen “terbiye” ve “maarif” kelimeleri sadeleşmeye tabii tutularak eğit ve eğitim kavramları ile anlamlandırılarak günümüz Türkçesine katılmıştır.

Kısacası eğit ve eğitim kavramı Türkçeye 1933 yılında dil anketi ile katılmış ve yeni nesillerin kullanabileceği kelimeler halini almıştır.

2.2.2 Eğitim Kavramının Tanımları

Eğitim kavramının üzerinde çokça durulmuş ve birden çok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şu şekilde ele alınmıştır. Eğitim: Bireyin topluma ayak uydurmak ve düzenine hâkim olabilmek için bilgi, beceri ve anlayışa denir. Geniş anlamda eğitim ise yaşama yollarının kazanılmasındaki tüm sosyal süreçtir.

Bilim insanlarına göre eğitim; Tyler, eğitimi bireyin eylemindeki şekillerin farklılaştırma süreci olarak ele alır. Sosyolojinin babası olarak anılan Emile Durkheim eğitimi, fizik ve sosyal âlemin bireyde meydana getirdiği etkiler olarak tanımlamaktadır. Selahattin Ertürk ise eğitimin kişinin eylemlerinde hayatını, kasıtlı olarak istedik farklılaşma meydana getirme süreci olarak tanımlamaktadır. Hikmet Yıldırım eğitimi bireyin eylemlerinde ilim, yetenek, anlayış, alaka, eda, öz yapı ve önemli sayılan kişilik kalite yönünden belli farklılık sağlamak niyetiyle yürütülen düzenli bir dizge bütünü olarak ele almaktadır. Nurettin Fidan ise; eğitim bireyleri belli nedenler doğrultusunda yetiştirme süreci olarak ifade eder (Keyifli, 2013).

Felsefe akımlarına göre eğitimin tanımına şu şekilde bakılabilir:

İdealizm akımına göre eğitim, orijinal ve şuurlu bireyler yetiştirerek insanların tanrı ile olan yükseltici ahenk içinde gayretlerinin bitmeyen sürecidir. Realizm akımına göre eğitim, arkadan gelen yeni nesle toplumun içinde yaşayıp hayatlarına devam etmeleri, bireyleri topluma hazırlama sürecini kapsayan derstir. Pragmatist anlayış ise, kişilerin eylemlerini yeniden inşa etmek onları hizaya sokmaktır. Marksizm'e göre eğitim, bireyi çok yönlü düşünerek çok yönlü düzeltme, tabiatı denetleyerek tabiatı kontrol edecek ve tüketim değil üretim yapacak şekilde yetiştirmektir. Natüralizm akımının eğitim anlayışı ise, bireyin natürel olgunlaşmasını arttırarak bireyin bu özelliğini ortaya çıkarma işidir (Hotoman, 2017).

Mustafa Kemal Atatürk'ün de etkilendiği düşünür Ziya Gökalp ise eğitim için şu cümleleri dile getirmektedir: “Bir toplumun olgunlaşmış kuşağının daha yeni olgunlaşmaya hazırlanan kuşağa fikirlerini ve hislerini vermesidir.” Ziya Gökalp'a göre eğitim kuşakları tesir altına alan ve kuşaktan kuşağı etkileyen uzun bir süreçtir. Bu süreç doğru şekilde değerlendirildiğinde toplumları güzel sonuçların beklediğini,

eğitimin kısa süreli değil uzun süreli bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini anlamaktayız. Bu tanımlardan yola çıkarak eğitim istendik davranışların öğretilerek istenmeyen davranışların ortadan kaldırılması olarak değerlendirilir. Bu yapılırken eğitim alan kişiye beceri ve anlayış kazandırma hedeflenmektedir (Adanalı, 2004).

Eğitim bireylerin ahlaki yapılarını da ele alır. Sosyal bir anlayış için bu azımsanamayacak bir öneme sahiptir.

2.3 Din Eğitimi Kavramı

Din eğitimi, eğitimin daha daraltılmış halidir. Eğitimin dini boyutunu ele alarak, bireyin inandığı veya mensubu olduğu din anlayışının ibadet, inanç, muamelat ve bu dinin öğretileri hakkında bilgi sahibi olmaktır. Sadece öğrenmek ya da bu ilimleri bilmek din eğitimi açısından yeterli değildir öğrenilen öğretilerin uygulamaya sokarak bunu davranışa dönüştürmek gerekmektedir.

Din Eğitimi alanının ana maddeleri din ve eğitim olduğundan bu alanda insan ve onun tutum, davranışlarıyla alakalı olması bakımından iş birliğine aç bir alandır. Din ve eğitimi birbirinden ayrı düşünmek doğru olmayacaktır. Çünkü dinin hedefledikleri ile eğitimin hedefledikleri aynıdır. Din eğitimi ile din öğretimi birbirinin yerine çok fazla kullanılmaktadır. Fakat bu kullanım bir bakıma yanlıştır. Bu yanlıklık eğitim kavramı ile öğretim kavramının birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Aslında din öğretimi genellikle inanılan dinin gereklerini öğrenip o dinin gereklerini bilmesidir. Din eğitimi ise inanılan dinin gereklerini bilip bunu hayatın kendisi haline getirmesidir. Yani öğrendikleri ile amel etmesidir. Buradan da anlaşılacağı üzere din öğretimi ile din eğitimi aynı şey değil, birbirinin tamamlayıcısıdır.

Din Eğitiminin bir başka boyutuna bakıldığında ise din eğitimi bireyin içindeki din duygusu ile tanışıp onu ortaya çıkarmasına yardımcı olmuştur. Ayrıca din eğitimi almak bireyin, kişilik gelişimine, varoluş sorularına yanıt bulmasına ve hayatın yaşanabilir halde olmasına yardımcı olmaktadır. İslam dinine bakacak olursak eğitim açısından kaynak olarak Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed Mustafa'nın (sav.) hayatı ve uygulamaları, ders veriş şekilleri İslam dininin geldiğinden bu zamana kadar geçen sürede dinin yaşam şekli oluşturulmuş ve bu inanç ve ritüel haline gelmiştir.

Günümüzde ise din eğitimi verilirken Hz. Peygamber'den (sav.) bu zamana kadar gelen ilim sınıflandırılmış, sınıflandırıldıktan sonra kendi içerisinde de önem derecesine göre başlıklara ayrılarak insanlara öğretilmiştir.

2.3.1 Din Eğitimi Kavramının Tanımları

Din Eğitimi yeni oluşturulan bir alan olduğu için birçok tanımı ile karşılaşmak mümkündür. Din eğitimi, din ve eğitim kavramlarının birleşmesinden meydana gelen tamlamadır. Bunun için din ve eğitim birbirinden bağımsız düşünülemez. Din ve eğitim bir araya gelerek Din Eğitimi Alanı meydana gelmiştir. Din eğitimi dediğimizde din eğitimi ve din öğretimi karşımıza çıkmaktadır. Bu iki kelime genellikle birbirinin yerine kullanılsa da aslında eğitim ve öğretimin arasında fark vardır. Öğretim veya din öğretimi bireye aktarılan bilgi bütünüdür. Eğitim ya da din eğitimi bireyin öğrencinin öğrendiği şeyleri içselleştirme durumudur. Din öğretimi dışsalken din eğitimi içsel olan bir durumdur. Bu kavramlar birbirinden ne kadar ayrılrsa da günümüzde hala birbirinin yerine kullanılmaktadır. Din eğitimi kavramı dinle ilgili kavramı kastedilmekle birlikte Dünya'da ve ülkemizde din eğitimi tanımı ya da din eğitimi için ortaya atılan yaklaşımlar toplumun dine verdiği değerler bütünüdür. Toplumun dine bakış açısı bunu belirlemektedir. Fakat birçok âlim din eğitimi tanımı yapmıştır. Birçok din eğitimcisine göre din, bireyle kutsal varlık arasında ki ilişki (bağ) olarak tanımlanmaktadır. Bunun içinde din eğitimi tanımların da bireyin kutsal varlık ile ilişkisi, kutsal varlığın bireyler için belirlediği kurallar bütünüdür. Bireylere öğretilmesi olarak görmektedir. Böylelikle de din eğitimi dini inançların ve dini törenlerin öğretilmesidir.

Türkiye'de yapılan din eğitimi tanımları ve yaklaşımları da yukarıda belirtilen ölçütler dâhilinde yapılmıştır. Bu tanımlardan birkaçı şu şekildedir:

Selahattin Ertürk, "Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişim meydana getirme sürecidir." tanımıyla din eğitimi kavramı için düzenlenmesi sağlanmıştır (Ertürk, 1997, p. 12). Halis Ayhan din öğretimini, "Din konuları, iman, kulluk vazifesi, peygamberin hayatını öğrenmeyi ve öğretmeyi, din eğitimi dinin öğrettiği mevzulara iman etme, tasdik etme, dinin uygun gördüğü şekilde davranış sergilemektir." şeklinde tanımlamaktadır (Ayhan, 2000). Kerim

Yavuz din eğitimini “Bireyin doğuşla birlikte getirdiği dini kudret ve yeteneği iletirmek için başta Allah’ı ve ilahi kelamı öğrenerek tasdik etmek, Kur’an’ı Kerim’de olan dini bilgiler ve onun istekleri doğrultusunda davranışlarını düzenleyebilmesidir.” şeklinde tanımlamaktadır (Yavuz, 1986). Böylelikle din eğitimi dini vecibelerin öğrenilip davranışa çevrilmesi olarak tanımlanmaktadır. Abdullah Özbek ise din eğitimini iki boyutlu olarak ele alır. Birinci boyutu bilgilerin öğretilme aşaması iken ikinci boyutu öğrenilen bilgilerin yaşama geçirilmesidir. Ayrıca bireyin yaşama boyutunda dini benimsemesi ve tutum davranışlarında bunu yansıtması önemlidir (Özbek, 1988). Cemal Tosun din eğitimi için, “Kişinin dinin gereğine göre davranış şeklinin oluşması ve bilinçli olarak meydana getirme süreci olarak geçmiş, bugün ve gelecek için bilimsel bir şekilde tasvir eden, izah eden ve denetim altında tutmaya çalışan bilim dalıdır.” tanımını kullanmaktadır (Tosun, 2020).

Din eğitimi kişinin inandığı dinin vecibelerini hayatına lanse etmesidir. Yani kişinin kendi yaşantı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen şekilde davranış geliştirmesi olarak tanımlanır. Fakat yukardaki tanımların tamamını göz önünde bulundurmamak gerekirse din eğitiminin bir dini inançlar boyutu bir de dini tören boyutu vardır. İncelenen bu tanımlar hatalı sayılmaz fakat din eğitimini daha geniş ve farklı açıdan ele aldığımızda din eğitimi, kişinin doğuştan getirdiği inanma duygusu ile etrafında olan dinin algılanabilen boyutunu anlamasına öncülük etme ve inandığı dinin vecibelerine uygun bir yaşam tarzı benimsemesine yol gösterme sürecidir. Yapılan tanıma göre din eğitiminin iki görevi bulunmaktadır. Birincisi insanın ihtiyacı olan inanma duygusunu insana vererek bilgi eksikliğini gidermek ikincisi ise öğrendiği bilgiyi bireyin hayatına nasıl işleyeceğini ve hayatında nasıl benimseyip bir yol oluşturacağını ona göstermesidir.

2.3.2 Formal ve İnfomal Din Eğitimi

Formal din eğitimi; belli bir plan dâhilinde bir müfredat çerçevesinde, kuralları olan bir ortamda belirli kuralları olup, belirli teknikleri olan eğitim sistemidir. Okullarda verilen eğitim sistemini formal eğitim olarak örnek vermek doğru olacaktır. Formal eğitimin bir diğer şartı profesyonel kişiler tarafından eğitim verilmesidir. Formal eğitim iki alt başlığa ayrılmaktadır. Bu iki başlıktan ilki yaygın eğitimidir.

Yaygın din eğitimi örgün eğitimi dışında verilen planlı, programlı ve süreklilik arz eden eğitime denilmektedir. Ayrıca yaygın din eğitimi örgün din eğitiminin boş bıraktığı yerleri tamamlayan bir eğitim sistemidir. Örgün din eğitimi sisteminde planlı programlı ders kitapları belirli ve konu başlıkları hakkında fazlaca düşünülmüş olup her konunun nasıl işleneceği yer almaktadır. Bu sisteme örgün eğitim denilmektedir.

İnformal din eğitimi; bireyin doğumundan ölümüne kadar olan, sistemli ve planlı olmayan, bireyin yaşantısında kendi kendine oluşan, gelişen eğitime verilen isimdir. Planlı ve programlı bir eğitim sistemi olmadığı için bireyin ne öğreneceği önceden bilinmemekte ve insan bunu kestirememektedir. Birey bazen çevresindeki olaylardan bazen arkadaş gruplarından veya kendi kendine kazandığı bilgilerden eğitim alabilmektedir. Bu eğitimde birey de istenilen davranış elde edilebileceği gibi olumsuz davranış biçimlerinin de geliştiği gözlemlenmektedir. Genel olarak informal eğitime bakıldığında, plansız, belirli bir amacı olmayan, net ve kesin olmayan eğitimidir.

Formal din eğitimi ve informal din eğitiminin avantajı olduğu gibi dezavantajı olduğu bilinmektedir.

2.3.3 Din Eğitimi Disiplininin Teşekkülü

Din eğitimini okuldan ibaret olarak düşünmek doğru değildir. Bunun için din eğitimi hayatın tüm alanlarını kapsamaktadır. Bunun içindir ki din eğitimi insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Böylece din eğitimi, yaygın din eğitimi olarak Hz. Âdem'e (as.) kadar dayanmaktadır. Neredeyse tüm peygamberler yaygın din eğitimini kullanarak dini tebliğ etmiş ve din eğitimi yapmıştır. Din eğitimi genişleyerek ve gelişerek günden güne ilerlemiştir. Dört halife döneminde din eğitimi biraz daha genişleyerek mescit ve camilerde verilmeye başlamış camilerde verilen hutbeler ve vaazlar ile insanlara din eğitimi verilmeye devam edilmiştir.

Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nde din eğitimi halife dönemindeki gibi mescit ve camilerde verilmenin yanında örgün eğitim olarak da verilmeye başlanmış bulunmaktadır. Ayrıca verilen din eğitimi sistemli bir şekilde verilmeye başlanmıştır. Din eğitimi verilen yerleri şu şekilde sıralamak doğru olacaktır: Din eğitimi verilen yerlerin birincisi olarak tekke ve zaviyeleri görmek mümkündür. Burada verilen din

eğitiminde gönüllülük esas alınmaktadır. Burada din eğitimi alan kişilerin yaş sınırlaması yoktur. Eğitimi mürşit vermektedir. İkinci olarak vakıflar din eğitimi veren yerler olarak karşımıza çıkar. Burada din eğitimine destek verilerek tekke ve zaviyelerin ödemeleri vakıflar tarafından karşılanırdı. Üçüncüsü Ahilerdir. Ahiler mensubu olan üyelerinin ahlaki eğitiminden kendini sorumlu tutarak burada ahlaki değerler eğitimi verirlerdi. Dördüncüsü yaren sohbetleridir. Burada toplanan bireylere din eğitimi vaaz şeklinde verilirdi. Beşinci olarak din eğitimi verilen yer kütüphanelerdi. Kütüphaneler kişilerin gelip dini bilgi alabileceği ve danışabileceği yerler olarak karşısına çıkmaktaydı. Ayrıca bunların yanında din eğitimi verilen yerler, sahaflar ve kitapçılar, devlet adamların ve zenginlerin konakları, âlimlerin evleri, cer ve irşat heyetleri, kahvehanelerdi (Zengin, 2016).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde her alanda olduğu gibi din eğitimi alanında da pek çok değişiklikler ve yenilikler olduğunu görmek mümkündür. Bu dönemde eğitim ile ilgili yapılan her yenilikte şüphesiz din eğitimi de bundan nasibini almıştır. Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar din eğitimi değerlendirildiğinde din eğitiminin değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Sırayla bakılacak olursa şu şekilde sıralamak mümkündür: İlk olarak 1924 yılında cuma günleri resmi tatil ilan edilmiştir. 1924 yılında gelişen diğer olaylar şu şekildedir: Şer'i ye ve Evkaf Vekâleti kaldırıldı, yerine Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu. Tevhit-i Tedrisat Kanunu çıkarılarak eğitim ve öğretim tek çatı altında birleşti, bu da din eğitiminin artık sistemli bir şekilde verileceği anlamını taşıdı. Ayrıca dini personel yetiştirmek ve çalıştırmak için yeni okullar açıldı (İmam ve Hatip Okulları), (İlahiyat Fakültesi). Medreseler kapatıldı, liselerin programlarından din dersi kaldırıldı. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası Teşkilat-ı Esasiye kabul edildi. Bu anayasanın 2. maddesi olarak Türkiye Devleti'nin dini İslam'dır ibaresi eklendi. 1925 tarihine bakıldığında; Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bütçesine ek ödenek çıkarılarak Kur'an-ı Kerim ve Hadis Tercümesi yapılması istenmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı'na yıl içinde Hafız Muallimleri yetiştirilmesi için ek ödeme yapılmıştır. Tekke ve zaviyeler kapatılarak dini kıyafetlerin çıkarılma kararı yayımlanmıştır. 1926 tarihinde camilerdeki ikinci derece din görevlisi kadrosu kaldırıldı. İstanbul ve Kütahya dışındaki tüm İmam-Hatipler kapatıldı. Türk Musikisi öğrenilmesi yasaklandı. 1927 tarihinde Köy Muallim Mektepleri açılarak bir saat Din dersi müfredata konulmuştur. Orta mektep ve lise müfredatından tamamen din dersleri

çıkarılmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı hutbe yayınlamaya başlamıştır. Din görevlileri memur görevinden çıkarılmıştır. 1928 yılında din görevliliğinden çıkarılan memurlar hayır hizmetçisi olarak vasıflandırılmıştır. Anayasadan Türkiye Devleti'nin dini İslam'dır ibaresi çıkarılmıştır. Yemin metinlerinden dini terimler çıkarılmıştır. Arap alfabesi kaldırılarak yerini Latin alfabesi almıştır. 1929'da Kur'an Kursları resmen kapatılmıştır. İlkokulların programlarından Din Bilgisi dersi kaldırılmıştır. 1930 yılında Kütahya ve İstanbul'daki İmam ve Hatip Mektepleri resmen kapatıldı. Diyanet İşleri Başkanlığı'na 12 yaşından küçüklere dini öğretilerde bulunma yasağı getirildi. 1932 yılında ezan ve kamet Türkçe tercümeleriyle okumaya başlandı. 1933 tarihinde İlahiyat Fakülteleri kapatıldı yerine İslam'ı Tetkikler Enstitüsü açıldı. 1935 yılında haftalık tatil cuma gününden pazar gününe alınmıştır. 1936 yılında İslami Tetkikler Enstitüsü kapatılarak okunması zorunlu olmayan İslam Dini ve Felsefe adında bir ders açıldı. 1937 yılında din görevlisi yerlerinin boşalması ve bu boşalan yerlere geçecek insan bulunamamasından dolayı vaizlik maaşlarında güncelleme yapılmıştır. 1939 yılında Köy Okullarından din dersleri kaldırılmıştır. 1948 yılında İlköğretim 4. ve 5. sınıflarında program dışı ve isteğe bağlı olarak din dersi konulma kararı alındı. 10 haftalık imam ve hatip yetiştirme kursları açılmıştır. 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi açılma kararı alınmıştır. 1950 tarihinde 19 türbe yeniden açılma kararı alındı. Arapça ezan ve kamet uygulaması vicdan hürriyetine ve laikliğe aykırı bulunarak değiştirilmiştir. Arapça ezan okuma yasağı kaldırılmıştır. Devlet radyolarından Kur'an-ı Kerim okunmuştur. İlkokul 4. ve 5. sınıflarda din dersi zorunlu hale gelmiştir. 1951 yılında İmam ve Hatip Okulları açılması kararı alınmıştır. 1953 yılında ilk defa Ankara radyosundan Din ve Ahlak Saati programı yapıldı. 9. ve 10. sınıflarda 1 saat mecburi din dersi koyuldu. 1954 yılında İmam ve Hatip Okulları 7 yıla çıkarıldı. 1956 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı ilk süreli yayın faaliyetine "Reislik Mecmuası" adlı dergi ile başladı. 1958 yılında İmam ve Hatip Okulları ilk mezunlarını verdiler. 1959 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü açıldı. 1960 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı ilk kez Kur'an-ı Kerim basımı gerçekleştirdi. 1961 yılında Din Eğitimi Müdürlüğü kuruldu. 1962 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı aylık süreli yayınların basımı başlatmıştır. Konya Yüksek İslam Enstitüsü açıldı. 1964 yılında Din Eğitimi Müdürlüğü, Din Eğitimi Genel Müdürlüğü haline getirilmiştir. 1965 yılında Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü açıldı. 1966 yılında İzmir Yüksek İslam Enstitüsü açıldı. 1967 yılında lise ve dengi okulların 1. ve 2. sınıflarında birer saat

isteğe bağılı din dersleri koyulmuştur. 1968 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı “Diyanet Gazetesi” adlı yeni bir süreli yayın çıkarmaya başlamıştır. 1969 yılında Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü açılmıştır. 1971 yılında İmam ve Hatip okullarının ortaokul bölümünden mesleki din dersleri çıkarıldı. 1972 yılında İmam ve Hatip okullarına kız öğrencilerin kayıt yaptırıp okumaları yasaklandı. 1973 yılında İmam ve Hatip Okulları yeniden düzenlemeye tabi tutularak sadece lise olarak öğrenim vermeye devam etti. 1974 yılında İlkokul 4. ve 5. sınıf derslerine mecburi ahlak dersi koyuldu. 1975 yılında Bursa Yüksek İslam Enstitüsü kuruldu. 1976 yılında İmam ve Hatip liselerinden mezun olan öğrenciler fiilen yükseköğrenime girmeye başladılar. Samsun Yüksek İslam Enstitüsü açıldı. 1979 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı “Diyanet Çocuk” adıyla çocukların din eğitimlerine yönelik yeni bir adım atarak süreli yayın başlatmışlardır. 1980 yılında Yozgat Yüksek İslam Enstitüsü açılmıştır. 1981 yılında açılan bu kurum kapatılmıştır. 1982 yılında (2 yıllık) Eğitim Enstitüleri kapatıldı. Onların yerine Eğitim Yüksek Okulları açıldı. Programlarında iki saat Din Kültürü ve Ahlak Öğretimi dersine yer verildi. Yüksek İslam Enstitüleri İlahiyat Fakültelerine dönüştürüldü. 1985 yılında İlk Anadolu İmam-Hatip Lisesi Almanca eğitim vermek üzere İstanbul/Kartal’da açıldı. 1987 yılında Gaziantep Üniversitesi Şanlıurfa’da İlahiyat Fakültesi açıldı. 1988 yılında Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri Ankara’da üç gün boyunca yapılmıştır. 1989 yılında Kutlu Doğum Haftası bütün yurt genelinde konferans, açikoturum, panel vb. şekillerde kutlanmıştır. 1991 yılında Atatürk Üniversitesi Erzincan İlahiyat Meslek Yüksek Okulu eğitim öğretime başladı. 1992 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Meslek Yüksek Okulu açıldı. 1993 yılında Dicle Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi açılmıştır. Cumhuriyet Döneminde ilk kez Din Şûrası Ankara’da yapıldı. 1994 yılında Cumhuriyet Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İlahiyat Meslek Yüksek Okulu ve İlahiyat Fakülteleri açılmıştır. 1995 yılında Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi açıldı. 1996 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretime başladı. 1997 yılında Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi açılmıştır. Osman Gazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi açılmıştır. 1998 yılında İlahiyat Fakültesi ders programından hazırlık programları kaldırılarak İlahiyat Fakülteleri 4 yıllık olmuştur (Gündüz, 1998).

2000 yılından 2006 yılına kadar din eğitimi derslerinde kişisel gelişime önem verilmiş, toplumsal duyarlılık için çaba sarf edilerek bireyin toplumsal bir varlık olduğu, sağlıksız dini oluşumların dine verdiği zararları ya da kişiye verebileceği zararları baz alınarak bir ders programı oluşturulmuştur. Bu da bireyde bireysel olarak bir din algısı oluşturarak dinin gereklerini kendi başına öğrenmesini sağlamaktadır. Din ve ahlak öğretimi bireyin inanma ihtiyacını giderirken dindar olmak isteyen kişiye dini öğretirken, dinin öğrettiği gibi yaşamak istemeyen kişiye ise dini durumları öğreterek, dini davranışlarda doğru davranışlar sergilemesi için öğrenimler kazanmasını hedeflemektedir. 2006 yılından sonra Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programının hazırlanmasında İslam'ın kök değerler bütünü ele alınmıştır. Kur'an-ı Kerim temel bilgi kaynağı olarak kullanılmıştır. Ayrıca mezhepler üstü bir program hazırlanmaya dikkat edilmiş hiçbir mezhep baz alınmayarak mezhep tartışmalarına girilmemiştir. Bunun temel sebebi din dersinin tüm öğrencileri kapsayacak şekilde ve tüm öğrencilere hitap etmesi içindir. Öğrenciye bu program ile toplum olarak birlikte yaşama bilinci geliştirmektir. 2010 yılında alınan kararla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim kitaplarında ünitelerde değişiklikler yapılmış bazı üniteler genişletilirken bazı ünitelerin konuları daraltılmıştır. Ayrıca ünitelerde yeni bir düzenleme yapılmıştır. Böylece yeni program oluşturulmamış ünitelerde değişikliğe gidilmiştir. En belirgin değişiklik 8. sınıf ders kitabında görülmüş bu kitaba Mevlevi ve Alevi – Bektaşilik gibi konular eklenmiştir. 2012 yılında yapılan değişiklik ile kesintisiz 8 yıllık eğitim süreci 4 yıl ilköğretim 4 yıl ortaöğretim olarak ikiye ayrılmıştır. Bu ayırım sayesinde kapatılan İmam – Hatip ortaöğretimleri tekrar açılmaya başlamıştır. Ortaokul ve liselerde tercihe bağlı olarak Kur'an'ı Kerim ve Hz. Peygamberin Hayatı dersleri açılmıştır (Arslan, Kaymakcan ve Zengin, 2011).

2.4 Medya Kavramı

Medya kavramının kökeni Latince'dir. Latince de medya ortam, araç vb. anlama gelen medium kelimesinin çoğulundan medya kavramı türemiştir. Kavramın temel anlamları içerisinde kişilere ve topluluklara bir ileti yoluyla gerçekleşen bilgilendirme, eğitime vb. amaç güderek görsel ve işitsel araçlar bütünü olarak belirtilmektedir. Bu araçlara genel olarak kitle iletişim araçları ismi verilmektedir (Alparslan ve Soydan, 2014, p. 57).

Medyanın ortaya çıkması kişilerin ve günümüzün iletişim ihtiyaçlarına çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Ortaya çıktıktan sonra hızla gelişmeye devam etmiştir. İlk insanların duman ve ateş ile haberleşmesi medyayı basit şekilde kullandıklarının örneğidir. Sonra insanlar ihtiyaçları dâhilinde sesler çıkararak ya da duvarlara resim çizerek medyayı genişletmeye başlatmışlardır. Bu konu ile ilgili Jeanneney, “En az gelişmiş durumlar dikkate alındığında, ilk medya yapılarının oldukça basit ve öngörülebilir bir olayın ulaşabilecek olan tüm insanlara basit bir şekilde anlatılması” şeklinde tanımlama yapmıştır (Vardarlier ve Zafer, 2019, p. 356). Medya bir başka boyutu insanların haberleşme ihtiyacı ile kazanmıştır. İnsanlar konuşmaya başlaması ile birlikte sözlü iletişim başlamış olup aslında bununda sözlü bir kültürün oluşup gelecek nesillere aktarılması sağlanmıştır. Medyanın sözlü boyutundan sonra insanların icadı ile yazılı bir medya oluşturulmuştur. Yazılı medya oluşturulduktan sonra haberler, yazılar insanlar arasında paylaşılarak daha hızlı yayılma olanağı bulmuştur. Yazılı medya gelecek nesiller için daha önemli hale gelmiştir. Çünkü yazı tarihi belgeleri ya da olayları nesillerden nesillere aktarımını kolaylaştırarak kültürel yapının tanınmasına olana sağlar.

İlk başlarda el yazımı ile yazılan ve çoğaltılan haberler daha sonra matbaanın ortaya çıkması ile daha hızlı hale gelmiş ve yeni bir boyut kazanmıştır. Böylelikle haberler insanlar arasında daha hızlı yayılır hale gelmiştir (Özçağlayan, 2008, p. 133). 19. yüzyılın sonlarına doğru gelindiğinde medya kavramının yerinin yavaş yavaş kitle iletişim araçlarını temsil eden kavramların aldığı görmek mümkündür. Bu kullanımlar zamanla halk arasında yayılarak kullanılmaya başlanmıştır. Böylelikle gündelik dilde yerleşik hale gelmiştir. Bu bağlamda düşünüldüğünde medya denildiğinde bütünsel olarak kitle iletişim araçları anlaşılmaktadır. Günümüzde medya kavramına baktığımızda insan ve toplum hayatında önemli bir yere sahip olduğunu görmek mümkündür. Gelişen teknoloji ile medya daha yaygın hale gelmiştir. Daha yaygın hale gelen medya gün içerisinde bilgilendirici ve yönlendirici güç hali almıştır. Teknolojinin medyanın içerisinde kullanılması ile medya tüm koşullarda iletişim kurulan bir sistem halini almıştır (Alparslan ve Soydan 2014 p. 57). Bu sistem sosyal medya oluşumunun da temelini oluşturmuştur.

Medyanın toplumsal etkilerine baktığımızda medya kültürün devamlılığını sağlamada önemli bir yere sahiptir. Medyada kullanılan iletişim araçları kültürde yozlaşmaya,

insanın kişilik yapısında bozulmaya neden olma, kültürü geliştirme, yaşatma ve insanların sağlıklarını korumada katkıda bulunduğu bilinmektedir. Medyanın birey üzerinde olumsuz tarafları da mevcuttur. Birey medyada yayılan kumar oyunları gibi zaman alıcı oyunlara kapılıp gidebilir ayrıca kötü alışkanlıklar kazanabilir. Bu birey açısından düşünüldüğünde insana küçük bir olay gibi gözükebilse de toplum açısından zor ve tehlikeli bir hadisedir.

Web 2.0 sosyal medya kullanımına çeşitli bir donanım kazandırmıştır. Youtube, Instagram, Twitter vb. farklı uygulamalar ile kişiler sosyal medyayı şekillendirebilir bir düzene sahip olmuştur. Sosyal medyanın günlük hayatta kişiler üzerinde etkisi küçümsenmeyecek ölçüdedir. Çünkü sosyal medya kişilere öz denetim sağlayarak kişilerin üretiminde bulunmasına katkı sağlamaktadır. Bu üretimde kişiler kendi yazılarını, fikirlerini ve videolarını Youtube, Instagram, Facebook, Twitter ve bloglar ile diğer kişilere aktarmaktadır (Vardarlıer ve Zafer, 2019).

2.4.1 İnternet Kavramı

İnternet denildiğinde ilk akla gelen şey bilgisayar olmaktadır. İnternetin tanımı yapılırken de bilgisayara yer verilmektedir. İnternet bilgi sistemini birbirine bağlayan ağ sistemine verilen addır. Bu ağ sistemi geniş bir alana yayılarak ülkeleri hatta dünyayı birbirine bağlamaktadır.

Dinin internet ile tanışması internetin ortaya çıkmasıyla eş değer görülmektedir. Hristiyanlık dini interneti kullanarak taraftar kazanarak dini daha iyi tanıtabileceğini düşünmektedir. Böylelikle Hristiyanlık dini sanal ortamda görünebilirlik kazanmıştır. Yine dini sitelere bakıldığında bunlar farklı amaçlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Oluşturulan bu sayfalar sayesinde kendilerini daha iyi ifade ettiklerini belirten dinler ayrıca fanlar oluşturmuşlardır.

Türkiye'ye internet ağ sistemi 1996 yılında TR-NET, TÜBİTAK ve ODTÜ'deki merkezlere verilerek kullanılmaya başlamıştır. Böylelikle internet ağ sisteminde Türkçe terimlere ve İslam dini içeriklerine yer vermeye başlanmıştır. İslam dininin internette yayılması ile İslam dinine ilgi artmış araştırmalar fazlaca olmuştur. Batı'daki insanların Müslümanların kendi ülkelerinde anlatıldığı gibi olup olmadıkları merakı

da araştırılmaları desteklemiştir. Sadece Müslümanların nasıl insan oldukları değil onların yaşam tarzları, nasıl yerlerde yaşadıkları da insanların ilgisini çekmektedir (Gürses & İrk, 2018).

11 Eylül olaylarından sonra Müslümanlar internet ağ sistemin de daha fazla aranmaya başlamıştır.

2.4.2 Süreli Yayın Kavramı

Süreli yayın kavramı oldukça karışık bir kavramdır. İngilizce süreli yayın için Periodicals (süreli yayın) ve Serials (süreğen yayın) kavramları kullanılmaktadır. Her ne kadar bu iki kelime birbirinden ayrı gibi ya da ayrılmış gibi gözükse de aslında birbirinin yerine kullanılmaktadır. Davinson süreli yayınların tanımını şu şekilde yapmaktadır: “Süreli yayınlar haftalık, aylık, iki ayda bir (belli aralıklarla) sunulan ve peş peşe gelen sayısı olan ve yayımlandığı tarihi üzerinde yer alan yayınlardır.” Osborn süreli yayınları tanımlarken, iki ana kelimenin üzerinde durmaktadır. Bunlar süreli yayınının numarası, ikincisi süreli yayının adıdır. Bu iki temel konular süreli yayının bel kemiğini oluşturmaktadır. Süreli yayınlar planlı olarak meydana gelen, süre zarfı olmadan, genellikle günlük haberlerle ilgili olmayan basılı bir çalışmadır. Shorter Oxford sözlüğünde süreli yayın ve süreğen yayın ayrı tanımı yapılmıştır. Süreli yayın tanımı, günü birlik olmayan bir günden daha uzun aralıkla düzenli olan yayınlardır. Süreğen yayın tanımı ise iki şekilde yapılmıştır: Birinci tanımı art arda ve düzenli olarak birbirini takip ederek yayınlanan yayınlardır. İkinci tanımı ise, sayıları ve bölümleri art arda gelen makale şeklindedir. Osborn, süreli yayın ile süreğen yayının aynı kelime olduğunu düşünmüştür. Süreli yayını muntazam şekilde süre sınırı olmayan günlük olayları kapsamayan basılı bir çalışma olarak tanımlamaktadır. Handaver, Shorter Oxford sözlüğünde yaptığı tanım ile buna günlük gazetelerin dâhil olduğunu söyleyerek günlük gazeteleri örnek verir (Tarak Bayrak, 1997).

Türkiye’de süreli yayın 1980 yılına kadar İngilizce hem Periodicals kelimesi hem de Serials kelimesini içine alan şekilde tanımlanmıştır. Bu iki kavram birbirinden pek ayrılmamıştır. Osman Tekin Aybaş, süreli yayınları şöyle tanımlamıştır: “Belli bir isim altında devamlı olarak çıkan ve yayının ne zaman duracağı bilinmeyen tüm çeşitli neşriyatı kapsamaktadır.” Meral Albay’a göre süreli yayın, devamlı olarak

yayınlanacağı tahmin edilen sayı ve zaman bakımından devam edeceği belli olmayan malum ya da meçhul olan vakitlerde yayınlanan dergi, gazete, yıllık, tutanak, rapor ve takvim yayınlarının umumi ismidir. Berrin Yurdadağ süreli yayın tanımını, muayyen aralıklarla yayına çıkan sonlandırma problemi olmayan ve tüm sayılarında birden fazla yazara sahip olan yayın türü olarak yapmaktadır. Jale Baysal ise süreli yayın tanımını muntazam ya da değişken şekilde müşterek bir isme sahip olan tek bir konu başlığı altında birleşmeyen sürekli devam eden, bitiş amacı gütmeyen planlanan çoğunlukla aynı kapak stilini koruyarak devam eden yayınlar olarak tanımlanmaktadır. Şimdiye kadar ki tanımlarda süreli yayın ve süreğen yayın ayrımı yapılmamıştır. Bu iki kavram birlikte ele alınmıştır (Tarak Bayrak, 1997).

TÜBİTAK yayınlarının tanımında ise süreli yayın ve süreğen yayın kavramı ayrı tanımlanmıştır. TÜBİTAK süreğen yayını tanımlarken üzerinde rakam ve zaman belirteçleri olan birbirinden farklı olarak art arda yayına sürülen ve ne kadar süre ile yayınlanmaya devam edeceği belli olmayan yayın olarak ele alınır. TÜBİTAK süreli yayın tanımında ise muntazam veya belirtilmiş çoğunlukla senelik ya da sık aralıklarla bitiş planlanmadan çıkarılan ya da çıkarılması ön görülen tüm sayılarda hikâyeler, makaleler ve çeşitli yazılara yer verilen bir süreğen yayındır. Bu tanımlardan görüldüğü üzere her iki tanım farklı şekilde ele alınsa da tanımın süreğen yayın üzerinde baskın olduğu görülmektedir.

2.4.3 Televizyon Kavramı

Televizyonun tarihçesi uygarlık tarihine kadar dayanmaktadır. Bunu toplumsal yapı ve insanı ilişkilerle anlamak mümkündür. İnsan olarak televizyon hakkında düşünüldüğün de diğer teknolojik aletlerden biraz farklılık vardır, diğer teknolojik aletlerin insanların hayatını kolaylaştırmak için üretilmiş, fakat televizyonun bu şekilde bir üretim amacı olmadığı fark edilmiştir.

John Logie Baird televizyon hakkında şöyle bir tespitte bulunmuştur, bu tespit televizyonun gelişimlerini daha iyi anlamamızı sağlamaktadır. Bu tespit şöyledir, 1924 yılında ilk kez insanların fotoğrafların hareket etmesiyle (görüntülerin kaymasıyla) bunların bir kutunun içinden bireylerin takip edebilmesi ile görüntü iletimi sağlandıktan sonra bireylerin yaşamında büyük değişiklikler meydana getirerek, artık

geri dönüşü olmayan bir icat yoluna girilmiştir. Aslında bu tespiti bakıldığında ve şu anki insanların yaşam biçimlerine bakıldığında da hiç de yanıltıcı bir tespit olmadığını farkına varılmıştır. Çünkü şu an neredeyse her evin oturma odasının başköşesine televizyonlara yer verilmiştir. Televizyonun bu kadar çok hızlı kabul görüp yayılmasında şüphesiz insanoğlunun ufuk çizgisi dışındaki olayları merak ederek öğrenme isteğidir (Uçkaç Altun, 2011).

Türkçede televizyon olarak bilinen kelime diğer dillerde şu şekilde anılmaktadır: İngilizcede “television”, Almandada “fernsehen” kelimeleridir. Bu kelimeler “uzağı görme” kavramlarından türetilmiştir.

Günümüzde teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesiyle bilgi sayısında da bir artış meydana gelmiştir. Bireyler ise zaman açısından daha hızlı, ucuz ve güvenilir bilgi arayıp edinmek istemektedir. İnsanların bilgi edinmesi için yayıncılık hayatı artmış bilgi edinme kaynakları çeşitlenerek çoğaltılmıştır. İnsanların bilgi edinmesi için çok kaynak ve çok yönlü bir sistem sağlanmıştır.

Medya birey ve toplumda tüketim alışkanlıklarını değiştirmiştir. Bu değişimin olumlu yönde olduğunu söylemek mümkündür. Bu da medyada yarışı artırarak program farklılıklarını ve kalitenin artmasını güçlendirmiştir. Ayrıca medyanın merkezileşmesini ve uluslararası erişim etkileşimi arttırmıştır (Timisi 2003, p. 83-85). Teknolojinin etkilediği birçok boyut vardır. Bunlardan en önemlisi de eğitimidir. Teknoloji eğitimde kitlesel iletişim ağını yaygınlaştırmıştır. Bireysel öğrenmeyi etkin kılarak önemini anlaşılmasını sağlamıştır. Eğitimde sosyal adalet, demokrasi ve fırsat eşitliğini sağlamakta bu da eğitimin maliyetini düşürürken kaliteyi yükseltmektedir (Alkan 1998, p. 12- 13).

2.5 Diyanet Kavramı

Diyanet kavramı çok eskiye dayanan bir kelimedir. Bu kelime Osmanlı Devleti’nden günümüze kadar gelerek devlet eliyle dini işlerin yürütüldüğü kurumdur. Osmanlı Devleti hem Müslümanlar hem de Gayri Müslimlerin din işlerini elinde barındırarak bunu kamu hizmeti olarak görmüştür. Din her toplum için önemli bir yere sahiptir. Neredeyse her kültür ve topluluk kendine göre dini yayma ve öğrenme, öğretme şekli

vardır. Türkiye’de din öğretimini sağlayan kurum ise Diyanet İşleri Başkanlığı’dır. Osmanlı Devleti döneminde Müslümanlar için din hizmetleri sağlanmaktadır. Bu hizmetin başında Şeyhülislam vardır. Osmanlı için önemli yere sahip Şeyhülislamlık Osmanlının son iki asrına gelene kadar devam ederek din hizmetlerinin yanında adliye ve eğitim hizmetleri yürütülürken de destek olmuştur. Tarihe bakıldığında Tanzimat Fermanı’nın ilan edilmesi ile Şeyhülislamlık makamının sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu sınırlılık Şeyhülislamın sadece din konuları üzerinde etkinliğinin olduğunu göstermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Şeyhülislam bazen divanda asıl üye iken bazen divana gerektiğinde katılmıştır. Atanan Şeyhülislam ömür boyu görevini devam ederken Osmanlı devletinde kabine sistemine geçmesi ile Şeyhülislam Şer’i ve Evkaf Nazırı adıyla kabine üyesi sayılmış ve görev süresine sınırlama getirilerek, Şeyhülislamın görev süresindeki hükümetin görevinin sonlanması ile Şeyhülislamın da görevi sonlanmaktadır.

Osmanlı devletinin sona ermesi ve cumhuriyetin ilan edilmesinden önce ve sonra hatta savaş ortamında dahi din işlerine gereken önem verilmiştir. Kurtuluş Savaşı gibi olağanüstü olaylar da dahi Şer’i ve Evkaf Vekâleti adı altında 3 Mayıs 1920 tarihinde bu alanda bakanlık kurulmuştur. Bu bakanlık Osmanlı devletindeki Şeyhülislamlık ile 3 Mart 1924’te kurulan Diyanet İşleri Reisliği arasında köprü oluşturarak kurumun devamlılığı sağlanmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı, Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulmuştur. Bu kuruluş kanunda 429 sayılı “İslam dininin itikat ve ibadet alanıyla ilgili işleri yürütmek ve dini kurumları idare etmek” ifadesi ile tanımlanmıştır. Ülkedeki tüm dini alanlarda (cami ve mescitler) görev yapacak kişiler bu bakanlık tarafınca belirlenmektedir. Bakanlık için belirlenen kanunda Bakanlık kadroları için bir konu belirlenmemiştir. Fakat 1924-1926 yıllarında bütçe kanunlarında kadro dereceleri ve sayıları belirtilmeksizin merkez teşkilatında, Heyet-i Müşavere, memurin-i merkeziye ve müstahdemin-i muhtelif; taşralarda ise müftiler, müfti müsevvidleri, müsrah demini kadroları için maaş belirlenmiştir. 1927 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı için bütçe kanunu çıkarılmıştır. Bu bütçe kanuna göre 71’i merkezde olmak şartı ile 7.172 adet kadro açılmıştır. Bu açılan kadro ile Diyanet İşleri Başkanlığı’nın merkezi teşkilatlanma yapısı da ortaya koyulmuştur. Bu yapılanma merkez teşkilatında Heyet-i Müşavere ile Tetkik-i Mesahif Heyeti Reisliği, Müessesat-ı Diniye Müdüriyeti, Memurin ve Sicil Müdüriyeti, Levazım Müdüriyeti, Tahrirat ve

Evrak Müdüriyeti; taşrada ise vilayet ve kazalarda müftülükler yer almaktadır. 1931 yılında belirlenen bütçe kanunu ile bütün cami ve mescitlerin idaresi ve bunların görevlileri Evkaf Umum Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Bu devir ile Dini Müesseseler Müdürlüğü ile Levazım Müdürlüğü'nün personeli, 4041 hayrat hademesi, 26 cuma ve kürsü vaizi ile Evkaf Umum Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. Değişimler sayesinde alt yapısı güçlü olmayan Diyanet İşleri Reisliği 1931 bütçe kanuna göre tamamen işlevsiz hale gelmiştir. Bu şekilde 1950 yılına kadar devam eden Diyanet İşleri Reisliği 1950 yılında yürürlüğe giren 5634 sayılı Kanunla ismi Diyanet İşleri Başkanlığı olarak değiştirilmiş, Evkaf Umum Müdürlüğüne devredilen cami ve mescitlerle ilgili görevleri tekrar verilmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı 1961 Anayasası ile anayasal bir kurum haline gelmiştir. Böylelikle Başkanlık genel idare içinde yer vermiş ve kurumun özel kanunda gösterilen görevleri üstlenmesi öngörülmüştür. 1982 Anayasasında, “Genel idare içinde bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirir.” hükmü ile yeni bir boyut kazanmıştır. Ayrıca Başkanlığın görevini yerine getirirken hangi kıstaslara uyması gerektiği belirlenerek sınırları çizilmiştir. Bunun yanında Başkanlığa tarihi bir misyon yüklenmiştir. 1950 yılında belirlenen vizyon 1965 yılına kadar devam etmiştir. 1965 yılında Diyanet İşleri Başkanı adına “Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun” çıkarılmıştır. Bu kanun ile Diyanet İşleri Başkanlığı'na bir açıklık getirilmiştir. Kanunda Başkanlığın görevi ile ilgili “İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek” olarak bahsedilmiştir. Bu kanunla Diyanet İşleri Başkanlığı tek bir metin altında toplanmıştır. Daha sonradan toplumun ihtiyacı dâhilinde Başkanlığa Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Hac İşleri Müdürlüğü gibi yeni birimler teşkilata ilave edilmiştir. 1976 ve 1982 sayılı kanunla, 633 sayılı Kanunda önemli ve yenilikler yapılmıştır. Fakat bu yenilikler 1979 yılında iptal edilmiş ve 2010 yılına kadar boşluk olarak kalmıştır. 1978 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nda bazı kurular Daire Başkanlığına dönüştürülmüştür. Eğitim Merkezlerinin sayısı 5'e çıkarılmış ve ilk defa 10 adet yurtdışı Din Hizmetleri Müşavirliği kadrosu oluşturularak yurtdışında bir yapılanma oluşturulmuştur. 1983 yılında Resmî Gazete' de Diyanet İşleri Başkanlığı'na 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a uygun olarak Başkanlık yeniden teşkilatlanmıştır. Bu doğrultuda Diyanet İşleri

Başkanlığı merkez teşkilatı 1 başkan, 5 başkan yardımcısı, beş danışma ile denetim birimi ve 4 yardımcı hizmetler birimi şeklinde; taşra teşkilatı 67 il müftülüğü, 582 ilçe müftülüğü ve 7 eğitim merkezi müdürlüğü şeklinde; yurt dışı teşkilatı ise 16 din hizmetleri müşavirliği ve 17 din hizmetleri ataşeliği şeklinde yapılanmıştır. Fakat Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilatı 633 sayılı Kanun'da değişiklikle 2010 yılında 6002 kanunla belirlenmiştir. Bu değişiklikle Başkanlık hiyerarşik olarak genel müdürlük seviyesinden Müsteşarlık seviyesine getirilmiştir, 2 devamlı Kurula ek olarak 9'u Genel Müdürlük seviyesinde olmak üzere 14 hizmet birimi oluşturulmuştur. 2017 yılında Başkan yardımcılarının sayısı 5'e yükseltilmiştir. 2018 yılında Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemine geçilmiştir. Bu sistem dâhilinde Başkanlık Cumhurbaşkanına bağlanmıştır. Başkanlığın görev alanı ve yetkilerinde değişiklik meydana gelmiştir (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013).

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın temel ilke ve hedeflerini şu şekilde sıralarız:

- Anayasanın laiklik ilkesi hedefinde, tüm siyasi ve düşüncülerin dışında olarak ulusça dayanışma ve tek yürek olmayı amaç bilerek İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak sınırları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda halkı bilinçlendirmek ve ibadet yerlerini yönetmek.
- Halkı din konusunda bilinçlendirirken dinin temel kaynağı olan Kur'an ve Sünnete bağlı sağlam bilgilerle Müslümanların 14 asırlık dini tecrübelerini göz önünde bulundurarak ilerlemek.
- Din hakkında mezhep, anlayış ve pratikte ayrıma düşmeden tüm vatandaşlara hizmet sunmak.
- Bilginin devamlılığını sağlamak, bilgiyi toplumla paylaşmak ve bilginin güncel sorunlara cevap bulmasını sağlamak.
- Engelli, kimsesiz, yaşlı, yoksul, hükümlü ve tutuklu vb. ilgi ve desteğe muhtaç vatandaşları yanında olarak görmek ve bunu din hizmetinin bir parçası olarak görmek.
- Örnek bir hayat sergileyebilen din görevlilerine sahip olmak.
- Yurtdışında Türkiye'nin dini birikimini, tanıtılmasını sağlamak (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2012).

3. İKİNCİ BÖLÜM: EĞİTİMDE MEDYA

Çağımızın ismi olarak bilinen teknolojik çağ şüphesiz her alanı kapsadığı gibi eğitim alanını da kapsamaktadır. Yeni üretilen teknolojik gelişmeler insanların ihtiyaçlarını fazlaca dikkate almaktadır. Duygu ve düşüncelerini önemseyerek insanlara duygu, düşünce ve fikirlerini özgürce ifade etme ortamı oluşturmaktadır.

Günümüzdeki teknolojik gelişmelere bakıldığında birey internet aracılığı ile çevrimiçi eğitim, iletişim, elektronik kütüphane erişimi, sosyal ağ sitelerinde öğrenci sitelerinde öğrenci iletişimleri ve eğitim amaçlı videolara güçlük çekmeden erişim sağlayabilmektedir. Bu sayılanları internetin eğitim için faydaları arasında değerlendirmek mümkündür. İnternetin eğitim için diğer faydalarından biri de sanal bir ortam oluşturmaktır. Sanal ortamların oluşumu canlı öğretim ve senkron biçimlerini desteklemek ve geri bildirimleri yönetebilmek, yazı ve ses senkronizesini oluşturabilmek görsel ve video sunumları hazırlayabilmektedir. Sanal ortamlarda akademik dergiler öğrenciye sunulmaktadır. Ayrıca kendi alanlarındaki en yeni bilgilere erişim sağlamaktadır. Bu sanal ortamların başında gelen ve en çok tercih edilen video paylaşım sitesi Youtube'dur (Alp ve Kaleci, 2018).

Eğitimin daha kalıcı ve öğretici olması için kullanılacak şüphesiz çok fazla materyal seçimi vardır. Fakat internet bağlantısı bunların içinde öğrencinin en çok ilgisini çeken ve eğitime kolaylık sağlayan olmaktadır. İnternet bağlantısının yanı sıra süreli yayınlar, televizyon ve radyo eğitim için önemli yer edindiği görülmektedir. Örgün eğitim verilirken öğrenciye kademeli bir bilgi akışı sağlanmaktadır. Elbette bu sistemi internette eğitim verilirken de kademeli bir şekilde sağlanması beklenmektedir. Bunu daha iyi açıklamak gerekirse en basit cerrahi bir operasyon bir hekime eğitici gelirken ilkokuldaki çocuğa vahşet olarak gelecektir. Bunun için de öğrencinin yaşı ve ilgi alanı eğitim için önemlidir. Ayrıca internet öğrencilerin ilgi alanlarına göre sınıflandırılmalı ilgisi olmayan öğrencinin başka materyallere yönlendirilmesi sağlanmalıdır. Bunun anlaşılması süreçle mümkündür. Bu süreç sonunda bireyselleşmiş eğitime ulaşmakta mümkündür.

İnternette sağlanan eğitimin öğrenciler için olumsuz yönleri de mevcuttur. Bunların en başında öğrenciler bazen sonsuz bilginin içinde olduğunu ve her şeyi bilgisayar kaynaklarından öğrenebileceğini düşünmektedir. Aslında bu yanlış bir düşüncedir. Öğrenciye internet ortamında bilginin güzel ve ulaşılabilir olduğu kadar sahte de olabileceği öğretilerek bu sahte bilgilerin bireyin işine yaramayacağı gibi zararına da olabileceğinin vurgusu yapılmalıdır.

Yukarıda belirtilen problemin çözümü için medya okuryazarlığı ihtiyacının olduğu fark edilerek medya okuryazarlık alanı oluşturulmuştur. Bu alanda eğitim alan kişiler diğer bireyleri de bilinçlendirme görevini üstlenmiştir. Artık okul ortamlarında da medya okuryazarlık seminerleri, kursları verilerek küçük yaşlardan itibaren bunun önemi vurgulanmıştır. Devletin istediği ya da toplum da ihtiyaç olan bireyler bilinçli eğitim alan, bilinçli internet kullanan kişilerdir.

3.1 Görsel ve İşitsel Medya

3.1.1 Youtube'da Eğitim

Günümüzdeki ağ sistemine bakıldığında bireyler çevrimiçi eğitim, haberleşme, ağ erişimli kütüphane, eğitim için oluşturulan videolara ulaşmaktadır. Ağ sisteminin bir diğer özelliği ise sanal bir ortam oluşturmaktır. Bazen sanal ortamlar öğrencilerin daha öğrenmesini, konuların pekiştirilmesini sağlar. Bazen de sanal ortamlar geri dönüş sağlanması için faydalı olmaktadır. Sanal ortamlar aynı zaman da ders dinlenebilmekte, metin ve ses ile iletişim oluşturulabilmekte, video ve görsel sunumlar hazırlanabilmektedir. Bir diğer sanal ortamların yararı ise akademik dergilere ulaşabilmekte ve birey okuduğu ya da araştırdığı alanlarda ki en son yayınlanmış bilgilere kolaylıkla öğrenilebilmektedir. Bu sosyal ortamların başında gelenlerden ve video paylaşım sitesi olan YouTube kullanılmaktadır (Alp ve Kaleci, 2018).

İnternet ortamında (web) bilgi devamlı olarak artmaktadır. Böylelikle insanların bilgiye daha kolay ve kısa zamanda ulaşma imkânı olmuştur. Web'de bilgi paylaşmanın birçok yolu vardır. Bunlardan biri ve en yaygın olanı video paylaşımıdır. Videoların tercih edilmesinin sebebi diğer içeriklerden farklı olarak video bireyde birden çok duyuşsal alana ifade etmektedir. Görsel ve işitsel duyuya hitap

etmesi bireyde öğretmeyi arttırırken kalıcılığı sağlamakta da yararlıdır. Bunun için öğrenciler internet ortamında zamanını en çok video bölümünde ve müzik dinlemede geçirmektedir. İnternette video izlemenin avantajı, videoyu indirmek zorunda kalmadan istediğin zaman ve mekânda bu videolara ulaşım sağlamaktır. Videoların en çok izlendiği ve paylaşım sağlandığı platform ise Youtube'dur. Youtube, kullanıcılarına büyük ve küçük çaplıda olsa reklam sunma imkânı sağlayan bir platformdur. 2005 yılında kurulan Youtube 2006 yılında Google tarafından satın alınmış ve kendi bünyesine dâhil edilmiştir. YouTube kullanıcılarına birçok olanak tanımaktadır. Bu olanaklar kullanıcılarına video yükleme, izleme, paylaşma ve uygulamayı kullanan diğer kullanıcılar ile iletişime geçme hakkı tanıyan bir sitedir. Ayrıca YouTube günümüzde en etkin kullanılan kitle iletişim araçlarından biridir.

Youtube kullanıcıların aralarında bağ kurabildiği, eğitici olan ve bireyler ilham kaynaklığı eden bir Google şirkettir. Youtube ilk ortaya çıktığında bireyler televizyona heyecan duyduğu kadar heyecan duymasa da televizyonun ilgisinin azaldığı bilinmektedir. Bunun sebebi ise, televizyon tek taraflı bir sistem üzerine kurulu iken Youtube bireye dönüt veren bir sistem üzerine kuruludur. Birey video yükleyebilir, reklamını yayınlayabilir, yüklenen videolara görüşlerini belirtebilir. Bu da insanların Youtube'a olan ilgisini arttırmıştır.

Youtube zamanla gelişerek pedagojik bir eğitim platformu oluşturmaya başlamıştır. Kendi bünyesinde sanal bir kütüphane kurarak bireylerin buralardan yararlanmasını sağlamaya çalışmıştır ayrıca kişilerin kişisel gelişimini desteklemek için dil gelişimi videoları yayınlamıştır. Öğrenciler ve öğretmenler için Youtube'da yayınlanan videolar değerlendirilebilir materyalleri oluşturmaktadır.

Youtube'da uygulamasına girilerek eğitim kavramı aratıldığında karşımıza çıkan ilk on sayfa şu şekildedir;

1. Eğitim Portalı: Sayfanın 62,1 B takipçisi vardır. Sayfa bireylere konu anlatımı, soru, pratik bilgiler ve doküman sunmaktadır. Sayfa KPSS, E-KPSS, YKS/TYT/AYT, Yurt Dışı Öğretmenlik Sınavı, POMEM, Memurluk Mülakat Soruları öğrencilerine hizmet vermektedir. Videolar genellikle 16 B görüntüleme almaktadır (Portalı, 2021).

2. Ted Ed: Sayfanın 17,4 Mn takipçisi vardır. Sayfada her türlü bilgi yer almaktadır (dil, çözülemeyen paradokslar, borsa, döviz, faiz, genel kültür vb.). Sayfanın videoları genellikle 211 B görüntüleme almaktadır (Ted-ed, 2011).
3. Afgan Rasulov: Sayfanın 307 B takipçisi vardır. Sayfa Türkçe bir eğitim sayfasıdır, sayfada fotoskop ve video montajı vb. dersler yer almaktadır. Sayfanın videoları genellikle 13B görüntüleme almaktadır (Rasulov, 2011).
4. KhanAcademyTurkce: Sayfanın 647 B takipçisi vardır. Sayfa üniversite derslerinde, Matematik, kimya vb. dersleri sıfırdan başlayarak öğrenciye sunmaktadır. Ayrıca güzel sanatlar derslerini de bünyesinde barındırmaktadır. Sayfanın videoları genellikle 1,2 B görüntüleme almaktadır (Khan, 2011).
5. CrahsCourse: Sayfanın 13,7 Mn takipçisi vardır. Sayfa birçok konuyu bünyesinde barındırmaktadır. Hayvan Gelişimi, Emperyalizm, Türleşme vb. Sayfanın videoları genellikle 40 B görüntüleme almaktadır (Course, 2006).
6. MIT Open Course Ware: Sayfanın 4,07Mn takipçisi vardır. Sayfa birçok konuyu içinde barındırmakta. Yapay zekâ, Matematik vb. konuları ele almaktadır. Sayfanın videoları genellikle 11 B görüntüleme almaktadır (Ware, 2005).
7. AsapScience: Sayfanın 10,3 Mn takipçisi vardır. Sayfa gündemdeki konuları basit çizimlerle bilimsel olarak video şeklinde anlatmaktadır. Sayfanın videoları genellikle 1,6 B görüntüleme almaktadır (Moffit & Brown, 2012).
8. Minute Earth: Sayfanın 2,71 Mn takipçisi vardır. Sayfa günlük fiziksel konuları, eğitim ve genel kültür konularını basit çizimlerle bilimsel olarak açıklamaktadır. Sayfanın gönderileri genellikle 172 B görüntüleme almaktadır (Aart & Diğerleri, 2011).
9. Minute Physics: Sayfanın 5,5 Mn takipçisi vardır. Sayfa genelliklere mühendislere yönelik bir sayfadır. Sayfanın videolarını genellikle 487 B görüntüleme almaktadır (Reich, 2011).
10. BBC Earth: Sayfanın 14,4 Mn takipçisi vardır. Sayfa belgesel içeriklidir. Sayfanın videoları genellikle 49 B görüntüleme almaktadır (Attenborough, 2009).

İncelenen bu sayfalardan görüleceği üzere içeriği ne kadar sağlam ve güzel sunuluyorsa o sayfanın etkileşimi daha fazladır. Bu sayfalar eğitim içeriklerini oluştururken bu duruma dikkat etmiş ve bu şekilde içerik oluşturmuşlardır.

3.1.2 Google'da Eğitim

İnternet ağ sisteminin ilk ve sistemli arama motorları arasında yer alan Google sınırsız bilgiyi içerisinde barındırmaktadır. Google yıllar içerisinde gelişerek Gmail, Google Drive, Google Takvim, Google Slaytlar gibi bölümlere ayrılarak bireylerin yaşamlarında yer almıştır. Kişiler Gmail'den birbirleri ile haberleşebiliyor, birbirlerine dosyalar aktarabiliyorlar. Google Drive ise kişilerin dosyalarını güvenli bir şekilde depolayıp daha sonra kullanabildikleri bir alan oluşturmaktadır. Google böyle uygulamalar geliştirerek bireylerin hayatlarını kolaylaştırmakta ve daha hızlı bir hayat yaşamalarını sağlamıştır. Bu uygulamalar eğitim açısından da önemli yere sahip olmaktadır.

Eğitimde Google öğrenciler ve öğretmenler için kolaylıklar sağlamıştır. En basit örneği öğreticinin sanal bir sınıf oluşturarak canlı ders işlemlerini sağlayarak bu sınıfın bilgilerinin Google Drive'de saklanmasına olanak sağlamıştır. Böylelikle öğretmen ve öğrenciler sınıf içinde işlenen derslere ve paylaşılan kaynaklara zaman ve mekân fark etmeksizin ulaşım sağlayabilmektedir.

Ayrıca Google anket oluşturup anketin uygulanmasında, öğrencilere soru sormak ve bir konu üzerinden tartışma (konu önceden seçilebileceği gibi, tartışmanın başlayacağı zamanda seçilebilir) başlatmak için de verimli olarak kullanılmaktadır. Google öğrencilere fırsat eşitliği imkânı da sunmaktadır. Hangi okulda olduğun ya da okula devam edip etmeme gibi bir zorunluk olmadan tüm öğrencilerle aynı zamanda konuları öğrenebilme ve kavrayabilme kolaylığı sağlamaktadır. Ödevlendirmesi olan öğrenci ya da ödevlendirme veren öğreticiye Google Takvim tarafından uyarı verilerek ödev teslim tarihini unutmasını engeller (Alp ve Kaleci, 2018).

Google eğitimin faydalı yanları olduğu gibi zararlı yanları da vardır. Google genellikle Gmail üzerinden girişleri sağladığı için Gmail şifresini unutmak bilgilerin yok olmasına sebep olur. Google eğitimin bir diğer zararları arasında sınırlılık vardır.

Sınırlılıkla sosyalleşme eksikliği kastedilmektedir. Öğrenci / birey sanal bir hayatta olduğu için sosyalleşme duygusu gerilebilmektedir. Ayrıca öğreticinin aniden geliştirebileceği küçük sınavlar Google'da pek mümkün değildir ve canlı bir ders işlenirken derste hangi öğrencilerin var olup hangi öğrencilerin yok olduğu anlaşılmamaktadır. Buna ek olarak akran eğitimi de Google'da görülmemektedir.

Google, eğitim amacı ile Google akademi sınıfı oluşturarak bu sayfada geleceğin becerilerini öğretmeyi hedeflemektedir. Bu sayfada online kurslar vererek kariyer sahibi olma, işini büyütme, dijital pazarlama ile ilgili şeyleri öğretmeyi hedeflemektedir. Online kurslar sonucunda kişilere sertifika vermektedir. Ayrıca Google akademi uzaktan öğrenme ve çalışma imkânı sunarak kişilerin istediği zaman ve istediği yerden öğrenmelerini hedeflemiştir. Dijital olarak kişilere uzaktan iş nasıl yönetilir, toplantılar başarılı şekilde nasıl planlanarak düzenlenir vb. bilgilerin öğretilmesi hedeflenmiştir. Google kursları modül sayısı 26 saat 40 başlangıç düzeyinden başlayarak ilerler ve ücretsizdir. Bunun yanında IAB onaylı, video eğitimler, sınırsız erişim ve geçerli sertifika özelliği mevcuttur. Bu sertifika ile CV güçlenmekte ve kariyeriniz gelişmektedir (Google, Tr.).

Google bünyesinde Google for Education sayfası bölümlere ayrılarak workspace for education ile kolay, esnek ve sağlam bir şekilde bireyin eğitim seviyesini yükseltmesine yardımcı olur. Öğretici bu platform üzerinden sınıf oluşturarak bu sınıfla öğrencilerine derste işlenen konuları pekiştirme imkânı sunar. Bireyin üretkenliğini artırır. Öğrencilerin bilgileri pekiştirerek öğrenci çalışmalarını destekler ve pekiştirir. Güvenli ulaşım sayesinde bireylerin çalışmalarını denetimini kimlik bilgilerini gizli tutmaktadır. Ayrıca bu platform içerisinde Teacher Center (Öğretmenler için eğitim) bölümü vardır. Bu bölüm eğitimciler tarafından eğitimcilere belirli müfredat dâhilinde verilmektedir (Özkul ve Tekin Poyraz, 2019).

3.1.3 EBA'da Eğitim

EBA (eğitim bilişim ağı) öğretmen ve öğrencilere ücretsiz olarak sunulmuş sosyal eğitim platformudur. EBA eğitsel bir çalışmadır. Ders, içerik, yarışma, uygulamalar, dosyalar, e-kurs olarak bölümlere ayrılmıştır. Bu bölümlerin bir kısmına (ders vb.)

kullanıcıların adı ve şifresi istenmektedir. EBA 2012 yılında hizmete sunuldu, bundan sonra ihtiyaç dâhilinde kendini geliştirerek en büyük hizmet halini almıştır.

Uzaktan eğitimde EBA kullanan öğretmenler dersi basit düzeyde sunum ve görsel materyaller ile sunum hazırladıkları gerekli görüldüğünde hazır sunumlardan yararlanılmıştır. Öğretmenler uzaktan eğitimde derslerin daha açık, anlaşılır ve kaliteli şekilde olması için sunum hazırlanmış dersler buna göre işlenmiştir. Fakat pandeminin aniden gelmesi ile öğretmenlerin teknolojik bilgilerinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Şimdiye kadar ihtiyaç duyulmayan uzaktan eğitim için hizmet içi eğitim bu saatten sonra ihtiyaç haline gelmiştir. Teknoloji ilerledikçe eğitimcilerin ve eğitimin mesleki becerileri günden güne değişmekte ve bu değişim mecburi olarak ilerlemektedir. Bu ilerlemede eğitimci ne kadar ilerlerse derslerin verimliliği artarken eğitimci ne kadar teknolojik bilgiye sahip ise öğrencilerde o kadar teknolojiye yatkın oldukları görülmektedir.

Eğitimci ve talebe teknolojik yeniliklere ayak uydurmalı. Bilgiye ulaşmak için değişik eğitim ortamları düzenlenmelidir. Bu düzen sayesinde teknoloji eğitim için vazgeçilmez olmuştur (Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2002). Öğretmen ne kadar teknolojik bilgiye sahipse öğrencide o kadar bilgiye sahip olarak teknolojiyi kullanmaktadır. Şu an teknoloji hem sınıfta hem de uzaktan eğitimde kullanılmaktadır. COVID-19 salgınının yaygınlık kazanması ile eğitim ve teknolojinin iç içe olması gerektiğinin farkına varmaktayız. Öğretmenlerin teknolojik yetkinliğe sahip olması gerektiğini düşünmekteyiz. Fakat eğitim fakültelerine baktığımızda eğitimin pek teknolojiye yatkın şekilde verilmediğini görmekteyiz. Okullarda çalışmaya devam eden öğretmenler kadar, yeni yetişen öğretmenlerin de teknolojik donanıma sahip olması gerekerek devamlı değişen gelişen teknolojik bilgileri derslerine aktararak teknolojik gelişmeleri benimsemesi gerekir (Güntepe ve Keleş, 2018).

Eğitim teknolojisinde birçok yardımcı kaynaktan yararlanır: basılı materyaller, resim, grafik, modeller, yazı tahtaları, televizyon, tepegöz, bilgisayar, internet, vd. Günümüzde teknolojiyi eğitim açısından değerlendirdiğimiz zaman bilgisayar yazılımları, videolar, internetten haberleşme ve telekonferansın önemli bir yere sahip olduğu görülür (Akkoyunlu ve Tandoğan 1998). International Society for Technology in Education eğitimciler için onların teknolojik becerilerini tayin etmiştir. Tayin edilen

teknolojik gelişmeler eğitimcilerin eğitimlerini kolaylaştırmak için oluşturulmuştur. Eğitimciler talebelerin hem başarılarını hem de öğrenme ile öğretmeyi desteklemek için rehberlik eder, onların gelişen ve değişen dünyaya teknolojik açıdan ayak uydurmasını sağlar, öğrenme modellerine göre bireyselleşmiş sınıflar oluşturarak öğrenme seviyesini en üstte tutmaya çalışır, onların ihtiyaçlarına yanıt vererek onları desteklemek için çabalar (ISTE, 2022).

EBA sistemi hizmete ilk sunulduğunda öğrenciler ve öğretmenler bu uygulamayı kullanmakta zorluk çekmiş, hatta kullanmamışlardır. Fakat MEB tarafından bu duruma el atılarak öğretmenlere uygulamalı olarak eğitim verilmiştir. Bundan sonra öğretmenler etkin bir şekilde EBA sistemini kullanmasalar da dersi pekiştirmek ya da görselleştirmeyi kullanmak için sık sık EBA'ya başvurmuşlardır.

Öğrenciler ise EBA'nın kendileri için başarı artırıcı olarak görmekte olup gerek konu tekrarı yapmak için gerekse sınavlara hazırlanmak için kullanmışlardır. Ayrıca konuların daha çok pekiştirildiğinden bahsedilmiştir. Öğrenciler EBA'daki etkinlikleri/oyunları, testleri ve videoları eğlenceli bularak daha sık kullanmışlardır. Bu olumlu yanlara rağmen EBA gerektiği değeri görememiş hala kullanım sıklığının altında kalmıştır.

3.1.4 Zoom'da Eğitim

COVID-19'un yaygınlık kazanması ile insanların ihtiyaçları değişmiş bunları uzaktan gidermeye çalışmıştır. İnsanlar işlerini ve eğitimlerini uzaktan devam ettirmeye başlamışlardır. Bu da yeni platformların oluşmasını sağlamıştır. Bu yeni platformlardan en yaygın olanlarından biri Zoom'dur.

Uzaktan eğitim sürecinin tamamı eğitim için zor ve dalgalanmalı olmuştur. Öğretmenler ve öğrenciler daha önce karşılaşmadıkları ve bilmedikleri yeni bir eğitim süreciyle baş başa kalmıştır. Öğretmenlerin çoğu ve öğrenciler uzaktan eğitimde zorluk yaşadığını dile getirmişler ve ayak uydurmada güçlük çekmişlerdir. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde EBA'nın yanında Zoom uygulamasını kullanmışlardır.

Zoom internet ağı üzerinden, akıllı telefon, bilgisayar veya tableten sesli ya da videolu konferans şeklinde yapılan sohbet olarak bilinmektedir. Pandemi koşulları ile eğitimin içine fazlaca dâhil olan Zoom bu platform üzerinden sertifika programları düzenleyerek kişilerin normal hayatlarındaki faaliyetlerine bir nebze de olsa devam etmesi sağlanmayı amaçlamıştır. Genellikle eğitimde Zoom uygulamasının tercih edilmesinin sebeplerinden bir tanesi fazla katılımcı ile tek veya birden fazla oturumla dersleri tamamlanmasıdır.

Zoom uygulamasının daha iyi kullanılabilmesi için bir Zoom Blog sayfası oluşturulmuştur. Bu blog Zoom uygulamasının daha etkin ve daha verimli şekilde nasıl kullanılacağını kişilere bildirmektedir.

Zoom eğitim merkezi herkese hitap eder ve herkesin kendinden bir şey bulabileceği bir uygulamadır. Zoom üzerinden sadece toplantı değil online olarak yapılmak istenen Meetings, Events, Webinar, Phone ve Rooms yapılmaktadır. Ayrıca Zoom üzerinden daima güncel bilgileri öğrenebilmektedir. Zoom üzerinden bireyler becerilerini geliştirebilmekte ve bu eğitimler ücretsiz şekilde sağlanmaktadır (Dunham, 2021).

3.1.5 Televizyon 'da Eğitim

Televizyon kullanım yaşı düştükçe televizyonun eğitime girmesi de o kadar hızlı ve etkin olmuştur. İlk eğitim televizyonlarda çizgi filmlerle sağlanmaya çalışılmış ve azımsanmayacak ölçüde başarılı olunmuştur. Sağlıklı kullanım için iki yaşına kadar hiçbir bebeğin ekrana maruz kalmaması gerekirken günümüzde buna pek dikkat edilmemektedir. Bunun için de bebeklik döneminden, çocukluk dönemine hatta insanoğlunun ölümüne kadar televizyonla bağı kopmamaktadır.

Eğitimin birçok boyutu vardır. Bunlardan biri hayatımızda olan uzaktan eğitim, öğrenciye daha kaliteli ve farklı öğrenme çeşitliliğinin sağlandığı sistem olarak bilinmektedir. Bu da öğrencide yaratıcı düşünmeyi ve motivasyonunu arttırmaktadır. Uzaktan eğitim öğrenci için yeni öğrenim alanı oluşturur. Ayrıca uzaktan eğitim hızlı, verimli, zaman tasarruflu, ucuz ve öğrenci merkezlidir. Fakat uzaktan eğitim bireysel bir eğitimidir. Bireyin içinde öğrenme azmi ne kadar varsa o derece yararlı olur. Birey

içsel olarak yeterince güdülenmediyse ya da isteksizse eğitimden olumlu sonuç alınması beklenemez.

Uzaktan eğitim 4 farklı türde kullanılır:

1. Öğrenci – İçerik
2. Öğrenci – Öğretici
3. Öğrenci – Öğrenci
4. Öğrenci – Arayüz

Uzaktan eğitimin en etkili ve temel etkileşimi öğrenci – içerik etkileşimidir. (Özgür, 2005, 83). Örgün eğitim ve uzaktan eğitimi değerlendirdiğimizde şu durumlar dikkati çeker: Örgün eğitimde öğretmen öğrenciye birebir destek olabilir, eksiklerini görebilir eksikleri üzerinden öğrenci ile iletişim kurabilir. Ayrıca örgün eğitimde akran eğitimi öğrencilerin birbirlerine destek olarak öğrenmelerine olanak sağlar. Uzaktan eğitimde bunlar görülmemektedir. Hatta uzaktan eğitimin eksik yanları olarak bunlar değerlendirilebilir. Uzaktan eğitimde eğitim iletişim araçları ile sağlandığı için bu özellikler onun içine aktarılmaya çalışılmalıdır. Örgün eğitimde olduğu gibi uzaktan eğitimde de öğrenci takip edilmeli öğrenen ile etkileşim üst seviyede olmalıdır. Eğer bu sağlanamaz ve eğitim materyalleri öğrenciye verilmezse ya da geç verilirse ödevler takip edilmezse sınavlar zamanında ve doğru şekilde yapılmazsa öğrenimin gerçekleşmesi veya sürekli olması mümkün olmaz. Uzaktan eğitimde bu bahsettiğimiz etkileşimi sağlayacak öğrenci destek sistemidir. Bu sistem etkinleşerek faaliyete geçirilmelidir.

Uzaktan eğitim, öğretimde yeni sistem açarak yıllarca süregelen geleneksel eğitim sisteminin şeklini değiştirmiştir. Kitle iletişim araçlarının en çokta televizyonun 1990 yılından bu yana temel görevleri arasında iletilecek mesajın tek yönlü bir şekilde alıcıya iletmesiydi. Bu konu televizyonda verilen eğitimin en büyük eleştiri konuları arasına girmiştir. Çünkü eğitim için önemli olan sadece bilgi vermek değil bu bilginin dönütlerini alabilmektir. Bu sorunu gelişen ve ilerleyen teknolojiye sonra verilecek eğitimin uzman kişiler ve teknik sorumluların yaratıcılık bağı ile çözülecektir. Kitle iletişim araçları eğitimi geleneksel bir yapıdan kurtararak eğitim kalitesinin

gelişmesine, öğrenim görenlerin farklı ve kalıcı bir şekilde öğrenim sürmesine zemin hazırlamakta; öğrenenin motivasyonunun artmasını sağlamaktadır.

Uzaktan eğitim, etkileşimde televizyon bilgileri öğrenciye görsel, işitsel ve hareketli olarak sunulmaktadır. Bu sunumun bilgisayarın gelişmesi ile daha çok ilerleyerek bilgiyi toplama, işlem yapabilme kontrol etme, seçebilme ve telefonla bütünleşmektedir. İşte bu sayılan tüm olanaklar televizyonda eğitim için olanak sağlamıştır.

Televizyonun etkin olarak kullanılması için canlı yayın akışı sağlayan TV kanalları mevcuttur. Bu kanallar sınırlı ve ücretlidir. Bu kanalların dışında sayısal yayıncılık kanalları da mevcuttur. Sayısal kanalların yayın akışı ile kaliteli görüntü ve ses iletişiminin yanında seyircilere farklı bilgi ve programları eş zamanlı veya eş zamansız sunmaktadır. Eş zamanlı veya eş zamansız sunulan bu programları şifreli ya da şifresiz olarak izlemek mümkün. Paralı kanalları izlemek isteyen seyirciler için aylık (pay TV) veya izlenen program başına ücretli (pay per view) seçeneği bulunmaktadır (Özgür, 2005,).

TV’de eğitim canlı olarak sağlanmalıdır. Canlı olarak sağlanan eğitim birey için daha çekici ve etkileyicidir. Bu canlı eğitimlerde internet bağlantısı gerekmektedir. İnternet bağlantısının gerekliliği ise belirli sınırlamalar getirmektedir. TV’de internet bağlantısı ile canlı yayın için hem alt yapı yetersizliği hem de maliyet açısından bir yeterlilik söz konusu değildir. Bunun için televizyonlarda eğitim ancak tek taraflı yapılmaktadır. Ayrıca uzaktan eğitimde etkinlik ve başarıdan söz etmek için dikkatli, titiz ve sistemli olunmak zorundadır. Sayısal TV yayıncılığında eş zamanlı ya da eş zamansız etkileşimin avantajlarına şu şekilde sıralayabiliriz;

- Daha kaliteli görüntü ve ses yayını sağlıklı ve düzgün iletişimin sağlanması.
- Eğitim için yayın yapan kanalların kapasitesi ve sayısının artması.
- Sayısal TV kanallarının internetle bütünleşerek kullanılması.
- Seyircinin isteğine uygun olarak iki dilde yayın yapma seçeneği.
- Seyircilerin TV yanında verilen ve uzaktan kontrolünü sağlandığı kumanda ile bu kanalların içerik bilgisini ayrıntılı olarak görebilmesi.

- Farklı sitelere erişim sağlanması ve daha çok kişiye hitap etme. Böylelikle geniş kitlelere ulaşma.

Sayısal TV yayıncılığında eş zamanlı ya da eş zamansız etkileşimin avantajları olduğu gibi dezavantajları vardır. Onları şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Yayın akışının devamlılığı için kapsamlı vasıtaların gerekliliği.
- Uzak mesafelerde yayın akışının sağlanması için ek donanım ihtiyacı.
- TV akışında kullanılacak olan vasıtalar hakkında eğitimin gerekliliği.
- Öğrenim görenlere bireysel olarak ulaşım bilgi vermenin gerekliliği.
- Öğrenenin konu hakkında aklına takılan şeyleri nasıl soracağı yanıtının nasıl verileceği hakkında beceri edinmelerinde yardımcı olmak.
- Öğrenenin uzaktan eğitime inanmasını sağlayarak TV'den derslere katılmasını sağlamak.
- Öğrenene aidiyet duygusu kazandırmaya çalışmak.
- Ucuz, süratli, ehemmiyetli ve uygulanabilir öğrenci destek hizmeti geliştirmek (Özgür, 2005).

Etkileşimli TV programlarını sadece sayısal kanallarda değil analog yayın sisteminde de görmek mümkündür. Fakat bu yayınlara ancak sayısal yayın yapan kurumların izinleri ile erişim sağlanmaktadır. Schewier ve Misanchut etkileşimli sayısal yayın televizyonun uzaktan eğitimde sunduğu imkânı şu şekilde değinilebilmektedir;

1. Program sonrası yayınların artırılması, bunun içinde çoklu kanal sistemi mevcuttur. Aynı anda farklı kanallarda farklı içeriklere yer verilmektedir.
2. Haritalandırma. Bu özellik izleyiciye büyük kolaylık sunmaktadır. Programların içeriğini kısa ve öz şekilde izleyiciye sunmaktadır. Haritalama uzaktan eğitim için dönüt alma ve geribildirim yapmaya olanak sağlar. Ayrıca konu araştırması ve vasıtaların bütünlüğünün sağlanmasını yardımcı olur, işbirlikçi toplum ve toplulukları bir araya gelmesini sağlar.

Uzaktan eğitimin faydalarından biri de eğitime belirli sebeplerden ara vermiş ya da devam edemeyen, okula gidememiş yetişkinlere öğrenim hayatlarını devam ettirmek için olanak sunmasıdır. Bu da halkın eğitim seviyesini ve kültürünü yükselterek,

meslek edinmelerine yardımcı olurken ekonomik kalkınmaya da destek sağlamaktadır. Uzaktan eğitim verilirken eğitim materyali olarak TV radyo ve süreli yayınlar kullanılmaktadır. Burada verilecek eğitimleri TRT Genel Müdürlüğü iş birliğinde TRT 4 TV yayın akışında sağlanmaktadır. TRT 4’de 142 saat radyo ve 12 sayfa teletekst yayını yapılmaktadır. Bu da TV yayınlarında eğitim için radyonun önemini gözler önüne sermektedir (Özgür, 2005).

Anadolu Üniversitesi açık öğretimi uzaktan eğitim verirken basılı materyal, akademik danışmanlık, bilgisayar ve internet, radyo – TV programları video konferansı kullanılmaktadır. Eğitim için TV’de program hazırlanırken basılı materyaller ile bağlantılı televizyon ve radyo sunumu hazırlanmaktadır. Sunum hazırlanırken editör senaryo yazarı ve yönetmen iş birliği ile program yapılır. Hazırlanan program TRT’nin denetiminden geçtikten sonra banttan yayına sunulmaktadır. TRT 4 kanalında yayına sunulan bu dersler öğrencilere internet sitesinden ve öğrenciler birebir aranarak duyurulmaktadır. Radyo program akışı TRT Radyo 1’den yayınlanmaktadır. Yayını yapılan radyo programlarının sayısı 400’dür (Özgür, 2005, p. 92).

TRT sadece yetişkinler ve örgün eğitim yaşında olanlar için yayın yapmamaktadır. TRT eğitimin çocuk yaşta başlayacağını farkında olup bunun için farkındalık oluşturmaktadır. Bunun içinde kendi bünyesinde çocuklar için bir kanal oluşturmuştur. Bu kanalda çocuklar için eğitici programlar yayınlamaktadır.

TRT Çocuk televizyon kanalının ortaya çıkmasının asıl amacı çocukların tüketim alanında söz sahibi olmasıdır. Bunun yanında eskiye nazaran daha özgür daha bireysel çocuklar yetiştirmek için hazırlanmış bir hizmettir. TRT Çocuk oluşturulurken yani çocuk programları kurulurken eğitim, toplumsallaşma ve politik özne olmak üzere üç tema üzerine inşa edilmiştir. Ayrıca TRT Çocuk programları kurulurken modern çocuk teması işlenmiştir. Bu modern çocuk teması üç ana madde üzerine kurulmuştur. Bu üç ana madde devlet, aile ve toplumdur.

TRT Çocuk programları oluşturulurken John Locke’un “çocuğu tabular rasaya, boş beyaz sayfa” ya benzetmesi dikkate alınır ve ona göre programlar oluşturulur. Yine Rousseau’nun görüşleri TRT Çocuk için program oluşturmada bir dayanak teşkil eder. Jean-Lacques Rousseau, çocukların doğumda iyi olduğunu fakat onların çevresindeki

nesnelere veya kişiler tarafından şekillendiğini “Yaratıcının elinden ayrılırken her şey iyidir, insanın elinde ise her şey bozulur.” diyerek ifade etmektedir (Gökgöz ve Karaduman, 2017).

Bunların yanında TRT Çocuk pedagojik olarak çocuk gelişimsel özelliklerini dikkate alınmıştır. Ayrıca öğretim yöntemleri sıklıkla kullanılmıştır. Bu öğretim yöntemlerinden en fazla kullanılan soru-cevap yöntemi olup çocukların zihinlerinde bilgiyi önce merak ettirerek kalıcılık kazanması sağlanmıştır. İlk olarak çocuklara hayattaki temel prensiplerin kazandırılması hedeflenmiştir. Bu temel hedefler toplumsal düzeni sağlamak için de önemlidir. Hedeflerden bazıları şunlardır: saygılı bir birey olmak, çevremizi rahatsız etmemek, yardımsever bir kişi olmak, temiz olmak, tırnak bakımına dikkat etmek, meyvelerin ve sebzelerin faydalarının farkına varmak. Bunlar çocuklara verilmek istenen temel prensiplerdir. Ayrıca çocuklara gezegenlerin öğretilmesi, sayıların öğretilmesi, hayvanların öğretilmesi, geleneksel halk oyunlarının öğretilmesi gibi eğitime ve hayata hazırlayıcı programlara da yer verilmiştir.

TRT Çocuk, çocuklar ve ebeveynler için birçok program hazırlamıştır. Çocuklar için eğitici programlardan birkaçı şu şekildedir:

1. Türkçe Benim Evim: Eylül 2022 tarihinde itibariyle ele alınan Türkçe Benim Evim çizgi romanının 12 bölümden oluştuğu görülmektedir. Kişinin tercihinine göre kısa video şeklinde izlenebildiği gibi, bölümlerin tamamı da izlenebilmektedir. Bölümler genellikle Türkçe seslerin nasıl telaffuz edileceği, telaffuz edilen kelimelerin anlamlarını bilme ve kendinden emin olana kadar pekiştirmelere devam etme gerekliliğine vurgu yapar.
2. Treasure Trekkers (Hazine Takipçileri): Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde henüz yayına girmemiş bir çizgi filmidir. Çizgi Filmin fragmanında kâşiflerden söz ederken değerler eğitimine de yer verileceği görülmektedir.
3. Siberay: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Siberay çizgi filminde 4 bölüm vardır. Ayrıca Siberay çizgi filminin 2 adet kısa videosu vardır. Bölümler sanal ve gerçek dünyanın birleşmesinden bahsetmektedir. Siberay’ın gelmesi ile iyiliğin geleceği vurgusu yapılmaktadır. Çizgi film hafta sonları yayına sunulmaktadır.

4. Kehribar ile Boncuk: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Kehribar ile Boncuk çizgi filminde 13 bölüm mevcuttur. Kehribar ile Boncuk çizgi filmi için 2 adet kısa video vardır. Kehribar ile Boncuk uzun zamandır yakın arkadaşlardır ve aynı evde yaşamaktadır. Bölümlerde eğitici konulara değinilmiştir. Uzayla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Çizgi film hafta sonları yayınlanmaktadır.
5. Z Takımı: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Z Takımı çizgi filmi 33 bölümdür ve 1 adet kısa videosu vardır. Ayrıca çizgi romandan çizilmiş bazı bölümleri indirerek boyama etkinliği yapılabilme imkânına olanak sağlamıştır. Bölümlerde Z Takımı kötü olaylardan kişileri ve şehri kurtarmaktadır. Planlı ve programlı ilerlemenin önemi vurgulanmıştır.
6. Doru: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Doru çizgi filminin 71 bölümü ve 2 kısa videosu vardır. Çizgi filmin karakterlerini indirip boyama olanağı sunulmuştur. Bölümlerde değerler eğitimi açısından konulara yer vererek birlik ve beraberliğin önemi vurgusu yapılmıştır.
7. Sera: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Sera Çizgi filminin 8 bölüm 2 kısa videosu vardır. Çizgi film bölümlerinde gezegenin içinde yaşamdan bahsederek çocukların hayal dünyasının gelişmesi hedeflenmiştir.
8. Aslan: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Aslan Çizgi filminin 157 bölümü ve 28 adet kısa videosu vardır. Bölümlerde meraklı Aslan merak ettiği şeyleri dedesi ve arkadaşları ile araştırarak bulmaktadır. Çizgi film karakterlerini indirip boyama seçeneği vardır.
9. Kare: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Kare Çizgi filminin 114 bölüm ve 2 kısa videosu vardır. Çizgi film bölümlerinde Kare Takımı sorunları mantıklı bir şekilde çözmektedir. Çizgi film karakterlerini indirip boyama seçeneği vardır.
10. Nasrettin Hoca: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Nasrettin Hoca çizgi filminin 47 bölümü, 1 kısa videosu vardır. Bölümlerde Nasrettin Hoca hikâyelerine değinilmiştir. Çizgi film karakterlerini indirip boyama seçeneği mevcuttur (Çocuk, 2022).

Bunların yanında TRT Çocuk kanalında yarışmalar yayınlanarak çocukların bu programa telefonla ya da internet üzerinden katılımları sağlanmıştır. Bu yarışmalar şöyledir:

1. Variloto: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Variloto yarış programının 19 bölümü vardır. Bu bölümlerde çocuklar ebeveynleri ile yarışarak puan toplayarak yarışmayı kazanmaya çalışmaktadırlar. En sonunda çocuklar uygun bir platformda ebeveynlerinin yönlendirmesi ile araç kullanmaktadırlar.
2. Rüzgâr Gülü: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Rüzgâr Gülü henüz başlamamıştır. Daha önceden yayınlanan Rüzgâr Gülü çizgi filmi ara verdikten sonra geri dönmektedir. Fragmanı yayındadır (Çocuk, 2022).

TRT Çocuk programının bir diğer faaliyeti ise; TRT Çocuk Kitaplıktır. Bu uygulamadan çocuk kitaplarına ulaşılabilceği gibi seslendirilmiş kitapları dinleyerek takip etmekte mümkündür. Eylül 2022 tarihinde 12 seslendirilmiş kitap bulunmaktadır. Ayrıca TRT Bil Bakalım uygulaması mevcuttur. Bu uygulamada tek başına yarışılabilceği gibi karşılıklı olarak yarışmak mümkündür. Bu uygulamada etkinlikte mevcuttur. Eylül 2022 tarihinde çocukların ulaşabileceği yeni 9 etkinlik mevcuttur. TRT Çocuk Programlarının ebeveynler için oluşturduğu bir alanda mevcuttur. Bu alan gelişime göre alanında bilgili kişiler tarafından hazırlanmıştır. Bu alana Ebeveyn Akademisi ismini vermişlerdir. Ebeveyn Akademisi'nde Çocuk Gelişimi, Okul ve Öğrenme, Ebeveyn Olmak ve Uzman Videoları olmak üzere dört bölüm mevcuttur (TRT Çocuk, 2022).

Yukarıda da belirtildiği üzere incelenen sayfalar ve faaliyetler çocukların eğitimi için önemli yere sahip olmakla birlikte eğitimin küçük yaşta başladığını gözler önüne sermektedir. TRT Çocuk bu konuları dikkat ederek programlarını hazırlamaktadır. Çocuğun yaşına uygun şekilde ele alınan değerler eğitimi çizgi filmlere konu olmuş ve bu değerler eğitimi çizgi filmlerde yayınlanmıştır. Yayınlanan bu çizgi filmlerin çocuğun bilinçaltına işlenmesi amaçlanarak toplumda ki düzene katkı sağlamak istenmiştir.

3.2 Yazılı Medya

3.2.1 Süreli Yayınlarda Eğitim

Süreli yayın birbirini takip eden peş peşe gelen yayın dizisinden oluşmaktadır. Bu süreli yayınlar bölümlere ayrılmaktadır: Edebi süreli yayınlar, tarihsel süreli yayınlar, dini süreli yayınlar, bilimsel süreli yayınlar vb. şeklindedir. Eğitim açısından değerlendirildiğinde tüm yayınlardan biraz daha fazla bilimsel süreli yayınlar önemli yer taşımaktadır. Bilimsel süreli yayının amacı toplumun birleşmesini ve ilerlemesinin yanında bilimsel olarak insanların bilinçlenmesini sağlamaktır. Bilimsel çalışma yapanlar ve öğrenciler için bilimsel dergi farklı anlam taşımaktadır. Çünkü bilimsel dergiler günceldir ve güncel bilimsel çalışmalara yer vermektedir. Bunun yanında ele aldığı konunun özünü ele alarak bilginin özünü doğrudan alma imkânı sunar; sunulan konuların tartışmasını yaparak yeni bilgilere ya da fikirlere yelken açar, fikir farklılıklarına yer vererek bilginin çeşitliliğini sağlar.

Eğitim açısından da süreli yayınlar önemlidir. Genellikle en sık akademi de görülen süreli yayınlar her yaş için önemli yere sahiptir. Süreli yayınlar çocuklara okuma alışkanlığı kazandıracak gibi peş peşe gelen bir yayının takibini sağlayarak planlı olmasını sağlar. Çocuk süreli yayınlar hazırlanırken gelişimsel özellikler dikkate alınır ve bol resimlere yer verilerek hikâyeler yer alır. Bilimsel süreli yayınlar hazırlanırken belirli standartlara sahip yazılar özenle seçilerek işlenmektedir. Bu bilimsel yayınlar öğrencilere yeni yelkenler açmakta olup öğrencilerin genel kültür seviyesini arttırmaktadır. Bunun yanında öğrencinin sadece kendi alanında değil başka alanlar hakkında bilgi sahibi olarak sevdiği alana yönelmesine destek vermektedir.

3.2.2 CTE Çocuk Dergisinde Eğitim

İncelenen CTE Çocuk dergisi kapakları özenle seçilerek çocuk eğlencelerine yer verilmiştir. CTE Çocuk dergisine Değer ismini vermektedir. CTE Değer Çocuk dergisi Ocak-Mart 2022 sayısı incelendiğinde ilk sayfasında uzayla ilgili boyama yer almaktadır. İkinci sayfasında ise, dört yaş ve üstü çocuklar için oyunların nasıl olması gerektiği belirterek etkinliklere yer verilmiştir. Dergide şaşırtıcı bilgiler bölümü mevcuttur. Burada çocuklar için genellikle az bilinen bilgilere yer verilmektedir.

Derginin etkinlik bölümünün de ise boya, kes ve yapıştır vardır burada çocuklardan bir dükkân oluşturulması isteniyor. Derginin sobe bölümü vardır, burada biraz sanat biraz oyun biraz bilim biraz da eğlenceye yer verilmiştir. Derginin iki bölümünde de karşılıklı olarak boyamalara yer verilmiştir. Derginin bilim köşesinde deve kuşuna yer verilmiştir. Ayrıca dergide numaralandırılmış boyamalara da yer verilerek çocukların doğru rengi doğru yerde kullanıp kullanamadıkları ölçülmek istenmiştir. Derginin en sonunda origamiye yer verilerek dergi bitirilmiştir. Derginin işleyişine bakılırsa eğitim açısından verimli bir dergidir. Çocuğun tüm yönlerini kullanmasına olanak sağlamaktadır (CTE-Değer, 2022).

İncelenen CTE Çocuk dergisi kapakları ayın konusuna göre özenle seçilerek çocuk eğlencelerine yer verilmiştir. CTE Çocuk dergisine Değer ismini vermektedir. CTE Değer Çocuk dergisi Ocak –Mart 2021 sayısı incelendiğin de ilk sayfada Masal bölümü yer almaktadır. Masal bölümünde “Ağaçların Kralı” masalı vardır. Hemen peşinden roket yapma etkinliğine yer verilmiştir. İkinci bölüm şiir bölümüdür. Şiir olarak “Annem” şiiri dergiye konu olmuştur. Şiirin hemen karşısında farkını bul etkinliğine yer verilmiştir. Hemen ardından ki sayfada çocuklar için eğitici bir boyama yer almaktadır. Üçüncü bölümde “İkocan Abla İle” başlığı altında çocuklar için oyun hazırlanmıştır. Hemen arkasından “Yıldızların Düğmesini Kim Açıyor” yazısı yazılmıştır. Bu yazı yıldızlar hakkında bilgi vermektedir. Bu yazıdan hemen sonra saat yapma etkinliği ve boyama etkinliği yer alır. Derginin son bölümünde etkinliklere yer vererek okuyucuların motor gelişimi destek vermektedir (CTE-Çocuk,2021).

CTE Değer Çocuk dergisi herkesim ailenin çocukları için ulaşım sağlayabileceği bir dergidir. Dergiye online olarak ulaşım sağlanması ailelerin işlerini kolaylaştırmaktadır. Belli bir kesimi ele almayarak çocuklar için önemli konulara değinilmiştir. Dergide çocukların değerler eğitimini anlaması, uygulaması ve bilinçaltına yerleştirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca derginin son kısımlarında yer alan etkinliklerle çocuğun motor gelişimi desteklenerek hayatının kolaylaşması sağlanmaktadır.

3.2.3 Bilim Çocuk Dergisinde Eğitim

Bilim Çocuk dergilerini satın almanın yanında E-Dergi olarak da okumak mümkündür. Bilim Çocuk E-Dergilerinden ulaşabildiğimiz dergiler incelendiğinde kapakların konu başlıkları ile uyumlu olarak seçildiği gözlemlenmiştir. Bilim Çocuk aylık popüler bir bilim dergisidir. TÜBİTAK tarafından çıkarılmaktadır.

Araştırmada 15 Haziran 2022 Bilim Çocuk dergisi incelenmiştir. Derginin kapak konusu “Denizlerimizde Yaşam”dır. Giriş bölümünde yayın yönetmenin yazısına yer verilerek derginin son birkaç aydır yeni özelliği olan sesli dinleme özelliğinden bahsetmektedir. İçindekiler bölümü renkli bir şekilde ele alınmıştır. Ardından derginin Ne Var Ne Yok bölümünde “Gök Adamızın Merkezindeki Kara Delik Görüntüleri Şişe Burunlu Yunuslar, Mercan ve Süngerleri İlaç Olarak Kullanıyor Olabilir, Döner Kanatlı İnsansız Hava Aracı Sürüsü, Eşek Arısı Mı, Yarasa mı? Uykusuzluk Sosyal İlişkilerimizi Olumsuz Etkiliyor ve İnsan Ciğerlerinde Yeni Bir Hücre Türü Bulundu” konularına yer verilmiştir. Ardından “Simit ve Peynirle Bilim İnsanı” öykülerine yer verilmiştir. Derginin diğer yazısı “Gökyüzünün Işıkla Dansı: Atmosfer Optiği”dir. Ardından “Yavru Kuş Buldum, Ne Yapmalıyım?” yazısı ile kuş bulduğunda nelere dikkat etmeliyiz maddeler halinde sıralanmıştır. Diğer yazı “Denizlerimizin Faunası ve Florası”dır. Bu yazıda Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz incelenmiştir. Ardından “Tertemiz Denizlere” yazısı ile denizlerin temizliğinden bahsedilmiştir. Diğer yazı “Ekranlara Kısa Bir Ara” ile ailecek TV’den uzak kalarak ailecek aktivitelerde bulunmanın faydalarından bahsedilmiştir. Derginin bir diğer yazısı “Bir Su Sporunu Atlama” yazısı yer almaktadır. Suya atlama tekniklerinden bahsedilmiştir. Bu yazının peşinde Doğadan Renkler yazısına yer verilmiş. Bu yazıda doğal renkler nasıl oluşturulur bahsedilmiş ve bitkilerin renklerinden bahsedilmiştir. Peşinden Boyaları Pigmentlerine Ayırılım etkinliğine yer verilmiştir. Derginin diğer konuları şu şekildedir: Antarktika Maceraları, Kuşlar, Kadir, Maç Bitti, Bugün Hava Nasıl Olacak? Çizmeli Harikalar, Radyo Teleskop, Sürgülü Kumpas ve Mikrometre Nasıl Çalışır? Ay’a Yakın, Güneş’e Uzak Günler, Fen Bilimleri Panosu. Derginin sonunda derginin okuyucuları tarafından gönderilen mektuplara yer verilmiştir. Dergiye ek olarak Denizlerimizden Canlılar Çıkartması 1-2, Hayvanlarla İlgili Meslekler Çıkartmaları ve Dilsiz Türkiye Haritası hediye olarak verilmiştir (TÜBİTAK, 2022).

Ocak 2021 Bilim Çocuk dergisini incelenmiştir. Derginin kapak konusu “Bilimde... Teknolojide... Uzayda... 2020” konusudur. Giriş bölümünde yayın yönetmeninin yazısına yer verilerek bilim vurgusu yapılmıştır. Dergi 36 bölüme ayrılmıştır. Derginin ne var ne yok bölümünde “Havadaki Nehirler Antarktika Buzullarında Açıklıklar Oluşturuyor” konusuna yer verilmiştir. Ardından “Uzayda Ortaya Çıkan Sağlık Sorunlarının Nedeni Mitokondri mi?” yazısına yer verildikten sonraki diğer yazılarda “Yanıp Sönen LED’ler Uyduların Takibini Kolaylaştırabilecek, Beyin-Bilgisayar Arayüzleri İçin Canlı Elektrotlar Kullanılabilecek, Altın Nano Çubukların Düzenli Mimari Dizilimi Gerçekleştirildi, Esneyebilir Optik Fiberlerden Dokunmaya Duyarlı Eldiven, Esneklikte Bir Numara: Ahtapotlar” başlıkları vardır. Derginin diğer yazısı “COVID-19 ile Geçen Bir Yıl” yazısıdır. Bu yazıda 1 yıldaki gelişmeleri ay ve gün şeklinde değerlendirerek ele almıştır. Derginin Bilim Çizgi bölümünde Einstein’ın “Buzdolabı” yazısı yer alarak konu farklı açıdan ele alınmıştır. Bölümün devamında “Bilim ve Teknolojide 2020” konusu yer almıştır. Derginin Tekno bölümünde “Yaşam-Oyun Bandı, Tekno -Yaşam Gıda Israfı, Tekno- Yaşam Pet Şişenin Yolculuğu” konuları yer almaktadır. Devamında hayatın içinden bir etkinliğe yer verilmiştir. Derginin diğer konuları şunlardır: 2020’deki Önemli Uzay Çalışmaları ve Gökbilim Gelişmeleri, Madeni Paralar Neden Kakar? Parmak İzimiz Ne İşe Yarar? Cumhurbaşkanı Senfoni Orkestrası Konser Salonu ve Koro Çalışma Binası, 2020 Nobel Fizik Ödülü: Kara Delikler ve Gökadamızın En Karanlık Gizemi, Bilim Tarihinde Notlar: Bilim ve Teknoloji Nedir? Kuramsal ve Uygulamalı Bilgi, İlk Gök Kuramı, Doğa- Fauna- Zıplar Penguen, Gökyüzü- Kozmik İkizler, Gökyüzü- Ayın Önemli Gök Olayları-Gezegenler, Düşünme Kulesi, Satranç, Ayın Sorusu Çiftlikteki Arkadaş İkili Sayısı, Zekâ Oyunları, Yayın Dünyası- Yer Altında, Yayın Dünyası- Yeni Başlayan İçin Periyodik Tablo, Yayın Dünyası- Gökyüzünü Tanıyalım (TÜBİTAK, 2021).

Dergiye özel ek olarak; 2021 Takvimi, Alfabetik Konu ve Yazar İndeksi, Gök Olayları Yıllığı verilmektedir.

Bilim ve Çocuk dergisi her ayın 15’inde yayınlanmaktadır. Dergi 7 yaş ve üzeri çocuklar için uygundur. Derginin içindeki konuların çeşitli olması çocukların daha fazla bilgiye sahip olmasına imkân tanımakta ve çocuğun ufkunu genişleterek daha verimli bir hayat geçirmesini sağlamaktadır. Derginin arşivine internetten ulaşılması

ebeveyn ve çocuklar için kolaylık sunar. Derginin arşivinde geçmiş yayınlara ulaşılabilmektedir. Fakat yeni sayı burada yer almamaktadır.

3.2.4 TRT Çocuk Dergisi'nde Eğitim

TRT Çocuk Dergisi, Haziran 2022 sayısının kapağı ile içeriği birbirine uygun bir şekilde oluşturulmuştur. Haziran ayında “Sağlıklı Çevre” konusu dergide vurgulanarak, dergide ana tema olarak işlenmiştir. Derginin ilk sayfasında “Merhaba!” başlığı ile editör yazısı yer almaktadır. Editör burada doğanın bayramı haziran vurgusu yaparak okuyuculara her sayıda olduğu gibi bu sayıda da heyecan ve neşe olacağını belirtmiştir. Derginin ilk yazısı olarak “Can’ın Ekranı” başlığı yer almaktadır. Bu yazıda sırasıyla şu konulara yer verilmiştir: İnsan beynine çip takılıyor, Süngerler canlanmaya başlıyor, Doping teknoloji tırı Türkiye turunda, Dünya flora krallıkları, Her üç kişiden biri iklim mülteci olabilir ve Oyun kurtlarına güzel haber The game circle kuruldu. Derginin diğer yazısı Teknoloji Tutkunlarıdır. Bu yazı karikatür şeklinde çocuklara sunulmuştur. Derginin “Neler Oluyor” bölümünde “Ekinoks” yazısı yer almaktadır. Ardından “Atamdan Hatıralar” bölümünde Mustafa Kemal Atatürk’ün yazısına yer verilmiştir. Hemen ardından 9-12 Haziran tarihlerinden “Etnospor Kültür Festivali” reklamı yapılmıştır. Derginin “Gezdim Gördüm Yazdım” bölümünde “Rize, Kaçkar Dağları Millî Parkı, Ayder Yaylası ve Rize Kalesi” yazılarına yer verilmiştir. Derginin diğer yazısı “Nasreddin Hoca’yla Zamanda Yolculuk” yazısıdır. Derginin diğer yazısı TRT Çocuk kanalında çizgi filmi olan “İbi ile Galaktik Keşif” yazısıdır. Bu yazıda “İç Gezegenler ve Dış Gezegenler” konusuna yer verilmiştir. Hemen peşinden kapak dosyası olan “Çevre ve Sen” yazısı yer almıştır. Bu yazıda kuşların cıvıllı cıvıllı ötüşme seslerinden, doğaya bakma gününe, çevreyi korumak için plastikten uzak durmaya, çevre eğitimi müfredata girdiğine vurgu yapılmıştır. Derginin “Deneyebilirim” bölümünde “Püskürtme Deneyi” verilmiştir. Deneyi adım adım çocukların uygulaması istenmiştir. Derginin “Kitapçının Kedisi” bölümünde “Arabaların Uyuduğu Gün ve Biri Dev Biri Pire” başlıkları altında yazılara yer verilmiştir. Derginin diğer yazısı “Tel Ali’nin Kelimeleri” ve hemen karşısında “Oyuncak Dükkânı” oyununun reklamına yer verilmiştir. Derginin tam ortasında “Doğa Bizi Bekliyor!” başlığı ile bir afişe yer verilmiştir. Bu afişin ardından Mutlu filminin 10 Haziran’da sinemalarda reklamı yapılmıştır. Hemen ardından “Can

Simidi” yazısına yer verilmiştir. Derginin “Büyüteç” bölümünde “Katherina Av Köşkü” yazısına yer verilmiştir. Burada köşkün neden ve ne zaman yapıldığına dair bilgilere yer verilmiştir. Ardından karikatüre yer verilmiştir bu karikatürde sanatçılarla ilgili küçük yazılar vardır. Derginin diğer yazıları “Ağaçları Yapraklarından Tanıyalım, Doğaseverin Bahçecilik Rehberi, Sağlıklı Besleniyorum, Doğadan Sesler, Mikrofon Kahramanda, Sürpriz Kutusu” dur. Meraklı Dodo bölümünde ise ayrı ayrı “Volkanik araziler neden daha verimlidir?”, “Pirinç tarlaları neden sularla kaplıdır?”, “Sivrisinekler neden bazı insanları daha çok ısırır?” ve “Karga ve kuzgunun farkı nedir?” yazılarına yer verilmiştir. Derginin sonunda “Bulmaca, Saymaca, Çevre Testi ve Noktaları Tamamlama” etkinliklerine yer verilmiştir. Derginin yanında ek olarak küçük bir dergi verilmiştir ve bu dergide “Karne Gününde Konser” başlığına vurgu yapılmıştır (Türkiye Radyo- Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü, 2022).

TRT Çocuk Dergisi, Kasım 2021 sayısının kapağı ile içeriği birbirine uygun bir şekilde oluşturulmuştur. Kasım ayında Türk Kızılay haftası olduğu dergide vurgulanarak, ana tema olarak bu konu işlenmiştir. Derginin ilk sayfasında “Merhaba!” başlığı ile editör yazısı yer almaktadır. Editör burada Türk Kızılay’ına vurgu yaparak okuyuculara her sayıda olduğu gibi bu sayının da heyecan ve neşe dolu olacağını belirtmiştir. Derginin kitap kurdu bölümünde “Ece” başlığı ile okuma sevgisinden bahsedilmiştir. Altında +2 ve +4 yaşları için kitap önerileri vardır. Derginin kapak dosyası bölümünde “Kırmızı Hilali Gördün Mü? Kızılay” yazısı yer almaktadır. Arka sayfada “Yardım Etmek, Gönüllü Olmak” yazısında yardım etmenin faydalarından ve yardımın mutlu edici bir eylem olduğundan bahsedilerek “Sen daha önce birisine yardım ettin mi?” sorusuna cevap vermeleri istenmiştir. Hemen karşısında çocuklar için “büyük küçük, bul bakalım, labirent, bulalım boyayalım” etkinliklerine yer verilmiştir. Derginin diğer sayfasında “Tuhaflik Nerede?” başlığıyla bir hikâye verilerek çocuklarda buradaki sıra dışı durumun bulunması istenmiştir. Derginin “Kasım Masalı” bölümünde “30 Yıllık Arkadaşım Kim Olacak?” masalına yer verilmiştir. Hemen ardından “Pırıl’la Resfebe” yazısına yer verilerek bu konuyla ilgili etkinliği aynı sayfada yer almaktadır. Derginin “Çizgicik” bölümünde “Kızılay Resmim Tamamlanıyor” başlığıyla çocuklardan Kızılay çadırı çizmeleri istenmiştir. Derginin son bölümünde “Küçük Sanatçılar” başlığıyla dergi okuyucularından gelen resimler yayımlanarak dergiye son verilmiştir (Türkiye Radyo- Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü, 2021).

İçerik ve şekil açısından incelenen bu iki dergi ve diğer TRT Çocuk dergileri 3-12 yaş çocuklar için yayınlamaktadır. Dergilerin içeriği çocukların bilişsel ve fiziksel özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır. Dergi çocuklarda toplumsal, bilimsel, teknolojik bilinç ve değerler eğitimi kazandırmayı hedeflemektedir. Dergi her sayısında birden çok konuya yer verilmektedir. Dergide birden çok konuya yer verilmesi çocukların ilgisi ve merakını canlı tutmaktadır. Fakat çocuğun bir konuya odaklanarak sadece o konuda bilgi edinmesini sağlamamaktadır. Derginin bu özelliği çocukta tek konuya odaklanma sorunu oluşturabilirken, farklı konuları bir arada barındırması tüm çocuklara hitap etmesini kolaylaştırmaktadır. Genellikle derginin ana konusu o ay için önemli olaylardan seçilmektedir.

3.2.5 Meraklı Minik Dergisinde Eğitim

Dergi TÜBİTAK tarafından yayınlanmaktadır. Meraklı Minik dergisi erken çocukluk dönemi için aylık çıkarılan bilimsel dergidir. +3 yaş için uygundur. Derginin kapağı ile içeriği uygundur. Dergi ile birlikte o ayın konusuna göre ek hediyeler verilmektedir.

Araştırmacı Meraklı Minik aylık dergisinde Haziran 2022 sayısını incelemiştir. Derginin kapak konusu “Martılar” dır. İlk sayfasında yayın yönetmeninin dergi için olan yazısı mevcuttur. İçindekiler bölümünde resimlerle derginin içeriği sunulurken başlıklar alt alta sıralanmıştır. Derginin ilk konusu “Gümüş Martı ve Üç Yavrusu” başlığı ile karikatür çalışmasıdır. Bu çalışma ile annenin yavruları için yaptığı fedakârlıklardan bahsetmektedir. Hemen ardından “Martılar Nereye Yuva Yapacak?” bulmacasına yer verilerek çocuğun yazıyı anlayıp anlamadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Derginin diğer yazısı “İşte Deniz Kuşları” yazısıdır. Bu yazının ardından “Karabaş Martı ve Gümüş Martı” yazısına yer verilmiştir. Bu yazı resimler eşliğinde çocuğa sunulmuştur resimde 12 tane martı resmi verilerek araya karışmış 1 küçük karga ve 3 güvercinin resminin bulunması istenmiştir. Arkasındaki sayfada ise yumurtalarla sudoku etkinliği yer almaktadır. Ardından perde ayaklar hakkında bilgi verilerek Gümüş martı, Ak pelikan, Sakarmeke ve Kılıçgaga örneklerine yer verilmiştir. Arkasından bu konu ile ilgili “Perde Ayaklar Nasıl Çalışır?” etkinliğine yer verilmiştir. Derginin diğer yazısı “Kuş Bilimciler Neler Yapıyor?” yazısıdır. Bu yazıyla ilgili kısaca bilgi verildikten sonra bir hikâye verilerek çocuklardan kuş bilimci gibi davranmaları istenen bir etkinliğe yer verilmiştir. Derginin bir diğer yazısı “Şimdi

Hareket Zamanı!”dır. Bu yazıda çocuklardan ayağa kalkmaları ve bir martı gibi kanat çırpmaları istenmiştir. Derginin “Çok Merak Ediyorum” bölümünde ise; dergi okurlarından 5 yaşında olan Atlas Ergün’ün “Her yerden kuş gözlemciliği yapabilir miyiz?” sorusuna yer verilerek cevap verilmiştir. Ayrıca bu yazının altına bir karekod konarak okurların aklına takılan soruları buradan sorabileceklerini yazılmıştır. Derginin “Haydi Mutfağa” bölümünde “Peynirli ve Patatesli Kuş Yuvası” tarifi verilerek çocuklardan bu tarifi büyüklerinden yardım alarak yapmaları istenmiştir. Derginin sonlarında etkinliğe yer verilmiştir bu etkinlikler nisan ayı için kuş gözlemi yaparken kullanabileceğimiz bir dürbün ya da teleskop tasarımı yapıp bunun resimlerinin dergi ile paylaşılmasıdır. Bu sayıda ağustos ayı dergisi içinde çocuklara ödev olarak suda gidebilen bir aracın maketinin yapılıp resminin dergiye internet üzerinden gönderilmesi istenmiştir. Derginin son yazısı olarak “Yavru Martılar Uçuyor” oyununun çocuktan oynanması istenmiştir. Derginin yanında ek olarak kuşlarla ilgili mini kartlar, Yavru Martılar Uçuyor oyunu 1-2-3 ve Kuş Tacı 1-2-3 verilmiştir (TÜBİTAK, 2022).

Araştırmada, Meraklı Minik aylık dergisinin Ocak 2021 sayısı incelenmiştir. Derginin kapak konusu “Antarktika’ya Gidiyoruz” dur. İlk sayfasında yayın yönetmeninin dergi için olan yazısı mevcuttur. İçindekiler kısmı resimli bir şekilde çocuklara sunulurken başlıklar alt alta sıralanmıştır. Derginin ilk konusu “Penguen Pugi Antarktika’yı Anlatıyor” başlığı altında Antarktika hakkında kısaca bilgiler sıralanmakta; bu bilgiler resimlerle desteklenerek 4 sayfayı kaplayacak şekilde anlatılmaktadır. Hemen arkasından “Araştırmacılar Antarktika’ya Gidiyor” başlığı yer alarak birinci yazıyı destekleyecek bir yazıya yer veriliyor. Derginin bir sonraki yazısı “Antarktika’da Kimler Yaşar?” başlığıyla. Ardından bunu destekleyen bir yazı olan “Kıtır ve Pıtır Kutupları Anlatıyor” yer almaktadır. Hemen ardından “Antarktika Sakinleri” yazısı ile Antarktika’da yaşayan bazı hayvanlara yer verilmiştir. Antarktika Sakinleri yazısından sonra Antarktika’da yaşayan hayvanlarla ilgili “Bu Resimleri Kim Yaptı?” adlı bir etkinliğe yer verilmiştir. Etkinlikten sonra “Buzların Altında Neler Var?” Yazısı ile gezgin albatros, weddell foku, imparator penguen, kambur balına, morina balığı, salyangoz balığı, dev kalamar hayvanlarına yer verilmiştir. Derginin bir diğer yazısı “İşte Penguen Korosu” konusudur. Bu konuda çocuklar için yazıda yer alan şarkıyı söyleyerek koroya katılmaları istenmiştir. Ardından “Araştırmacılar Buzun Üzerinde”

yazısına yer verilmiştir. Bu konudan sonra çocuklara iki etkinlik peş peşe sunulmuştur. Derginin “Çok Merak Ediyorum” bölümünde konuyla ilgili sorulara yer verilmiş ve okuyuculardan da aklına takılan soruların sorulması istenmiştir. Hemen ardından “Haydi Mutfağa” bölümünde “Kırmızı Biber”, “Ekmek” ve “Araştırma Gemisi” başlığı altında tarif verilerek çocuklardan büyüklerin yardımı ile yapması istenmektedir. Derginin sonunda ise, dergiyi takip eden ve derginin etkinliklerini yapıp resim gönderen takipçilerinin resimlerine yer verilmiştir (TÜBİTAK, 2021).

İçerik ve şekil açısından incelenen bu iki dergi ve diğer dergiler Meraklı Minik dergisinin eğitim açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu dergiler çocukların gelişimsel özellikleri gözler önünde bulundurularak hazırlanmaktadır. Dergiler tek bir konu üzerinde toplanarak yayınlanmaktadır. Bu çocuğun tek bir konuya odaklanmasını sağlar ve bu konu üzerinde bilgi edinmesini olanak tanır. Fakat dergide ele alınan tek konu çocuğun ilgisini çekmeyen bir konu ise ya da merakını uyandıran bir konu değilse çocuk dergiye kayıtsız kalabilir ve dergiyi takip etmeyebilir.

3.2.6 TSE Öncü Dergisinde Eğitim

Türk Standartları Enstitüsü, Öncü Çocuk dergisi üç ayda bir yayınlanan dergiler arasındadır. Derginin 2022 basımı henüz yayınlanmamıştır. Bunun için araştırmada Öncü Çocuk Ocak – Şubat – Mart 2021 sayısını incelenmiştir. Bu derginin ilk sayfasında yazarının kim olduğunu bilmediğimiz (editörü olarak düşünülen) Sevgili Çocuklar hitap cümlesi ile başlayan bir yazı mevcuttur. Derginin gündem sayfasında Yeşilay Haftası (1-7 Mart), İstiklal Marşı'nın Kabulü (12 Mart), Dünya Tüketiciler Günü (15 Mart), Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü (18 Mart), Dünya Ormancılık Günü (21 Mart) yazılarına yer verilerek neden önemli oldukları hakkında vurgu yapılmıştır. Derginin diğer yazısı “Doğanın İçinden Kuraklık” konusudur. Bu konuda kuraklıktan ve kuraklığın nasıl önlenebileceğinden bahsetmektedir. Kuraklık yazısından sonra “Öncü Yollarda Kapadokya” yazısı yer almaktadır. Derginin “Bunları Biliyor Musun?” bölümünde ise “İlginç Bilgiler” başlığı ile zürafalardan, arılardan, sincaptan, insan vücudu, gezegen sistemi, kunduzlar, koyunlar, tembel hayvanlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Hemen peşinden “Onsuz Asla” başlığı ile uykuya yer verilerek uykunun önemi üzerinde durulmuştur. “Tarihin Penceresi”

bölümünde “Dondurmanın Keşfi ve Tarih İçinde Yolculuğu” yazısına yer verilmiştir. Derginin tam ortasında çocuklar için “Bilmece – Bulmaca” vardır. Derginin “Meslek” bölümünde ise “Mesleğin Erbabı İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanı” hakkında bir yazı yer almaktadır. Derginin diğer yazıları şu şekildedir: Uydular, Kutup Araştırma Enstitüsü, Hentbol, Güvenli Üretim Nedir? Okulum Temiz Belgesi Nasıl Alınır? Bilmece Bulmaca, Kâğıdın Serüveni ve derginin en sonunda Bilmece Bulmacaların çözümleri yer almaktadır (Türk Standartları Enstitüsü, 2021).

İçerik ve şekil açısından incelenen bu dergi içerisinde çeşitli konu içeriği barındırmaktadır. Dergideki ana konuları üç ay içinde olan önemli günlerden seçilmektedir. Bu günlerin neler olduğu, nasıl oluştuğu ve önemi çocuklara aktarılmaya çalışılmıştır. Öğretilen bu bilgiler etkinliklerle pekiştirilmeye çalışılmıştır. Derginin diğer konuları toplum için önemli konulardır. Bu konular hakkında çocukların bilinçlenmesi istenmiştir. Bunun yanında çocuklarda meslekler hakkında bilgiler verilerek onlarda meslek bilinci oluşturma hedeflenmiştir. Ayrıca dergiye üyelik ilkökul öğretmenleri ve 7-15 yaşındaki okul öğrencileri tarafından sağlanmaktadır.

3.2.7 Bilim ve Teknik Dergisinde Eğitim

Bilim ve Teknik Aylık dergisi Haziran 2022 sayısının kapağı ile içeriği uygundur. Derginin kapak başlığı “Matematik Her Yerde!”dir. Derginin iç kısmında Bilim ve Teknik Dergisi yıllık abonelik reklamı verilmiştir. Derginin ilk sayfasında editörün derginin iç konuları ve kapak konusuyla ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. İçindekiler bölümünde küçük resimlere yer verilerek konular sıralanmıştır. Derginin ilk bölümünde “Bilim ve Teknik ile Büyüdüm” başlığı ile dergi okuyucuların dergi ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Derginin haberler bölümünde “Doğaya Kaçan Transgenik Balıklar”, “Salyangoz Zehirlerinden Esinlenen Diyabet Tedavisi”, “Bumerang Etkisi İlk Kez Gözlemlendi”, “En Uzak Gök Ada Keşfedildi”, “Romanesco Karnabaharındaki Fraktalların Gizemi Çözüldü”, “Loş Işıktan Bile Kaçın”, “Evrenin Erken Dönemlerinin En Detaylı Simülasyonu Yapıldı”, “Bamya İle Mikroplastik Temizliği”, “Karbondioksit Soğuran Mekanik Ağaçlar Üretildi”, “Mars’taki Akustik Ortam”, “Vezir Problemi Çözüldü”, “Matematikçi Nöronlar”, “Yeni Bir Tür Yıldız Patlaması Keşfedildi: Mikronova”, “Ses Dalgasıyla Kanser

Tedavisi” başlıkları atılmıştır. Ardından “Matematiğin Pi Sayısı” konusuna yer verilmiştir. Bu yazıda ‘Pi’ sayısının tanımı yapılmış ve Pi sayısı hakkında bilgi verilmiştir. Peşinden “Müzik ve Simetri” yazısına yer verilmiştir. Bu yazıda ‘Dihedral Gruplar’, ‘12’li Ses Sistemi’, ‘Majör ve Minör, T/I Grubu ve PLR Grubu’ konularına değinilmiştir. Ardından “Yarım Saat Boyunca Su Altında Gizlenebilen Örümcek Keşfedildi” yazısı ile yeni keşfedilen bir hayvan üzerinde bilgi verilmiştir. Derginin “Bilim Çizgi” bölümünde ‘Harezmi’ başlığında bilim çizgiye yer verilmiştir. Diğer yazı “İpler, Keçiler ve Koca Dünya”dır. Bu yazıda matematikte bazı problemlerin yalnızca eğlenmek için ortaya atıldığı vurgusu yapılmıştır. Ayrıca “Problemin Öyküsü: Başlangıç, At Yok Oluyor, At Keçi Olarak Geri Dönüyor! Keçi Nasıl Eşek Olur? Ama Kazın Ayağı Görüldüğü Gibi Değil! Yaklaşık Çözüm Arıyoruz, Orta Nokta Yöntemi, Newton Metodu, Ama İlle de Tam Çözüm... Kısa Tarihçe ve İp Diye Başlamışken, Sonunda Biraz da Gerçek Hayat” başlıklarına yer vererek konuyu ayrıntılı bir şekilde işlemiştir. Derginin “Tekno-Yaşam” bölümünde ‘Enerji Uçması, Filtreli Kablosuz Kulaklık, Bereal: Daha Gerçekçi Sosyal Medya, NFT Çip, Erken Uyarı Sistemli Kulaklık, Otomobiller İçin Elektronik Çit, Faydalı Birkaç Site’ konularına yer verilmiştir. Ardından “Henüz Çözülmemiş Anlaşılması En Kolay Matematik Problemleri” başlığı ile ‘Collatz Varsayımı, Erdős-Strauss Varsayımı, Goldbach Varsayımı, İkiz Asallar Varsayımı ve Riemann Hipotezinin Versiyonu’ üzerinde durulmuştur. Ayrıca “Kalp Hücreleri ile Biyohibrit Balık Üretildi” yazısı ile ‘yapay kalp geliştirme’ alanında atılan adımın önemine vurgu yapılmıştır. Diğer bir yazı “Algımızı Zorlayan Nesne: Möbius Şeridi” yazısıdır. Derginin “Merak Ettiklerimiz” bölümünde ‘Afrika Fillerinin Derisi Neden Kırıktır, Köpekler Neden Bazen Başlarını Yana Yatırır?’ konularına yer verilmiştir. Ardından “Gizemli Matematiksel Köprüde Çığır Açıcı Gelişme” yazısıyla “Boşluktaki İğne, Modüler Aritmetik ve Ay’a Gitmek” yazılarına yer verirken bu konularla ilgili bazı hayatlara değinilmiştir. Ardından Hilbert’in “Sonsuz Otel Paradoksu” yazısına yer verilmiştir. Hemen peşinden “Sihirli Kareler” yazısına yer verilmiştir. Dergini diğer yazısı “Moessner Mucizesi” yazısıdır. Bu yazının tam sayıların kuvvet dizilerini oluşturan yöntem vurgusu yapılmıştır. Derginin “Bilim Tarihinden Notlar” bölümünde ‘Işık ve Görme, Antik Çağda Işık ve Görme’ konularına yer verilmiştir. Ardından ‘Pallas Kedisi’ hakkında bilgi verilmiştir. Derginin “Gökyüzü” Bölümünde “Komşu Yıldızlar” başlığı ile ‘Astronomik Yaz Başlangıcı, Gezegenler ve Ayın Önemli Gök

Olayları' hakkında bilgi verilmiştir. Derginin "Düşünme Kulesi" bölümünde 'Ayn Oyunu: Kapılar' a yer verilmiştir. Derginin "Santraç" bölümünde 'Reti Manevrası' konusuna değinilmiştir. Derginin sonunda "Zekâ Oyunları" na yer verilmiştir. Bu bölümde 'Su Şişeleri, Kare Oluştur, Üç Kare Bir Dikdörtgen, Sporcu Sınıf ve Altı Basamaklı Sayı' yazılarına yer vererek hemen altında geçen ayın çözümleri yer almıştır (TÜBİTAK, 2022).

İçerik ve şekil açısından incelenen bu dergi ve diğer Bilim ve Teknik dergileri birden fazla konuyu içinde barındırmaktadır. Derginin hacmi geniş ve bilgilendiricidir. Dergi 15 yaş ve üzeri okuyucular için uygundur. Derginin hedefi; insanları bilimle tanıştırmak, bilimi sevdirmek, anlamak ile teknoloji ve bilim hakkında toplumu bilgilendirmektedir. Dergi içeriğini üretirken hedefini göz önünde bulundurarak gündemde ki gelişmeleri ve yenilikleri konu olarak ele alır. Derginin eski sayılarına internette ulaşılabilir. Yeni sayıları ise diğer dergilere göre uygun fiyatlıdır. Bu da herkesin dergiye ulaşarak bilgi edinmesine olanak tanır. Dergi eğitim ve öğretim açısından önemlidir. Çünkü eğitimde toplumsal gelişmeleri takip ederek materyal oluşturmaktadır.

Derginin geniş bir hacme sahip olması okuyucularının dergiyi hemen okuyup bitirememesine sebep olmuştur. Derginin uzun zamanda okunması dergi okuyucuların dergiyi okurken kopukluk yaşamasına neden olmaktadır.

3.3 Sosyal Medya

İnternet ağ sisteminin kullanılmaya başlamasından günümüze kadar geçen süre zarfında insanların internet kullanım süreleri artmıştır. Günümüzde de bu durum farklı değildir. İnternette farklı kurumlar sağlayarak insanların sosyalleşmeye çalıştığı sanal bir ortam meydana gelmiştir. İnsanlar bu sanal ortamda (dünya) vakit geçirerek zamanını harcamaktadır. İnsanların içinde bu kadar bulunduğu bir ortamda eğitimden söz etmemek pek mümkün değildir. Sosyal medyada gündeme gelen eğitim kavramı eğitim açısından da yeni eğitim boyutları oluşturmaktadır.

Eğitimin sadece okul çatısı altından çıkarak her alanda eğitim ve öğretimin yayılması ile sosyal medya da iş birlikle eğitim olarak yayılması hızla olmuştur. Sosyal

Medya’da öğrenci sadece bilgi tüketmeyerek bilgiyi üretmeye de başlar bu da öğrencilerin eğitim ve öğretim de etkin bir rol oynamasını sağlamıştır.

Pedagojik materyal olarak sosyal medyayı düşündüğümüzde şu şekilde yetiler kazandırdığını söylemek mümkündür: öğrenciler sosyal destek ve bağlanabilirlik kazanırlar, bilgi keşfi ve keşfedilen bilginin paylaşımını yaparlar, içerik ekleyerek yeni içerikler oluşturabilme yeteneği kazanırlar.

Sosyal medyanın eğitime dâhil olmasından itibaren veriler incelendiğinde, öğrencilerin Sosyal medyayı (Facebook, MySpace, Bebo, LinkedIn, Google+, vb.) eğitime dâhil ederek kullandığı belirtilmiştir. Öğrencilerin en çok tercih ettikleri ve kullandıkları sosyal medya aracının Youtube web sitesidir. Dolayısıyla öğrenciler sosyal medyayı öğrenim süreçlerinde kullanmaktan memnun olarak eğitim ve öğretimlerine destek verdiklerini belirtmişlerdir. Her sene eğitim-öğretim sürecinde sosyal medyanın kullanımı artmaktadır. Ayrıca sosyal medya, öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişim sağlamak için tercih ettikleri bir mecra olarak belirtilmiştir (Güntaş ve Konuk, 2019).

Sosyal medyanın eğitime dâhil olmasıyla bu konuda yapılan araştırmalar artmıştır. Araştırmaların sonucunda sosyal medyanın kullanıcı sayısında günden güne artış olduğu gözlenmektedir. Sosyal medyanın başta gençler olmak üzere hemen her yaş grubuna bir yönüyle hitap etmesi nedeniyle Facebook, Twitter, MySpace, vb. sosyal ağların eğitimde eğitsel amaçlar doğrultusunda kullanımının düşünölmeye başlamasını kaçınılmaz kılmıştır. Sosyal medyayı doğru ve etkin kullanmayı öğrenmek, daha etkin ve verimli bir öğrenmeyi gerçekleştirmektedir. Genel olarak bir değerlendirme yapılacak olursa; öğrencilerin internet kullanımlarında okur-yazarlık seviyeleri belirlenerek nasıl kullanıldığına dikkat edilmelidir. Ayrıca sosyal medya kişilerin kendilerine öz denetim yaparak üretim yapmalarını sağlar. Marshal McLuhan medyanın kişiler üzerindeki etkisini savunan düşünürdür. Aynı zamanda sosyal medyada paylaşılan gönderilerin herkese açık hale gelmesi ile insanların hiç kimse olacağını savunmuştur. Ayrıca herkesin medyaya dâhil olarak etkisine kapılacağı düşüncesindedir. Bunun sonucunda da insanlar “robotsu sahne oyununa” dâhil olur düşüncesi vardır (Güntaş ve Konuk, 2019). Medyanın küreselleşme boyutunu düşündüğümüzde yine karşımıza Marshall McLuhan’ın “Küresel Köy” tezi

çıkılmaktadır. Bu konu bu teze dayanmaktadır. İnternet ağının yayılması ile yeni iletişim kanalları ile kurulan ilişkiler ve sosyal ağların bu duruma dâhil olması ağ toplumu kavramını ortaya çıkarmaktadır. Medya teorisi ağ sistemi (ağ toplumu) ifadesinden ilk olarak Manuel Castells bahsetmiştir. Bu kavramla Castells gelişen dünyanın yeniden şekillendiğini ifade etmektedir. Bu ağ sisteminde sosyal medya aracılığı ile kişiler sosyal ağlar oluşturmaktadır (Güntaş ve Konuk, 2019). Medyanın toplumun üzerindeki etkisini açıklayacak kavramlardan biri medya emperyalizmidir. Medya emperyalizmi Batı'nın medyası ve teknolojinin emperyalist olduğu düşüncesidir. Bu düşünce az gelişmiş ülkelerin kültürleri başta olmak üzere her şeylerini medya aracılığı ile etkilemektedir. Medya bunu televizyon programları, Hollywood filmleri, süreli yayınlarla sağlamaktadır (Gencer ve Metin, 2021).

3.3.1 Facebook

Facebook en eski sosyal medya uygulamalarından bir tanesidir. İlk olarak 2004 yılında Harvard Üniversitesi Bilgisayar Bilimleri öğrencisi olan Mark Zuckerberg'in kendi okulundaki arkadaşları için oluşturduğu bir yazılım programı iken şimdi yediden yetmişe insanların kullandığı uygulama olarak herkese açık kullanılabilirdiği gibi herkese kapalı olan bir alan içerisinde de kullanılabilen bir yazılım halini almıştır (Albayrak ve İşman, 2014, p. 130). Ayrıca Facebook kendini tanıtarak arkadaş edinilebilecek bir uygulamadır. Bu uygulamada video, resim ve günlük aktiviteler paylaşılabilir. Facebook uygulaması eğitim açısından da en çok kullanılan uygulamalar arasındadır. Esnek ve kolay ulaşım sağlandığı için insanlar tarafından fazlaca tercih edilen bu yazılım sayesinde dünya çapında birçok üniversite kendi kurumsal Facebook sayfalarını oluşturmuştur. Eğitimle ilgili olan bu üniversite ya da okul tanıtımları sayfalarından birkaçı şu şekildedir:

1. Eğitim: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde 858 üyesi mevcut bir sayfadır. Herkese açık bir şekilde hizmet vermektedir. Sayfa 15 Ağustos 2020 tarihinde açılmıştır. Paylaşımları genellikle eğitim duyuruları tarzındadır. Gönderiler ortalama 5 beğeni almaktadır (Lokman, 2014).
2. Özel Eğitim Öğretmenleri: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 4.8 B üyesi mevcuttur. Günde ortalama 3 yeni gönderi paylaşmaktadır. Herkese açık bir şekilde hizmet sağlamaktadır. Paylaşımlar genellikle duyuru ve

bilgilendirici tarzda videolardır. Gönderileri genellikle 1 beğeni almaktadır (Karacuha & Eken, 2016).

3. Millî Eğitim Bakanlığı MEB Grubu: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde 104 B üyesi mevcuttur. Günde ortalama 4 yeni gönderi paylaşmaktadır. Herkese açık bir şekilde hizmet vermektedir. Paylaşımlar genellikle MEB kurumuna istek ve şikâyetlerden oluşmaktadır. Gönderiler genellikle 80 beğeni almaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı-MEB, 2018).
4. Eğitimde İyi Örnekler: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 328 B üyesi mevcuttur. Günlük ortalama 10 yeni gönderi paylaşmaktadır. Herkese açık şekilde hizmet vermektedir. Paylaşımlar genellikle istek ve soru cevap tarzındadır. Paylaşımlar ortalama 90 beğeni almaktadır (Ceylan, 2015).
5. Eğitim Bilgi Sepeti: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 2.6 B takipçisi vardır. Günde ortalama 2 yeni gönderi paylaşmaktadır. Herkese açık bir şekilde hizmet vermektedir. Paylaşımlar genellikle eğitim açısından yararlı videolar şeklindedir. Paylaşımları ortalama 3 beğeni almaktadır (Usluhan Eğitim Danışmanlık Mühendislik, 2014).
6. Halk Eğitim Merkezi Paylaşım Platformu: Eylül 2022 tarihinde incelendiği zaman sayfanın 27 B takipçisi mevcuttur. Günde ortalama 9 gönderi paylaşmaktadır. Sayfa halk eğitimi merkezlerinde görev yapan idareci, öğretmen, usta öğretici ve ücretli öğretmenlerin tüm konularda paylaşım sağladığı bir platformdur. Sayfa Herkese açık bir sayfa değildir (Goren, Altundağ & Karagöz, 2019).

Facebook uygulaması eğitimciler içinde birçok kolaylıklar sağlamaktadır, bunların en önemlisi Facebook da bir sınıf grubu açmak ve bu gruba sadece o gruba ilgili kişileri alarak bu grubu amacına göre orada paylaşımlarda bulunup gruptan link paylaşarak etkin öğrenmeyi sağlamaktadır. Grupta da olan öğrenciler diğer öğrencilerle etkileşim kurabilir ders hakkında veri paylaşımında bulunabilir.

Facebook uygulaması ücretsiz olmasından ötürü çoğu kesim tarafından ilgi görse de, en fazla üniversite öğrencileri tarafından ilgi görmektedir. Hatta üniversite öğrencileri için ihtiyaç haline dönüşmüştür. Çünkü öğrenci içerik, öğrenci – öğrenci ve öğretmen – öğrenci etkileşimi arttırmada Facebook uygulaması iş birlikle öğrenmeyi desteklemektedir.

Facebook uygulaması, üniversite ortamına ayak uydurmaktadır. Ayrıca öğrencilerin kendi görüşlerini rahatça ifade etmesine imkân tanımış ve öğrenciler arasında iletişimin sınırlarını genişletmiştir. Bunun yanında çevremizdeki kişilerle iletişim kurabilme rahatlığı, akran öğretimi sağlama, eğitsel oyunlar ile öğrenime destek verme Facebook uygulamasının diğer faydaları olarak düşünülebilir. Buna ek olarak bu bilgileri tekrar edebilme imkânı Facebook uygulamasının fazlaca kullanılmasında bir diğer etken sebep olmuştur.

3.3.2 Instagram

Günümüzde ilkökul ve ortaokul öğrencilerin birçoğunun bildiği birkaç tanesinin bireysel olarak sahip olduğu bir internet uygulamasıdır. Fakat lise ve üniversite öğrencilerin gerek fotoğraf paylaşmak gerek video paylaşmak için sıklıkla kullandığı; bazen günlük paylaşımların sık sık yapıldığı, bazen de canlı video için kullanılan uygulamadır. Lise ve üniversite öğrencilerinin not paylaşım not olarak ya da canlı yayın yapan hocalardan ders olarak eğitim ve öğretimine destek sağlayabilmektedir. Tabii ki her internet ağının zararları gibi Instagram uygulamasının da zararları mevcuttur. Bunlardan en önemlisi öğrencinin burada fazla zaman geçirerek derslerine, ailesine, çevresine ayıracağı zamanı burada harcayarak hayatından çalabilmektedir. Instagram kullanımının temel sebepleri arasında bilgi almak, iletişim kurmak, arkadaş edinmek, ilgi görmek ve alışveriş yapmak vardır.

Instagram'ın gelişim sürecine bakıldığında internetin kullanılmasına gitmek gerekir. İnternet ilk olarak askeri ihtiyaçların karşılanması, savunma ve haberleşmede kullanılmaya başlanmıştır. En çok da Soğuk Savaş döneminde gelişmiştir. Sosyal medya uygulamalarının içinde en önemli yere sahip olarak Instagram gelmektedir. Instagram 2010 yılında Kevin Systrom ve Mike Kriger tarafından yazılımı yapılmıştır. Bu yazılım yapılırken kişilerin videolarını ve fotoğrafını ücretsiz şekilde paylaşım yapmalarına olanak tanımıştır. İnternet gibi Instagram'da temel olarak iletişim kurmak için oluşturulmuş sonralardan gelişmiştir. İlk olarak 2010 yılında Instagram iphone ve ipad için sürüm oluşturularak piyasaya verilmiştir. 2012 yılında Android için yazılım sağlamış ve piyasaya sürülmüştür. Ardından 2012 yılında Instagram Facebook şirketi tarafından satın alınarak birleştirilmiştir. Bu birleştirilme kullanıcılar tarafından ilgi çekmiştir. Çünkü Instagramdan paylaşılan gönderilerin Facebook üzerine aktarılması

kolaylık sağlamaktadır. İlk çıktığında aniden popüler olan Instagram, Twitter ve Vine uygulamaları ile rekabete girmiştir (Eldem ve Elibol, 2020). Instagram günümüze gelene kadar birçok güncelleme getirilerek geliştirilmiştir. Geliştirilirken uygulamaya yeni ve farklı donanımlar kazandırılmıştır. Bu donanımların güncel hayatla bağlantısı kontrol edilmiş ve bireylerin istekleri doğrultusunda güncellemelere devam edilmiştir. Instagram'ın 2022 güncellemesinde bu uygulamada paylaşılacak gönderiler üzerinde efektler hazırlanmış, fotoğraflar ve videoların istenilen boyutta uygulamada paylaşılması için çalışılmış; bunun yanında görüntüyü kare şeklinde sınırlandırma yaparak sunma seçeneği sağlanmıştır. Ayrıca çoklu paylaşım sağlanmış; bireyler ister kolaj şeklinde isterlerse de art arda on fotoğrafı bir gönderide paylaşma imkânı bulmuştur. Instagram uygulaması anlık paylaşımlar açısından da önemlidir. Anlık hikâye paylaşımı yaparak bu hikâyelere efekt ya da filtre eklemesi yaparak paylaşmak mümkündür. Bu hikâyeleri tanıdıklarıyla ya da özel arkadaşları ile paylaşabileceği gibi herkese açık olarak paylaşması da mümkün kılınmıştır. Ayrıca hikâyeye saat, yer bilgisi, şarkı eklemesi yapılmaktadır. Hikâye eş zamanlı olarak Twitter, Facebook ve Tumblr uygulamalarında da paylaşımına açılabilir. Paylaşılan hikâye 24 saat için paylaşılır. 24 saat sonra otomatik olarak kaldırılır. Fakat birey paylaşılan hikâyeleri profilinde öne çıkarma yaparak istediği sürece profilinde bulundurabilir. Instagram video paylaşırken sınırlı süre ile piyasaya çıksa da sonradan 'Reels' adı altında uzun video paylaşımına açılmıştır.

Instagram kullanımı pandemiden sonra öncesine göre iki kat daha hızlı artmıştır. Bu artışın sebepleri arasında sosyalleşmenin dijitalle sağlanması, insanların kazanç elde etmeleri ve eğlenceli vakit geçirmeleri ilk sıralarda gelmektedir. Bireyler artık azımsanmayacak ölçüde Instagram kullanmakta, uyandığında ilk olarak hesaplarını kontrol etmektedir.

Instagram'ın ilk kullanılış amacı bireylerin sanal kimlik oluşturabilmeleridir. Bu mecrada sanal kimlik oluşturarak benliklerini ya da hayalinde olmak istediği benlikleri kişilere sunmalarına olanak sağlamaktadır. İşte bu mecrada oluşturulabilen gerçek kimlikten bağımsız kişiler bireylerde daha rahat ve yaratıcı davranışlar geliştirmektedir (Dedeoğlu, 2016). Instagram'da bazen de bireyler diğer bireyler üzerinde olumlu etki oluşturabilmek için sahte kişiler haline bürünmektedir. Aslında bireyler bunu psikolojik olarak tatmin olmak için yaparlar ve başarılı da olurlar.

Instagram'ın bir diğerk kullanım alanı ise stalk yapmaktır. Stalk yapan kişi merak ettiği kişi hakkında bilgi sahibi olmak veya o kişi üzerinde kontrol sağlamak için bu eylemi ifa eder. Instagram'ın bu yönü düşünöldüğünde insanların mahremiyetleri bir ölçüye kadar korunabilmektedir. Instagram itiraf sayfaları kullanıcılardan ilgi gören sayfalardır. Bu itiraf sayfaları sayesinde insanlar tanışmak istediği insanlarla tanışma imkânı bulurken, kayıp eşyaları, ev arkadaşları ve dersler hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bu saydıklarımızın olabilmesi için iletişim Kur'an ve iletişim kurulan kişinin de uygulamaya sahip olması gerekmektedir. Instagram uygulaması eğitim açısından ilk olumsuzlukları ilk olarak fizyolojik olarak karşımıza çıkmıştır. Fizyolojik açıdan uygulamada vakit geçiren öğrenci uykusuz kalmaktadır. Buna göre ders çalışma saati düşmektedir. Bunun yanında uykusuz derse giren öğrenci dersten istediği verimi alamaz. Bunlar öğrencide öğrenim süresini dolayısıyla da eğitimi etkilemektedir. Ayrıca bazı kullanıcılar ders sırasında uygulamayı kullanmaktadır. Buda öğrencide dikkat dağınıklığına yol açmaktadır. Bu öğrenimi olumsuz etkilemektedir.

Google arama motorun da Instagram'da eğitimle ilgili sayfalar yazarak aratıldığında karşımıza çıkan ilk 3 site incelenerek öğrenciler için en iyi olabilecek bazı eğitim sayfaları şu şekilde sıralanmıştır:

1. NASA Goddard: bu sayfa araştırma yapmayı seven öğrenciler için uygun bir sayfadır. Öğrencinin merakını canlı tutar. Sayfa Ağustos 2022 yılında 2.043 gönderi, 2,8M takipçi ve 78 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 10.497 beğeni almaktadır (Nasa, 2013).
2. National Geographic: bu sayfa insanlar için ilginç gelebilecek tüm konulardaki bilgilere yer vermektedir. Konularını geniş tutarak insan beyninin geniş dünyaya hızla alışmasını sağlamak ister. Sayfa Ağustos 2022 tarihinde 27B gönderi, 237M takipçi ve 140 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 95.689 beğeni almaktadır (National Geographic, 2010).
3. Smithsonian sayfası: insanlara ilhan olabilecek geçmişte yaşamış ve büyük bir zirve haline gelmiş insanların hayatlarından bahseder bunun yanında kültür konusuna da değinir. Sayfa Ağustos 2022'de 1.975 gönderi, 1M takipçi ve 118 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 3.600 beğeni almaktadır (Smithsonian, 2012).

4. Noaa Balıkçılık: sayfa denizlerle ilgili merak edilen birçok konuya değinerek deniz canlılarının fotoğraflarına yer vermektedir. Sayfa Ağustos 2022’de 1.484 gönderi, 95,5B takipçi ve 56 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 836 beğeni almaktadır (NOAA, 2013).
5. Günlük İngilizce Kelime Kelimeleri (Daily English Vocabulary Words): sayfa yarım milyondan fazla İngilizce kelimeyi her gün insanlara öğretmek için paylaşımda bulunur. Ayrıca öğrenilen kelimeleri kullanılmasını hedefler. Sayfa Ağustos 2022 tarihinde 2.992 gönderi, 820B takipçi ve 343 takipli bir sayfa olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 15.255 beğeni almaktadır. Beğenilerin çoğunluğu sesli kelimelerin paylaşıldığı postlarda görülmektedir (Daily English Vocabulary Words, 2018).
6. Saatchi Galerisi: sayfa Londra’da bulunan Saatchi Galerisinden esinlenerek paylaşım yapmaktadır. Sayfada genellikle sanat sergilerini paylaşarak insanları düşünmeye teşvik etmektedir. Sayfa Ağustos 2022 tarihi itibariyle 3.092 gönderi, 2,1M takipçi ve 428 takipli bir sayfa. Bu sayfa gönderilerine ortalama 10.500 beğeni almaktadır (Saatchi Gallery, 2013).
7. Sağlık ve Besin Değerleri sayfası, kolay ve sağlıklı yiyeceklerin nasıl hazırlanıp tüketilmesi gerekeceği üzerinde bilgiler paylaşmaktadır. Sayfa Ağustos 2022’de 4.089 gönderi 1,8M takipçi ve 1 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 4.850 beğeni almaktadır (calories. tips, 2018).
8. Maggie ile Çalışma sayfası, öğrencilerin nasıl notlar alması gerektiği üzerinde durarak bu notların nasıl düzenli bir şekilde olabileceği hakkında bilgi vermektedir. Sayfa Ağustos 2022 tarihinde 799 gönderi, 51,2B takipçi ve 729 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 1.950 beğeni almaktadır (studywithmaggie, 2016).
9. Metro Kitap İncelemesi sayfası, hikâye kitapları hakkında bilgi paylaşımı sağlamaktadır. Okumanın faydaları üzerinde durarak toplu taşıma gibi yerlere düzenli halk kitaplarının olması gerekliliği ve öneriler paylaşmaktadır. Sayfa Ağustos 2022 tarihinde 1.167 gönderi, 140B takipçi ve 767 takipli bir sayfa. Bu sayfa gönderilerine ortalama 1.050 beğeni almaktadır (subwaybookreview, 2013).
10. Ödev Yardım Global sayfasında, ödev yaparken izlenecek yollar ve planlamalar yer alırken sınava nasıl hazırlanılması gerekliliği ile ilgili

paylaşımlar yapılmalıdır. Sayfa Ağustos 2022'de 2.072 gönderi, 109B takipçi ve 2.408 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 963 beğeni almaktadır (homeworkhelpglobal, 2017).

11. Guf Tarafından Teknoloji sayfası, gezegenle ilgili paylaşımlar yapmaktadır. Gezegenin gelişmesi ile teknolojinin gelişmesini bağdaştırmaktadır. Sayfa Ağustos 2022 yılında 189 gönderi, 298B takipçi ve 18 takipli bir sayfa. Bu sayfa gönderilerine ortalama 6.000 beğeni almaktadır (historyphotographed, 2014).
12. LinkedIn sayfası profesyonel bir sayfadır. Bu sayfa farklı kişilerin dünyada doldurduğu tüm işleri kapsamaktadır. Kariyer hakkında bilgi almak için ya da ilham almak için başvurulabilen bir sayfadır. Sayfa Ağustos 2022 tarihi itibarıyla 812 gönderi 763B takipçi ve 8 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 2.607 beğeni almaktadır (LinkedIn, 2012).
13. İstanbul Üniversitesi AUZEF sayfası, üniversite hakkında bilgi verip vizyon ve misyonundan bahsederken üniversitenin uzaktan eğitimle verdiği bölümlere değinerek onlar hakkında bilgi vermektedir. Sayfa Ağustos 2022 itibarıyla 716 gönderi, 242B takipçi ve 1 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 567 beğeni almaktadır (istanbuluniversitiesoffice, 2017).
14. Anadolu Üniversitesi sayfası, Anadolu Üniversitesi hakkında bilgi vererek bünyesinde barındırdığı fakülteler hakkında malumat sunmaktadır. Sayfa Ağustos 2022 itibarıyla 5.142 gönderi, 235B takipçi ve 45 takipli bir sayfa. Bu sayfa gönderilerine ortalama 1.682 beğeni almaktadır (anadoluuniv, 2014).
15. Akın Dil Eğitim sayfası, yabancı dil sayfası olarak paylaşım yapmaktadır. Paylaşımları çoğunlukla İngilizcedir. Sayfada İngilizce kelimelere yer verilmiştir. Sayfa Ağustos 2022 yılında 12,4B gönderi, 138B takipçi ve 44 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 155 beğeni almaktadır (akindil, 2013).
16. Pedagojik Eğitim sayfasında aile ve çocuk eğitimi hakkında paylaşımlar yapılmaktadır. Sayfa Ağustos 2022 itibarıyla 228 gönderi, 989B takipçi ve 2 takipli bir sayfadır. Bu sayfa gönderilerine ortalama 4.203 beğeni almaktadır (pedagojik.egitim, 2016).

İncelenen on altı sayfadan da görüleceği üzere Instagram çeşitli sayfalarda çeşitli bilgiler vererek kişilerin bilgilenmesini sağlamaktadır. Bu sayfaların bireylerin

dikkatini çekecek şekilde oluşturulduğu görülmüştür. Sayfa ne kadar dikkat çekici şekilde oluşturulursa takipçi sayısının da o derece arttığı görülmektedir. Merak eden kişiler ek olarak bu sayfalardan yararlanarak eğitim sürecine destek olmaktadır.

3.3.3 Twitter

Bir diğer sosyal medya aracı da Twitter'dır. Twitter halkın en çokta gençliğin önemseydiği bir sosyal medya aracıdır. Ses duyurmak tabiri Twitter için geçerli olan bir tabidir.

Twitter'in eğitimde kullanılmasının sebebi, gelişen teknoloji toplumunun günümüz dijital teknolojilerini kullanarak eğitim görmek istemesidir. Twitter'da eğitim öğrencinin dikkatini çekmeye yarayabilir. Bu da dersin giriş bölümündeki ilk basamağı oluşturur. Öğretici derse gelmeden önce dersle ilgili bir soru ya da dikkat çekici bir bilgiyi paylaşarak öğrencinin derse gelmeden önce ilgisini uyandırıp o konuya hazırlıklı gelmesini sağlamaktadır. Öğretici, öğrencilere grup ödevi verdiğinde bu grup ödevinin gidişatını takip ederek Twitter'dan tartışmasını yapması mümkündür. Twitter öğrencilere fikir alışverişi yapma imkânı da sağlar. Diğer sosyal medya araçlarında olduğu gibi Twitter 'da eğitim iş birlikli eğitim olarak insanlara olanak sağlar.

New York'ta bir öğretici İngilizce öğretimi için Twitter kullanımının gerekli olduğunu belirtmiştir. Twitter öğrencilere kitap tavsiyelerinde bulunur, güncel konuları takip etme imkânı sağlar, alanındaki uzman kişileri takip edip bilgilerinden istifade etmek için, öğrencilerin tartışma yaparak öğrenmelerini sağlar ya da öğrenmeleri pekiştirme olanağı tanır. Genel olarak düşünüldüğünde Twitter da güncel konuları takip edebilir, web siteleri paylaşabilir, düşünceleri paylaşabilir, dil öğrenebilir, tartışma grupları oluşturabilir ve burada iş birlikli öğrenmeye olanak tanınabilir (Güntaş ve Konuk, 2019, p. 12).

Facebook'ta çift yönlü bir iletişim vardır ayrıca çoğunlukla profilde gerçek isimler kullanılırken, Twitter genellikle tek yönlü bir iletişim vardır ve profil genellikle gerçek olmayan isimlerle kullanılır ve bu isimlerle bireylere hitap edilir. Bu Twitter da

tanınma duygusu olmadığı için bireylerin daha rahat paylaşım yapabildiği bir ortam sağlamaktadır. Yani bilindik kişi baskısını ortadan kaldırmaktadır.

Google arama motorunda “Twitter’da eğitimle ilgili sayfalar” yazarak aratıldığında karşımıza çıkan ilk 3 site incelenerek öğrenciler için en iyi olabilecek bazı eğitim sayfaları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Selçuk Şirin (@SelcukRSirin): Sayfa Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 358.533 takipçisi, 1.694 takip edileni mevcuttur. Sayfa Twitter’a Ocak 2011 tarihinde katılmıştır. Bu sayfa ile Prof. Dr. Selçuk Şirin yaptığı bilimsel araştırmaları kişilerle paylaşmakta onların bilinçlenmesini hedeflemektedir. Gelişimle ilgili çalışmalarını ve kitapları hakkında sayfada bilgiler bulunmaktadır (Şirin, 2011).
2. Erhan Erkut (@ErhanErkut): Sayfa Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 139.007 takipçisi 388 takip edileni mevcuttur. Sayfa Twitter’a Mart 2010 tarihinde katılmıştır. Bu sayfa ile Prof. Dr. Erhan Erkut Türkiye’de girişimcilik ve yetkinlik konularını ele almaktadır. Ayrıca eğitimle ilgili çalışmalar yaparak eğitimle olan her konuya destek vererek çalışmalara katılmaktadır. Sayfasında kitapları ile ilgili bilgilere de yer vermektedir (Erkut, 2010).
3. Ali Koç (@AliKoc_edu): Sayfa Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 53.396 takipçisi, 2.634 takip edileni mevcuttur. Sayfa Twitter’a Haziran 2009’da katılmıştır. Sayfada Ali Koç kendisinin Eğitimpedia Kurucusu olduğunu belirtmiştir. Ali Koç sayfasında okullarda yeni modeller oluşturulabileceğini ve öğrenimde yeni yaklaşımlar olabileceğini insanlarla paylaşmıştır (Koç, 2009).
4. Ercan Altuğ Yılmaz (@ercanaltug): Sayfa Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 11.007 takipçisi, 2.194 takip edileni mevcuttur. Sayfa Twitter’a Kasım 2010 yılında katılmıştır. Sayfada Ercan Altuğ Yılmaz Gamificationu Türkçeye oyun olarak kazandırdığından bahsetmektedir. İnsanların çalışma hayatının ve eğitimin oyunlaştırılarak nasıl daha eğlenceli ve kalıcı hale geleceğinden bahsetmektedir (Yılmaz, 2010).
5. Batuhan Aydagul (@baydagul): Sayfa Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 16.101 takipçi 1.945 takip edileni mevcuttur. Sayfa Twitter’a Nisan

2009 yılında katılmıştır. Sayfada Batuhan Aydagul Eğitim Politikası ile ilgilendiğini belirtmiştir. Sayfada sadece Türkiye’de değil birçok ülkede eğitimle ilgili çalışmalar yaptığını belirtmiştir. Eğitimle ilgili problemlere çözümler sunmuştur. Sayfa eğitim sisteminin geleceğine dair insanları düşünmeye teşvik etmektedir (Aydagul, 2009).

6. Yavuz Samur (@YavuzSamur): Sayfa Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde 13.618 takipçisi, 1.270 takip edileni mevcuttur. Sayfa Twiter’a Eylül 2009 yılında katılmıştır. Sayfada Yavuz Samur, dijital eğitime önem veren eğitimi teknoloji ve oyunla harmanlanmayı savunan uzman kişidir. Sayfasında bununla ilgili paylaşımlarda bulunarak örnekler teşkil etmektedir. Yaratıcı ve farklı oyunları bireylerle paylaşmaktadır (Samur, 2009).

İncelenen bu altı sayfa Twitter’da eğitimle ilgili içerik paylaşan veya oluşturan sayfalardır. Bu sayfalarda eğitime destek verildiği ve eğitim için araştırmalar yapılarak takipçiler ile paylaşıldığı görülmektedir. Sayfalar güvenilirliklerini arttırmak için yaptıkları bilimsel çalışmalarını verileri ile paylaşmışlardır.

4. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: DİN EĞİTİMİNDE MEDYA

4.1 Görsel ve İşitsel Medyada Din Eğitimi

İnternet ağ sistemi ilk çıktığından günümüze kadar hızlıca yayılmıştır. Bu yayılma her alanı etkilediği gibi din alanını da etkilemiştir. İslam dini de kendini bir müddet internet bağlantısından ayrı tutsa da gelişen dünya sisteminde pek başarılı olamamış ve internet ağ sistemi ile tanışmıştır. Dinin internet ağ sistemi ile tanışması yeni tartışma konularını da gündemden eksik etmemiştir.

İnternetin Müslümanların hayatına girmesi Batı'da okuyan, iş arayan ya da çalışan veya sürgün yemiş Müslümanlar tarafından olmuş; kısa sürede tanınan internet Müslümanın hayatında da kabul görmüş ve diğer Müslümanlar arasında da hızla yayılarak hayatlarına girmeye devam etmiştir. Bireylerin dini araştırması ile Müslümanlar hakkındaki araştırmalar arttıkça internet kullanımı yayılmaktadır. Dini gelişimi tamamlamak için çabalayan çocukların dinle ilgili sorularını internetten karşıladığı da görülmektedir.

Din eğitiminde internet bağlantısının kullanılması önemli bir yere sahiptir. Araştırmalara göre öğrenciler dini konuları sorgularken en çok fıkıh konularında sorgulamalar yaparak bilgiye ihtiyaç duymuşlardır. Fıkıh ilminden sonra internet dünyasında araştırmaya ihtiyaç duyulan dini muhtevanın sıralanışı şu şekildedir: ahiret inancı, yaratılış, dinler, peygamberin hayatı, kader, organ bağı, vd. konular.

İnternet bağlantısı, din açısından önemli şahsiyetlerin hayatlarına ulaşmak ve onlar hakkında bilgi toplayıp o konu hakkında yazılmış yazılara ulaşma konusunda din eğitimine başka bir boyut kazandırmıştır. Öğrencilerin bu konularda neden kütüphaneyi tercih etmeyip interneti tercih ettikleri araştırılacak olursa kuşkusuz öğrencilerin internetten konulara ulaşma kolaylığı ve ulaşma hızı onları bu araştırma yöntemine itmektir. Ayrıca kütüphanede harcayacakları vakte nazaran internetle tasarruf edecekleri vakitle, yeni bilgi öğrenimi sağlama veya bu vakti kendi için değerlendireceğini düşünme, bireyleri eğitimde interneti kütüphaneye tercih etmeye yöneltebilmektedir. İnternet bağlantısının eleştiri aldığı konu dinden bireyleri

soğutmasıdır. İnternette eğitim, dini basitleştirdiği düşünülmektedir. Bu eleştirilerin ne kadar doğru ne kadar yanlış olduğu henüz araştırılmış bir konu değildir.

4.1.1 Youtube’da Din Eğitimi

İnternet bağlantısı eğitime, dinamiklik, yaratıcılık ve esnek öğrenme ortamı sunmaktadır. Eğitime farklı boyut kazandıran internet bağlantısının en çok kullanılan uygulaması Youtube’dur. Eğitim için bu öneme sahip olan Youtube şüphesiz din eğitimi açısından da büyük öneme sahiptir. Youtube öğrencilere hem işitsel hem görsel bir imkân sunmaktadır.

Youtube zengin bir video içerik platformudur. Bu çeşitlilik, içeriği üretenlerin bilgi ve birikimlerinden beslenip bunları paylaşım ve aktarabilme yeteneklerine bağlıdır. Bu platformu kullananlar ister içeriğinden yararlanabilmekte; isterlerse de kendileri içerik oluşturabilmektedir. Gerek dini konular gerekse herhangi bir konu hakkında paylaşım yapmak isteyenlerin kendilerini ifade etmelerine imkân tanımakla birlikte paylaşılan bu konular hakkında bilgi sahibi olmak isteyenlerin de merakını gidermesine yardımcı olmaktadır. Bu iki sebepten ötürü bu platforma başvuranların bu kadar çok olup platformun bu kadar yaygın hale gelmesi, insanların bu platforma muhtaçmış gibi düşünmesine yol açmaktadır.

Youtube içerikleri toplumda hassas olarak yer edinmiş hususlar açısından değerlendirilmesine rağmen güvenilir bilgilere sahip olup olmaması bakımından bir değerlendirme süzgecinden geçmediği için bu içeriklerden hangisinin doğru hangisinin yanlış olduğu anlaşılacaktır. Bu video içeriklerin izlenme sayıları, beğenilme-beğenilmeme oranları ve yorumlarına bakılarak yapılan bir değerlendirme bu içeriklerin güvenilirliği için bir ölçüt olabilir ancak bu içerikler onları üreten kişilerin (‘youtuber’ların) bilgi birikimleri kadar güvenilir olmaktadır.

Youtube’da din eğitimine bakacak olursak, ilk olarak Müslüman olmayanların Müslümanlarla ilgili araştırmalarını video şeklinde izleyerek, yorumlar yapmasıyla ilgi görmektedir. Buna örnek Müslüman olmayan bir gencin Müslüman olma hikâyesi ile İslam dininin nasıl bir din olduğu öğretimi sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu eğitim, Hz. Muhammed’in (sav.) Devrî Saadetinde Ashabı Suffe gibi bir hayat yaşamadan

İslam dininin inceliklerinin öğrenilmesine olanak tanımasa da internet erişiminin yaygınlaştığı günümüzde dini konularda bilgi sahibi olmak isteyenler için ulaşımı kolay bir kaynaktır. Bunun yanında birlikte kendi inanç ve görüşleri haricindeki inanç ve görüşler hakkında hiçbir fikir sahibi olmayıp bu konudaki meraklarını gidermek isteyenler için bir olanak tanımaktadır.

Bu platformda sunulan içeriklerin bir din eğitimi aracı olarak kullanılabilmesi için güvenilir bilgi yaydığından emin olunması gerekmektedir. Fakat günümüzde içerikler pek fazla incelenerek yayın sağlanmamaktadır. Bunun için Türkiye Cumhuriyeti Devlet'inde bu konuda yetkili mevkii olan Diyanet İşleri Başkanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından değerlendirilerek yalan ve yanlış bilgi sunulan içeriklerin ayrıştırılması ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı gibi güvenilir kurum ve kuruluşlar ile kişilerin ürettiği içeriklerden faydalanılması gerekmektedir.

Youtube'de din eğitimi veren sayfalardan bazıları şu şekildedir;

1. Diyanet TV: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde Diyanet TV sayfasının 1.33 Mn takipçisi vardır. Sayfa gençler için dersler, Cuma Hutbeleri, günün bereketi programı ile akla takılan dini konular dersi, peygamberler hakkında bilgi, sureler hakkında bilgiler ve sure çalışmaları vb. hakkında videolarla dersler vermektedir. Videolar genellikle 660 B görüntüleme almaktadır (Diyanet TV, 2013).
2. Hatice Kübra Tongar: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 350 B abonesi vardır. Sayfa anne karnından itibaren çocuklara din eğitimini nasıl verilmesi gerektiğinden bahsederek videolarla bunların anlatımı sağlanmıştır. Ayrıca sayfa sahibinin yazdığı kitaplarda bu sayfada tanıtılmıştır. Videolar genellikle 16 B görüntüleme almaktadır (Tongar, 2014).
3. Şara Akademi: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 35.7 B abonesi vardır. Sayfa KPSS İlahiyat ÖABT derslerini kapsamaktadır. Burada dersler, soru çözümleri ve ders tekrarları yer almaktadır. Videolar genellikle 40 B görüntüleme almaktadır (Şara, 2018).
4. Asya Tekin: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 106 B abonesi mevcuttur. Safa KPSS İlahiyat ÖABT derslerini kapsamaktadır. Bu sayfada

dersler, soru çözümleri ve ders tekrarları yer almaktadır. Videolar genellikle 26 B görüntüleme almaktadır (Tekin, 2019).

İncelenen bu sayfaların çoğunluğu sınava hazırlık için kurulmuş sayfalardır. Çünkü bu sayfalar öğrenciler tarafından fazlaca takip edilerek başvuru sayfalarıdır. Bunun yanında din eğitimi hakkında bilgiler vererek sohbet, vaaz vb. tarzda programlar dâhilinde dini anlatmaya çalışan Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde yürütülen bir sayfa mevcuttur. Ayrıca günümüzde en çok rağbet gören konulardan olan çocuk din eğitimi hakkında bilgi veren sayfalar mevcuttur. Bunlardan en çok tercih edilen ve kitapları da olan sayfa Hatice Kübra Tongar'dır.

4.1.2 Google'da Din Eğitimi

Google internet arama motorunun eğitim açısından değerlendirilmesi ikinci bölümde yapılmıştır. Burada din eğitimi açısından değerlendirilerek ele alınacaktır. Google arama motoruna din eğitimi yazdığımızda yaklaşık 13.900.000 sonuç bulundu. Bunların en popülerleri MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğüdür. Bu sayfada kaliteli takip sistemi ile MEBBİS uygulamasına ve Hafızlık Projesi Girişi takibi yapılmıştır. Sayfa vizyonu için uygulama birliği ve nitelikli eğitim için bir yol haritası olarak belirtmektedir. Derslerde uygulanacak materyallere yer vermiştir (MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Tr.). Ayrıca sayfa akademik destek videoları, okullardaki iyi örneklerden, anketlerden, din öğretiminden, DKAP öğretimi portalı hakkında bilgilere yer vermektedir. Ankara Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi, bu sayfada din eğitimi ana bilim dalının tarihçesinden bilgilere yer vererek kişilerin din eğitimi hakkında geçmişten günümüze kadar nasıl bir süreç işlendiğini bilmesini sağlamaktadır. Ayrıca bu sayfa Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Ana Bilim Dalında kimler görev aldığından bahsetmektedir (Ankara Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi, Tr.). Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, bu sayfada felsefe ve din bilimleri ana bilim dalı hakkında bilgi vererek din eğitimi hakkında bilgi verilmektedir. Bunun yanında sayfada üniversitede bu alanda görev alan hocaların isimlerine yer verilmektedir (Marmara Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi). İslam Düşünce Enstitüsü, bu sayfada din eğitimi raporu yer almaktadır. Din eğitimi raporunun özeti maddeler halinde yer almaktadır (İslam Düşünce Enstitüsü, Tr.).

Araştırmalar sonucunda görülmektedir ki, Google’da din eğitimi hakkında ilk sözleri, Türkiye’de din konusunda konuşması gereken ilk kişiler sarf etmekte; bunu bilgilendirme şeklinde yapmaktadır. Günümüzde bu konuya ayrıca dikkat edilerek ilgi duyulduğu görülmektedir. Eskiden din eğitimi denildiğinde herkesin aklına İslam dininin temel kaynaklarını öğrenmek ve bunları klasik usullere göre öğretilmesi veya öğrenilmesi olarak düşünülürdü. Fakat günümüzde din eğitimi daha geniş bir kapsama alanına sahip olmuştur. Din eğitimi için yaş grubu, eğitim şekli ve yöntemi için ayrı ayrı programlar hazırlanarak sunulmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı kursları yaygınlaştırarak artık din eğitimi hakkında daha etkin rol almaktadır. Fakat sahada görüldüğü üzere 4-6 yaş kurslar yeterli olmamaktadır.

Google geniş bir bilgi spektruma sahip arama motorudur. Bu arama motorunda aranılan konuyla ilgili bilgi bulunabileceği gibi farklı boyutlarda da bilgiler elde edilir. Bunun için Google kendi bünyesinde “Google Akademi” arama motoru oluşturarak eğitime daha fazla destek vermek istemiştir. Google Akademi aranılan konu ile ilgili tüm makaleleri arayan kişinin karşısına sunmaktadır. Din eğitimi makaleleri de yoğunlukla Google Akademi de yayınlanarak öğrencilere hizmet sağlamaktadır.

Ayrıca Google farklı ülkelerde farklı doodle hazırlayarak insanlara bilgi vermek istemektedir. Arama motorunu kullananlar için arama motorunu kullananlar üzerinde bu konuda bilgi sahibi olsun ya da olmasın bir merak uyandırmaktadır. Bu şekilde bir uygulamanın eğitimde ve din eğitimi üzerinde direk bir etkisi yokmuş gibi gözükse bile arama motorunu kullananlar için dikkat çekici olabilmektedir.

Bunun yanında “Google doodle” dine destek vermektedir. Google yılbaşında hazırladığı bir “Noel doodlesi” ile insanların ilgisini çekebilmektedir. Bunun yanında kişi isterse bu doodlenin üstüne tıklayarak Noel hakkında bilgi alabilmekte ve bilgi sahibi olmaktadır. Böylelikle Noel hakkın da hiçbir bilgisi olmayan kullanıcı bile gerek dini olsun gerekse dini olmasın seçmiş olduğu doodle ile konu hakkında bilgi edinmektedir.

4.1.3 Televizyonda Din Eğitimi

Televizyonunu çıkış zamanları matbaanın çıkış zamanıyla eş değerdir. Fakat geldikleri nokta aynı değildir. İnsanların ihtiyaçları televizyonu daha hızlı gelişime uğrattırken matbaa yavaş yavaş ilerleyişe sahip olmuştur.

Pandemiden önce genellikle yetişkin din eğitiminde kullanılan televizyon pandemiden sonra her yaşıt kesimini yoğun bir şekilde ele alarak programlarına devam etmiştir. EBA, her çocuğun eşit imkânlarda eğitime dâhil olabilmesi için televizyonda kademe kademe öğretime devam etmektedir. TRT EBA İlkokul, TRT EBA Ortaokul, TRT EBA Lise kanallarını oluşturmuştur. Okullarda verilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi EBA içerisinde devam etmektedir.

Yaygın din eğitimi açısından ele alınacak olursa TRT Diyanet TV yetişkinlerin yanında çocuklar için de din dersleri yapmakta, “elif-ba” dersleri vermekte, tecvit dersi yapmakta ve Kur’an-ı Kerim’i baştan sona (hatim) okuyarak Kur’an-ı Kerim bilenlerin takip ederek pekiştirme yapmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca Diyanet TV çocuk programlarını günden güne çeşitlendirerek çocuk yarışmaları, çocuk hikâyeleri, çocuk ilahileri yayınları oluşturarak çocuklara bunları sunmaktadır. Diyanet TV çocuklar için dini çizgi filmler de oluşturmaktadır. Ayrıca Diyanet TV Medya ve Din hakkında program yaparak bu konu üzerinde durmakta ve insanları bilinçlendirmeye çalışmaktadır. Diyanet TV’nin yanında TV akışında dini içerikli yayınlar yapan kanallar da mevcuttur. Bunları şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

Semerkand TV, insanlara yayın akışında dini sohbetler, ilmihal dersleri, Kur’an-ı Kerim ve tecvit vb. konularını sunmaktadır. Çocuklar için de programlar yayınlanmaktadır. Çocuklar için sunulan programlardan “Benim Sevimli Odam”, “Çocuk Şarkıları”, “Teneffüs”, “Ömer ile Siyer Öğreniyorum” ve “Hz. Yakup” gibi peygamberlerin hayatı vb. yayınlara yer verilerek çocuklar bilinçlendirilmek istenmiştir. Bu yayın akışının yanında tarifler verilerek mutfakta çocukların yapabileceği şeyleri onların ebeveynlerinin yardımıyla yapmalarını istemektedir.

VAV TV bir diğer dini yayın yapan TV kanaludur. Yayın akışına çıkarken ‘gerçek bilgi, doğru yorum’ sloganı yayınlamıştır. Yayınına her gün “Mukabele” ile başlamaktadır.

“Ailede Benden Bize, Kendini Bilmek, VAV Nağme, İki Mısra Arası, 40 Sahabe, Aile Çatısı, Tarihin İçinden, İslam’ın Işığında Günümüz Meseleleri, Hayata Dokunmak, Son Davet, Derdimiz Hayat, Hadis İklimi ve Yüzler ve İzler” vb. programlar yayınlamaktadır. Çocuklarla ilgili özel bir yayın yapılmamaktadır.

Meltem TV aile ve dini içerikli yayınlar yapmaktadır. Yayına her gün Hatmi Şerif ile başlamaktadır. “Kur’an Öğreniyorum, Güzellik Saati, Dost Meclisi, Dizi – Saraydaki Mücevher, Parantez, Dizi – Muhtar, Dizi – Demir Prensesi, Kum Saati, Haberin İçinden, Spor Haberleri, Prof. Dr. Haydar Baş ile Haftanın Sohbeti ve Dizi – Kutsal Emanet” vb. programlar yayınlamaktadır. Çocuklara özel bir yayın yapılmamaktadır.

TV5 aile ve dini içerikli yayınlar yapmaktadır. Yayına her hafta içi radyo ekranı ile hafta sonları ise haber turu programları ile başlamaktadır. “Bizimhane, Durmuşun Rotası, Haber Turu, Eğitim Dünyamız, Derdimiz Var, Ana Haber, Düşünce Eksenini ve Mihenk Taşı” vb. programlar yayınlamaktadır. Çocuklara özel bir yayın yapmamaktadır.

Yayınlara içerikleri incelendiğinde birey gelişimine ne kadar uygun tartışılmaktadır. Günümüzde daha bilinçli kişilerin oluşması ile dini yayınların içeriği bilimsel olarak da incelenmektedir. Fakat yetişkinlerin program içeriğinden çok çocukların program içeriklerinin incelenmesi daha çok tartışma konusu olmuştur. Çocukların gelişim özellikleri yayın içeriği oluşturulurken daha dikkat edilmesi gereken ve hassas olan bir konudur. Çizgi filmler çocukların zihinlerinde onları farklı bir dünyaya getirerek olay ve olguları yanlış algılamalarını sağlayabilmektedir. Yayınlanan çizgi filmlerin birkaçı incelendiğinde çocukların hayvanlarla konuşabildiği görülmüştür. Ya da çocukların robotlarla arkadaş oldukları görülmüştür. Bu, çocuk gelişimi için ne kadar uygun ve çocuğu ne kadar gerçek hayattan uzaklaştıracağı tartışılması gereken konular arasında görülmektedir. Her ne kadar çizgi filmler masum olduklarını iddia etseler de ilk 2 yaş dijital platform ve mavi ekranlardan çocuğun uzak tutulması gerekmektedir. 2 yaşından sonra ise ebeveyn tarafından incelenmiş araştırılmış ve uygun görülmüş çizgi filmler sınırlı dakika/saat şeklinde çocuğa sunulmalıdır. Çocuğun dijitalleşmesi sağlanırken ya da iyi şeyler öğrenmesi için uğraşırken çocuğun sosyal bir hayat çevresinin olmasına da dikkat edilerek bilinçli çocuklar, bilinçli gençler yetiştirilmelidir.

Diğer bir açıdan incelendiğinde, televizyonda din eğitimi programı olarak “Açık Öğretim Fakültesi İlahiyat Fakültesi Ön Lisans Dersleri” ve bunlar için hazırlanan kitap setleri ve başka dini setler dâhilinde sunulan bir hizmet mevcuttur. Hatta bu programa dâhil bu konu ile ilgili çizgi film ve belgeselleri izlemekte mümkündür.

Her ne kadar din ile ilgili veya farklı bir eğitim programı televizyonda sunulmak istense de eğitim amacından farklılık gösterecektir. Çünkü televizyonun ulaştığı kitle ile eğitimin sistemli olarak sunduğu kitle aynı değildir. Ayrıca televizyondan geri dönüt tam olarak alınamamaktadır. Bu da eğitimin ne ölçüde etki ettiğini belirlemede güçlük oluşturur.

Televizyonda TRT Çocuk kanalı dini programlara bünyesinde yer vermektedir. TRT Çocuk kanalı teknolojik gelişimin hızla devam etmesiyle çocuklar da bu teknolojik gelişime ayak uydurmaya başlamışlardır. Çocuklarda ister olumlu ister olumsuz davranış oluşturulmak istendiğinde çizgi film, aracı olarak kullanılmaktadır. TRT Çocuk bu açıdan değerlendirilerek çocukların gelişimine göre çizgi film hazırlamaktadır. Çizgi film hazırlığı aşamasın da değerler eğitime önem verilerek çocuklara bunun aşılması istemiştir. En belirgin olan TRT Çocuk'taki “Ramazan Tayfa” çizgi filmidir. Bu film Ramazan ayında yayına sunulmaktadır. Bölümleri Ramazan ayı için özel olarak hazırlanmıştır. Ramazan Tayfa içerik bakımından şu değerlere dikkat edilerek hazırlanmıştır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik (Öztürk & Çetinkaya, 2021).

Bu değerler din eğitimi açısından da önemli değerlerdir. Din eğitiminde doğumdan +3 yaşına kadar ilah inancının çocukta oluşması gerektiğinin bilincinde bir bebek yetiştirerek 4 – 6 yaştan itibaren bu değerlerin aile hayatında kazanılması beklenmektedir.

Ramazan tayfa sadece değer eğitimi değil, çocuklara dini bilgiler de vermektedir. Ramazan Tayfa şu dini bilgileri içermektedir: dini pratikler (ibadetler), dini söylemler ve dini semboller. Bu değerler çocuklara İslam dininin temel yapısını öğretirken bunların bir ay boyunca pekiştirmesini sağlamaktadır. Ramazan Tayfa çizgi filmi son on bölümünde, bölümün başında ramazan manileri ile davul çalarak insanların sahura kalkması sağlanmaktadır, devamında iftar için misafir hazırlamaktadır. Fakat Rafadan

Tayfa sıkıntısı olan bir mahalle sakininin sıkıntısına çözüm aramaktadırlar. Fakat Rafadan Tayfa olayı yanlış anlamıştır. İftar yemeğinden ayrılırken mahalle sakinine eline sağlık derken “diş kirası” olayına şahit olmaktadır. Diş kirası, iftara eve gelen misafirleri uğurlarken misafire verilen küçük hediyedir. Böylelikle diş kirası kavramının anlamını öğrenmişlerdir. Diğer bölüm yine ramazan manileri ile davul zurna çalınarak insanların sahura uyanması sağlanmıştır. Bu her bölüm böyle deva etmektedir. Devamında “Arife Günü Çiçeği Olmak” terimine yer vererek çocuklara bu kavram kavratılmak istenmiştir. Arife çiçeği, bayramlıklarını bir gün önce giyen çocuklara verilen isimdir. Bayramlıklarını arife günü giyen çocukların büyükleri ziyaret etmesi gerektiğinden de bahsedilmektedir. Diğer bölümde “askıda pide” konusu işlenmiştir. İlk olarak pide sıcaksa bir örtünün altına koyulduğu soğuk ise ekmek dolabında saklandığından bahsetmiştir. Bakkalda pide bulamayan Hayri açlığın da başına vurması ile askıdaki pidenin anlamını bilmeden pideyi Kamil’den kaçırmış ve evine getirmiştir. Fakat Kâmil Hayri’yi yakalayarak askıda pide olayını anlatmıştır (Askıda pide, pide alacak maddi gücü olmayan kişiler için hayırsever kişiler tarafından ücretsiz olarak bir köşeye asılan pidedir). Hayri olayı anladıktan sonra pideyi askıya geri asarak kendisi iki adet pide satın alarak askıya asmıştır. Ardından gelen bölümün konusu “mahalle imsakiyesi” dir. Mahalle imsakiyesi, gün gün kim tarafından iftar verileceğine yer verilerek mahalle halkına dağıtılmıştır. Ardından gelen bölümün konusu “cana sefa şerbet”tir. İftardan sonra Mert geleneksel kıyafetlerle mahalle halkına maniler eşliğinde şerbet dağıtmaktadır. Diğer bölüm ramazan nedeniyle işlenmiştir. Annesi Akın’a oruç ibadetini aşılama istemektedir. Bunun içinde Ramazan ayı boyunca Akın’da öğleye kadar bir kere öğlen yemek yedikten sonra akşama kadar oruç tutmaktadır. Hayri bunun çok güzel olduğundan bahsederken aslında orucun aç kalmak olmadığından anlatarak orucun anlamını ve önemini açıklamaktadır. Diğer bir bölümün konusu “son tekne orucu” dur. Sahur için gerekli şekilde nasıl beslenilir bundan bahsedilmeye çalışılmış ve çizelge şeklinde işaretlemeler yapılmıştır. Bu bölümde Akın ilk defa orucu ikindi ezanına kadar tutarak yarın tam oruca niyet edecektir. Bu kararını destekleyen abisi Akın’a hediye vererek sabır konusundan bahsetmiştir. Son tekne kutusu ise büyükten küçüğe geçen geleneksel bir kutudur. Bu kutuyu büyük küçüğe vererek ne kadar zaman sonra kutuyu açıp bakacak bu merak edilerek sabır etmenin güzel bir duygu olduğundan bahsedilmektedir. Ardından “sadaka taşı” konusu işlenmiştir. Sadaka taşı, cami ya da

külliyeleere yerleştirilen taşlar tarafından yardıma muhtaç kişilere yapılan yardımlar alanında vereninde gücenmemesi için iki tarafında birbirini tanımamasıdır. Ardından yayınlanan bölümde “imsak vakti” konusu işlenmiştir. Mevlana'nın öğütlerinden bahsedilerek doğu illerinde sahur yaparak batı ilerde oruç açmak gerektiği esprisi yapılarak bölüm bitirilmektedir. Diğer bölümün konusu “gölge oyunu” dur. Rafadan tayfadan Kâmil ve Hayri tarafından Hacivat ve Karagöz oyunları yapılarak Ramazan şenliklerinin önemi üzerinde durulmuştur. İncelenen son bölüm konusu ise “Ramazan Şenliği”dir. Sultan Ahmet'te Ramazan şenliklerinden bahsedilerek macun, ramazan şerbeti meddah hikâyeleri ve gölge oyunları sergilenmiştir.

4.2 Süreli Yayınlarda Din Eğitimi

Eğitim ve yaygın din eğitiminde yaygın şekilde başvuru alan süreli yayın, süreli yayınların içinde de en çok başvuru alan dergilerdir. Süreli yayınlar eğitim için önemli yere sahiptir. Neden bu kadar başvuru alan bir kaynak olduğu düşünülecek olursa süreli yayınlar halkın büyük kesimine ulaşarak farklı kesimlere de hitap ederek insanlar üzerinde büyük etkiye sahip olmaktadır. Ayrıca süreli yayınlar uzun süreli devam ettikleri için yaygın din eğitimi açısından önem arz etmektedir. Süreli yayınlarda gazete ve derginin bir diğer önemi, insanların fikir ve düşüncelerini istedikleri gibi özgürce ifade etmesi ile bunları insanlara ulaştırabilmeleridir.

Din hele de İslam dini sadece bireysel olarak yaşanabilecek ve hayata devam edilebilecek bir din değildir. Birey kendinden mesul olduğu kadar ailesinden çevresinden ve toplumdaki mesuldür. Bunun için dinin daha çok kişiye ulaşması açısından dini süreli yayınların görevi büyüktür. Dini bilgiler bu şekilde daha çok yayılarak uygulanmaktadır. Türkiye'de yaygın din eğitimi resmi şekilde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı bu görevini çeşitli şekillerde ve aktif şekilde yerine getirmektedir. Diyanet süreli yayınların devamı için aylık çeşitli alanlarda dergi çıkarmaktadır. İlk olarak “Diyanet” dergisi bunun yanında “Diyanet Çocuk” ve “Diyanet Aile” bunların en yaygınları arasındadır. “Diyanet” aylık dergisi çeşitli bilimsel, gündemde olan konulara uzmanlar tarafından yer vermektedir. “Diyanet Aile” aylık dergisi ise aile ile ilgili konulara yer vererek genellikle aile yapısının daha güzel daha kuvvetli ve sağlam temellere dayanması gerektiğini ve kadının ailedeki görevi erkeğin ailede ki görevi çocuk yetiştirme vb.

konularına yer vermektedir. Ayrıca aile toplumun huzur kaynağı olarak görülmektedir. Diyanet, bu dergileri yayımlarken muhatap kitle için eğitici ve öğretici olmasına dikkat etmektedir.

Sürelî yayınlar denildiğinde sadece akla gelen dergiler değildir. Bunun yanında radyo, televizyon, internet ve gazetede azımsanmayacak öneme sahiptir. Derginin yanında radyo, televizyon, internet ve gazete halkı bilgilendirme, aydınlatma, bilgilerin/ dini bilgilerin anlaşılması yayılması için yayın yapmaktadır. Bu yayınlar geniş kitlelere ulaşmaktadır. Eğitim açısından düşünüldüğünde bir kişinin yapamayacağı şeyi sürelî yayınlar yapmaktadır. Hatta bunu o kadar iyi yapmaktadır ki çocukluktan yetişkinliğe kadar tüm yaş insanlar için farklı şekilde ve kalıcı bir şekilde yaparak bireylerin -ister olumlu ister olumsuz- bilgileri edinmesine olanak sağlamaktadır. Sürelî yayınların bir diğer iyi yanı toplumda oluşan yeni tartışma, mesele ve değişiklikler araştırılarak çözümleri hakkında bireyler bilgilendirilmektedir.

4.2.1 Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi'nde Din Eğitimi

Diyanet Aylık Dergisi 2022 Eylül sayısında kapak başlığı “Dijitalleşme ve Din Eğitimi” dir. İlk sayfasında Diyanet’in yayınladığı “Ebu Mansur Maturî’nin Nübüvvet Anlayışı” kitabı tanıtılmıştır. İçindekiler bölümü dijitalleşme ile ilgili bir resmin yanında sıralanarak yer almaktadır. İçindekiler bölümünden sonra Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş’ın “Dijitalleşme ve Din Eğitimi” konusunda görüşlerini de belirttiği bir makale yazılmıştır. Bu makale dijitalleşmenin doğru bir şekilde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bir sonraki yazı “Dijital Çağ ve Sahih Bilgi”dir. Bu makalede haramları engellemenin eskiye göre daha zor olması, sosyal medya hızına yetişmenin zor olduğu ve insanların fazlasıyla bunu önemseydiğinden bahsetmektedir. Ardından Doç. Dr. Muhammed Kızılgöçer tarafından Dijital Çağda İrşadın İmkânı makalesi yazısı vardır. Bu yazıda Müslümanların dijital çağda nasıl bir yol izlemesi gerektiğini maddeler halinde sunulmuştur. Diğer yazı Sedide Akbulut tarafından kaleme alınan “Dijital Platformlarda Din Eğitimi” konusudur. Bu konu ile web siteleri, mobil uygulamalar ve online/uzak eğitim üzerinde durulmuştur. Ardından Prof. Dr. Ercan Öztemel tarafından “Dijital Dünyanın Nimetleri Kadar Sakıncaları da Var” konusu ele alınmıştır. Bu konu hayata dâhil olan dijitalleşmenin hayata nasıl değişimlerle etki ettiğinden bahsetmektedir. Diğer konu Mustafa Çuhadar tarafından

yazılan “Televizyon Öldüren Eğlenceyse...” yazısıdır. Bu yazı ile dijitalleşmede televizyon incelenmiştir. Ardından Hüseyin Derin tarafından “Modern Çağda Mahremiyet Bilinci” konusu ele alınmıştır. Bu konu dil olarak insanların sustuğu fakat bedenlerini konuştuğu bir dönemde yaşadığını vurgulanmıştır. Ardından “Huzur ve Sükûnet Kaynağı Olarak Aile” konusu işlenmiştir. Bu konu mutluluğun paylaştıkça çoğaldığı derterinde paylaştıkça azalacağı vurgulanmıştır. Derginin diğer konuları şu şekildedir: “Amel Defterini Kapattırmayan İbadet, Din Hizmetlerinin Askerleri, İlahi Dinlerin Tanrı Tasavvuruna Bir Meydan Okuma Olarak Transhümanizm, Hakikate Şahitlik Etmek Kelime-i Şehadet, Din Görevlileri, Dijital Dünyayı Göz Ardı Etmemelidir, İnsanın Kıymetinin Mikyası: Dua, İsmi Allah Tarafından Verilen Peygamber HZ. YAHYA, Gezici Mikrofon: Cemil Meriç, Türk Öykücülüğünün Usta Kalemî Rasim Özdenören’i Uğurlarken..., Mehmet Akif Ersoy’un Ahlak Anlayışı, Derginin Kafama Takılan Bölümünde: İslam Derleme ve Eklektik Bir Din Mi?, Sömürgecilerin Korkulu Rüyası Ebu’l Kalam Azad, İnsanın Ölüm Kaygısıyla Yolculuğu, Zor Zamanlarda Gençlere Umut Olabilmek, Bir Âlemgir Yadigarı Padişah Camii, Yapay Zeka Transhümanizm ve Din, Dinin Anahtar Kavramları.” Derginin son sayfası simsiyah bir sayfadır. Bu sayfanın sonunda ‘... De ki, hiç bilenle bilmeyen bir olur mu?’ (Zümer Suresi 39/9) ayeti yer alır (DİB, 2022).

Diyanet Aylık Dergi 2015 Ocak sayısında kapak yazısı olarak “Şiddet Sarmalında İslam” karşımıza çıkmaktadır. Editör Dr. Yüksel Salman yeni yıl hakkında yazılar yazarak geçen yılı değerlendirmektedir. Editörden sonra ilkyazı zamanın Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez tarafından “Şiddet Karşısında İslam” yazısı kaleme alınmaktadır. Bu yazıda Kur’an-ı Kerim kaidelerinden bahsederek, suçsuz insanların katledilmesinin tüm insanlığı katletmek olduğuna vurgu yapılmıştır. Gündem bölümünde “Barış ve Şiddet Sarmalında İslam” yazısı vardır. Bu yazıda modern dünyada din-barış-şiddet bağından bahsedilmekte ve bu bağın farklı, karmaşık bir sorun olduğu vurgulanmaktadır. Derginin diğer yazısı “Kurgu İle Gerçek Arasında İslam ve Tedhiş” yazısıdır. Günümüzden, tarih boyunca uzanan insanlığın medyasından bahsedilmektedir. Hemen arkasında “Şiddet Olgusu ve Şiddetin Meşruiyetinin Sorgulanması” yazısı yer almaktadır. Bu yazıda bireylerin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan değerlendirmesi yapılarak hukuksal olarak açıklanmıştır. Derginin diğer yazısı “Bir Çelişkiyi Anlamak: Din ve Şiddet”tir. Bu

yazıda din, sevgi ve kardeşliği öğütlerken şiddetin buna ters düştüğünü vurgulamaktadır. Derginin söyleşi bölümünde Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar ile “Şiddet; Bir Din, Bir Mezhep, Bir Toplum, Bir Bölge Bir Devlet Sorunu Değil, Küresel Bir İnsanlık Sorunudur” konusunda Dr. Faruk Görgülü sorular sorarak cevaplar alınmıştır. Din- Düşünce- Yorum bölümünde “Şiddet Karşısında Rahmet Peygamberi” konusu vardır. Diğer din, düşünce, yorum bölümü yazısı, “Avrupa’daki Cami Kundaklamaları ve İslamofobi”dir. Derginin diğer yazıları şu şekildedir: “Maneviyat Buhranı ve Madde Bağımlılığı, Hadislerin Işığında Anne ve Baba, Ne Olursun Ol, Ali Ulvi Kurucu (Peygamber Yolunda ve O’nun Aşığı Bir İsim) Allahüekber Dağları’nda Kana Can Vermek, Ne Olacak Bu Kadınların Hali? İnsana Dair, Ah Şu İnsan, Osmanlıca Vesilesiyle Mezar Taşlarımız Kurtulur Mu? El-Mütekebbir” son yazı olarak “Hocalar yediden yetmişe herkese / her kesime hizmet veriyor” yazısıdır (DİB, 2015).

İçerik ve şekil açısından incelenen Diyanet Aylık Dergilerinin konuları genellikle toplumsal sorunlardan seçildiği görülmüştür. Dergi yazılarında toplumsal sorunların nedenlerinden, sonuçlarından ve nasıl önlenebileceğinden bahsedilmiştir. Dergi bir ana konudan meydana gelse de bu konunun dışındaki konuları da içinde barındırmaktadır. Konuların çeşitli olması okuyucuların ilgisi çekmektedir.

4.2.2 Semerkand Dergisinde Din Eğitimi

Semerkand aylık dergisi 2022 Haziran sayısının kapağında “Niyetimiz ve İşlerimiz” başlığı yer almaktadır. Derginin kapağının arkasında Zehra Group Hotel & Villas reklamı yer almaktadır. Hemen karşısında “Yola ve Yolcuya Rehber” başlığı ile yeni çıkan kitap tanıtımı yapılmıştır. Ardından editör tarafından “Hayat Nasıl Değişir?” başlığı ile niyetin nasıl olması gerektiği günümüzde niyet kavramının nasıl değiştiği üzerinde durmuştur. Karşısında resimlerle ve sırayla içindekiler bölümü yer almıştır. Derginin ilk yazısı “Nebevi Eğitiminin İzinde” yazısıdır. Bu yazı ile eğitimde insan ilim ehlinin yolunu takip ederek hak bilgiye ulaşmalı vurgusu yapılmaktadır. Ardında “Müminin Kaygısı” yazısı vardır. Bu yazı bölümler şeklinde yazılarak dört grup insan, yönelim ve akıbetler ve kaygısı ve kavgası dünya olan konularına değinilmiştir. Diğer yazı “Hırs”tır. Bu yazı hadislerle insanların hırsları üzerinde olumlu yönleri ve olumsuz yönleri sunmuştur. Ardından Kafirun Suresi’ne yer verilmiştir. Bu yazıda

Kafirun Suresi'nin manası ile açıklamalarda bulunarak hayatla ilgili vurgular yapılmıştır. Bir diğer yazı “Güldeste”dir. Güldeste yazısı ile insanların gidişten habersiz bir şekilde yaşayıp gittiğinden bahsetmektedir. Ardından “Şeytanın Kandırma Yolları” başlığı ile şeytanın nasıl olduğundan insanları nasıl kandırdığından bahsederek, insanların günahlarını süsleyerek hayatlarına devam ettiklerinden bahsetmektedir. Devamında Müslümanın uyanık olması gerektiğine değinilmiştir. Diğer yazı “Böyle Arkadan Konuşurken” başlığıdır. Bu başlık ile Müslümanlar için öğütler verilirken Müslümanın arkadan çekiştirme huyunu bırakmasından bahsetmektedir. Ardından gelen yazı “Sığınmacılara Bir Selam”dır. Bu başlık iletişimin öneminden bahsetmenin yanında selam vermenin iletişimin başı olmasının yanında faziletinden de bahsedilmektedir. Ardından gelen yazı başlığı “Dualar Kabul Olmuyor Mu?” yazısıdır. Bu yazı insanların dua etmekten vazgeçmemesi gerektiğini vurgularken bazı duaların kabul olmamasında da Rabbinin kulu hakkında en iyisini bilmesinden dolayı olduğu vurgusu yapılmıştır. Derginin diğer konuları şu şekildedir: “Saadet Asrından: Kisra, Kayser, Niyetlerimiz ve İşlerimiz, Aldatmak Aldanmak, Büyük Dönüşüm, Yoğa Benzer, 1.Harçlı Seferleri, Çınaraltı, Tavan Arası (Padişah Mektubu), Öldüren Eğlence, Nikâhımız Var.” Derginin en sonunda ise haziran ayının konu başlıkları ve konuları ile ilgili bir bulmacaya yer verilmiştir. Bulmacanın altında bu ay için oluşturulmuş şifre mevcuttur. Ayrıca bulmacanın altında geçen ayın şifresi yer almaktadır. Bu şifreleri doğru olarak bilen ve bu şifreyi bildiren ilk on kişiye kitap veya sürpriz hediyeler verilmektedir. Derginin son sayfalarında tanıtımlar yer almaktadır (Semerkand, 2022).

Semerkand aylık dergisi 2009 Ekim sayının kapağında “Farklılıklarımızın farkında mıyız?” başlığı yer almaktadır. Editör tarafından “Böyle Bir Mesele Var Mıydı?” başlığı ile Müslümanların çeşit çeşit ve farklı olduklarından bahsederek ne kadar farklı ve çeşitli olsak da Müslümanlarının Kur'an'ı Kerim'e göre yaşaması gerektiğini vurgulamaktadır. Başyazı olarak “Muhip Olmak Güzeldir” yazısı vardır, bu yazıda muhip olmaktan bahsederek tasavvufun edep ve erkânından bahsetmektedir. “Aya Bakış” bölümünde “Ayın Hadis-i Şerifi, Berceste, Söz Ola” diye kısa kısa yazılar yazılmıştır. Diğer yazı ise “Dağlar Beyaz Çiçek Yayla Sisinde”dir. Bu yazı çocukluğunuz yayla yollarında geçmişse diyerek dağlardan bahsetmektedir yazı ‘Göklerin direği dağlar’, ‘Hayata dağdan bakınca’, ‘dağa veda ederken’ diye

bölmelere ayrılmıştır. Hemen arkasındaki “Hizmet Şuuruna Dair” yazısı vardır bu yazı hizmetin Allah rızası için yapılması gerektiğini ve bunun hiçbir zaman unutulmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Peşindeki yazı bu yazının devamı niteliğinde olup “Allah’ı Unutunca” yazısıdır. Hâl dili diye bir bölüm vardır bu bölümde kısa kısa şu yazılar yer almaktadır: Salih Amel, Her Şeyi Allah’tan Bilmek, Rabbanî Alim, Niyeti Arındırmak, Gerçek Hürriyet, Kim Samimi? Yağmur Damlası, Pusula, Gerçek Tasavvuf Nedir? Mürşide Saygıdır. Saatin Kapısında 4 bölümünde Er Korkusu, Gül Kokusu konusu vardır. Derginin diğer yazıları şöyledir; Yüzümüz Güneşe mi Dönük? Edebali ve Osman Gazi, Emir Külal’in Pehlivanlığı, Sübki ve Keramet Meselesi, Gaibi Kim Bilir? Aşk Olsun! Evlerin Dışı Pencere Duvar, Öğrenemediğimiz Dersler, 11 Eylül’ün Sekizinci Yılı, Kıbrıs Görüşmeleri, Kayıp Yahudiler Aranıyor, Dün Bugün Yarın, Değişim Kıskaçında İslam’ı Dergi, derginin tam ortasında kapak konusu olan farklılıklarımızın farkında mıyız? Konusu yer almaktadır. Derginin son yazısı ile okuyucuların dergiye gönderdiklerini yer verilerek bu ayki konular tamamlanmıştır (Semerkand, 2009).

İçerik ve şekil açısından incelenen bu dergiler konularını dergi komisyonunun belirlediği şekilde aylara yayarak işlemektedir. Konuları sohbet tarzında okuyuculara sunmaktadır. Konular ayet, hadis ve kıssalar ile pekiştirilmeye çalışılmıştır. Dergide dini eğitimin önemi üzerinde sıkça durulmuş ve bu eğitimin çocuk yaşta başlaması gerektiğini sık sık belirtmiştir.

4.2.3 Aile Dergisinde Din Eğitimi

Aile dergisinin 2009’dan 2022’ye kadar, farklı yıllarda yayımlanan sayıları incelendiğinde; ön kapaklarının içeriklerini direkt yansıttığı, dergilerin temalarının ön kapakta dikkat çekici şekilde vurgulandığı ilk bakışta anlaşılmaktadır. Dergiler arka kapaklarında başlıca şu reklamlara yer vermektedir: banka (Kuveyt-Türk Bankası), hastane (Emsey Hospital), TV kanalı (Semerkand TV), dergi (Genç-Okur Dergisi), konut (Deniz Yapı ve Tüm Konut), kitapevi (Semerkand Kitabevi), ADSL (Himnet), vs.

Aile Aylık Dergisinin 2022 Ocak sayısı incelendiğinde kapak başlığı Yetişkinlerde Oyun Bağımlılığıdır. Derginin kapağı ile başlığı birbirine uygun bir şekilde dizayn

edilmiştir. Kapak açıldığında kapağın arkasında editör yetişkinlerin oyun bağımlılığı konusu hakkında görüşlerini belirtmiştir. Hemen karşısında resimlerle içindekiler bölümü yer almaktadır. Ardından “Hz. Nuh” kitabının tanıtımı yapılmaktadır. Derginin ilk yazısı “Yeryüzü Şifahanesinden Aloe Vera”dır. Bu yazı ile Aloe Vera bitkisinin faydalarından bahsederken “Instagram’a Mola Ver” başlığı yer almaktadır. Ardından “Çocuklar İçin Zararlı Dijital Oyun Başlığı” yer almaktadır. Bu yazı ile bağımlılıkların acı ile başlayıp acı ile bittiği vurgusu yapılmıştır. Diğer konu “Yetişkinliklerde Oyun Bağımlılığı” yazısıdır. Bu yazı oyun bağımlılığının nasıl oluştuğundan bahsederken oyun bağımlılığına karşı ne yapılması gerektiğinden bahsetmektedir. Diğer yazı “Akraba Ziyareti Rızkın Genişlemesine Vesiledir”. Bu yazıda akraba ziyaretlerinde güzel hasletler olduğundan bahsedilmektedir. Ardından “Vakti Saattir Şimdi” yazısıdır. Diğer yazı “Bebek Alışverişinin Göz Bebekleri” yazısıdır. Bu yazıda bebekler için gerekli malzemelerden bahsedilmektedir. Örneğin mama sandalyesi, yürüteç, bebek arabası gibi gereçler hakkında bilgi verilmiştir. Ardından “Yabancı Dil İnsana Farklı Ufuklar Açar” yazısı vardır. Bu yazıda yabancı dil öğrenirken yapılması gereken adımlara yer vermiştir. Diğer yazı “Dijital Dünyanın Yeni Hastalığı ‘Dijital Demans’tır”. Bu yazı ile aklımızı başımızdan alan dijital dünyadan bahsedilmektedir. Derginin diğer yazıları şu şekildedir: “Ergenlerde Hedef Belirleme, Devlet Olmayı Öğreten Hayme Ana, Penceredeki Kitap, Gençler Gelmiyorsa Biz Gideriz, Bir Oyun Bağımlısı ile Yaşamak Ya Da Yaşayamamak”. Derginin sonunda Ocak ayı içinde yayımlanan konular ve başlıkları ile ilgili bulmaca yer almaktadır. Bu bulmacanın altında şifre vardır. Bu şifreyi bulup bildiren ilk on kişiye kitap veya sürpriz hediyeler mevcuttur (Semerkand, 2022).

Aile dergisinin Ağustos 2021 sayısında, “İnsan Yediği ve İçtiğinin Eseridir”, yazısına vurgu yapılmış ve ilk yazıyı da editör bu konu üzerinden yazılmıştır. Dergi yirmi üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm “Haberiniz Olsun” bölümüdür. Burada Öğrenciler İçin Bir Proje: Masal Evi, Yumurtalardaki 3-2-1-0 numaraların ne anlama geldiği hakkında bilgi verilmiştir. Kapak Konusu, İnsan Yediği ve İçtiğinin Eseridir konusu vardır bu konuda, Necm süresi 39. ayetinden bahsedilmiş ve açıklanmıştır. Helal ve Haram gıdalardan uzak durulması gerektiğini, Şüpheli gıdalardan uzak durmak gerektiği üzerinde durularak örnek olarak sahabelerin lokma hassasiyetinden bahsedilmiştir. Yavuz Sultan Selim Han hakkında “Bir Asker, Bir Tek Dal Üzüm

Yeseydi” hikâyesi yer alır. Son olarak Peygamber (As.) “Yeme İçme Adabı” ndan bahsedilmiştir. Evvel Zaman bölümünde “Televizyon Dünyadır” konusuna yer verilmiştir. Ev Sözlüğü bölümünde, “Gelenekten Geleceğe Çeyiz Hazırlıkları” konusu yer alır, bu konu ‘Çeyiz Sandığı, Dantel, Çeyiz Bohçası’ ndan bahsetmiştir. “Hayat” bölümünde insanların tatil imkânlarını oluşturabileceklerinden bahseder. Ergenlikte arkadaşlığa dikkat edilmesi gerekir. “Kuş Bakışı” bölümünde ise; “Beğeniler bireylerin yalnızlığına çare midir?” konusuna işlenmiştir. “Saliha Hanımlar” bölümünde Mevlevi Muhibbi Şair olan Leyla Hanım’ın hayatına yer verilmiştir. “İnsan” bölümünde bağ arasında konusu yer alır. “Toplum” bölümünde “Sosyal Medya Sosyal Anksiyete” konusu işlenmiş ve sosyal medyadan korunmanın yollarına değinilmiş. Dergide “Din Eğitimi” bölümünde “Cemaatte Küçüklere Yer Açalım” diyerek çocukların cemaatlere katılması gerektiğinden bahsedilmiş camilerin çocuklarla şenleneceği üzerinde durulmuştur. “Mizah” bölümünde evin babalarının araba sevdasından bahsedilmiştir. Soru cevap bölümünde pedagoğ eşliğinde Ergenlik çağına gelmiş birinin ne hayali var nede ders çalışıyor konusu işlenmiştir. “Ev Hali” bölümünde insanların küçükte olsa köseler oluşturup yaşamını güzelleştirme tavsiyeleri verilmiştir. Anne baba tutumlarında bireylerin sabırlarını neden yitirdiklerinden bahsederek sabırsızlığı çocuktan çıkarmamak gerektiğinden bahseder. Kültür Bölümünde ise geçmişten günümüze ayakkabılardan bahsetmektedir. Bebeğim bölümünde ise, Bebeklerin beslenme alışkanlıklarından bahsederek beslenme hatalarında yer verilmiş. “Öykü” bölümünde, “Başparmak” öyküsüne yer verilmiştir. “Fıkıh” bölümünde boşanmanın hukuki sonuçlarına yer verilmiştir. “Dünya Halleri” bölümünde ise soykırımlar, internetin nasıl daha az kullanılabilceği yer almıştır. En son “Evsattün Nas Ol O Devlet Sana Beş” konusu işlenmiştir (Semerkand, 2021).

Aile dergisinin 101. Sayısına özel “Biz Büyük Bir Aileyiz” konusıyla kalın bir dergi çıkarmıştır bu dergi Şubat 2014 tarihinde çıkmıştır. Editör “0’dan 101’e Semerkand Aile’nin Öyküsü” başlığı altında geçmişten 101. sayıya kadarki serüven hakkında bahsetmiştir. İlk yazı “Dünya Yurdunda Yolcu Olmak”, bu yazıda günlük uğraşları, yarına dair hesapları, ihsasları, dünyaya dair endişeleri insanı ilk olarak özünden uzaklaştırır, sonra kardeşlerine yabancılaştırır en kötüsü de dünyaya gönderiliş gayesini unutturarak onu yaratana gafil eder. Bu konu ile ilgili Müminün suresi 112 ve 114. ayetler ile Bakara suresi 200-202, Tekasür suresi 1 ve 2 son olarak da Münafıkun

suresi 9. ayete değinilerek konular yorumlanmıştır. Dergi bu yazıdan sonra su şekilde bölümlere ayrılmıştır: yazarların dergi ile ilgili yazıları bu yazılardan sonra yazarlarımızı tanıyalım bölümü vardır. Burada yazarlar hakkında bilgiler verilmektedir, diğer bölüm ise röportaj bölümüdür. Röportajın konusu ise “Aileyi Yaşat Ki Ümmet Yaşasın” konusudur, bir diğer bölüm ise “Çocuk Eğitimi” dir. Burada Tasavvuf erbabının çocuk eğitim anlayışına değinilir. Bir sonraki yazı kapak yazısı olan “Biz Büyük Bir Aileyiz” yazısı ile “Boşnak Aileyi Yakından Tanıyalım” yazısı ile kahveden 18 çeşit yemekten önce camide dini nikâh, sonra düğün gibi kültürel konulara yer verilmiştir. Kapak konusu olarak bir diğer yazı ise “Somali’de Müslüman Aile” diyerek, “Somali’de Eğitim, Aile ve Akrabalık Yapısı Somali Adab-ı Muaşeret ve Somali Mutfağı” hakkında kültüründen bahsedilmiştir. Bir diğer konu “Malezyalı Müslüman Bir Aile” konusu ile Malezya yemek sunumu önemlidir, gelin ve damat düğün esnasında en az üç defa kıyafet değiştirip düğün sureci boyunca gelin ve damat kendilerini iyi ve önemli hissetmeleri sağlanırdı. “Almanya’da Göçmen ve Müslüman Olmak” konusu ele alınmıştır. “Yemenli Aile” konusu ile Cuma gününü aile günü olarak kabul ederler yazısı üzerinde durulmuştur. “İranlı Aile” konusunda, kadın evlendiğinde toplumda itibari artar, çocuğu olduğunda bu itibar katlanır. Bir diğer ülke ise; “Hindistan’da Müslüman Bir Aile” yazısında Müslümanların ülkedeki en büyük azınlık grup olduğundan ve bu Müslümanların yaşayışından bahsetmektedir. “Suriyeli Mülteci Aile” yazısında Suriye’de aile yapısından, Suriye’de eğitim, yemek kültürü ve savaş konularından bahsedilmiştir. Diğer sayfada ise “Uzak Bir O Kadar Da Yakın Türkmenistanlı Aile” konusu vardır; bu yazıda Türkmenistan’da dini geleneklerden Türkmenistan yemeklerinden ve düğün, çeyiz ve adetlere yer verilmiştir. Son olarak “Kürt Aile Gelenekleri” yazısında Kürt ailelerin geleneklerinden göreneklerinden bahsederken, cenazelerde de sofralar önemlidir diyerek yazıya son verilmiştir. Dergide “Sinema” bölümü de vardır. Bu bölümde “Türk Sinemasında Aile Olmak” yazısı ahlaki olarak filmlerden bahsederek bol acıklı arabesk yapımları incelendiği gibi, kent soylu kadın bunalımı ve evliliğin pençesi ve kılıbık roller çerçevesinde filmler değerlendirilmiştir. Dergide “Anne” ile ilgili bölüm açılmış ve bu bölümde anne türleri hakkında yazılara yer verilmiştir. Ayrıca dergide “Baba” bölümü de açılmıştır. Bu bölümde de baba türlerinden bahsedilmiştir. Derginin “Mizah” bölümünde, “Ayşenur’dan Okuyuculara Açık Mektup” yazısı vardır. Bu yazıda ilk dergiden bu zamana kadar yazılan mizah yazıları değerlendirilerek bu yazıları yazarken neler

hissettiği, nelere dikkat ettiği ifade edilmektedir. Derginin “Röportaj” bölümünde İç Mimar Büşra Kayıkçı Çiçek ile ev dekorasyonları hakkında konuşularak “Neden Hepimiz Amerikalı Gibi Yaşıyoruz?” sorusuna cevap aranmıştır. Derginin “Mekân” bölümünde “Beşer Nerede Yaşar?” yazısı yer almaktadır, bu yazının ana başlıkları şu şekildedir: Seher Vakti Keklik Çıkar Kabana, Bülbül Havalanmış Yüksekten Uçar, Denizin Dibinde Demirden Evler, Karada Yaşayan İnsan Türü, Çam Ağacı Damsız Olur Mu? Yârim Mars’ı Mesken Mı Tuttun? Acep Bir Karuban Hane Bu Dünya, son olarak Türklerin otağına övgüler yaparak sayfayı bitirmiştir. Psikolog yazısında ise “Evliliklerde Sıkça Yaşanan Sorun” diyerek on soruna değinilmiştir. Pedagog bölümünde “Çocuklar Dinle İlgili Zor Soruları” yazısı yer almaktadır. Bu yazıda “Allah nedir? Nerededir? Neye benzer?” sorularına çocuk anne diyalogları şeklinde yer verilerek cevaplar aranmıştır. Röportaj bölümünde Prof. Dr. Nevzat Tarhan ile “Evlerimiz Büyükşehirlerde Sıcak Bir Sığınak Olmalıdır”, konusu konuşulmuştur. Derginin son bölümlerin de gıda bilincinden bahsederek “ekmek” hakkında bir yazı yazılmıştır. Son olarak “Okuyucu” bölümünde “Beraber Ağladık Beraber Güldük” yazısında 101. sayıya kadar tüm yazıları değerlendirmişlerdir (Semerkand, 2014).

Aile dergisi Ocak 2013 sayısında editör, “Ev Sahibi Olayım Derken...” yazısında ailelerin ihtiyaçlarının zamanla değiştiğine değinmiştir. Diğer bir yazı “Engelli Kardeşlerimizi Unutmayalım” dır. Bu yazıda bireyleri engelli diye hor görmek zayıf ahlakın isidir diyerek engelli kişilere yardım edelim diyerek tavsiye de bulunmuştur. Ayrıca Hz. Muhammed’in (sav) hayatından bir kesite yer vererek Hucurat suresi 13. ayete yer vererek yorumlamalarda bulunulmuştur. Derginin tam ortasında “Mesken’ den Barınak’ a Değişen Aile” yazısı yer almaktadır. Bu yazı insanların ev hayallerinin artık nasıl giderildiği, giderirken lüks rezidansların insanları cezp ettiği vurgulanarak Doç. Dr. Alev Erkilet’ in “Çocuklar Sitelerde Yoksulluk Görmeden Büyüyor” yazısı yer almaktadır. Derginin değerlerimiz bölümünde “Söz Meclisten Dışarı Çıkarsa” yazısı vardır bu yazı bireylerin birbirini yanlış anlamalarının mutsuzluğa ve şüpheyeye düşüreceğinden bahseder. Sohbet dinlerken bireylerin nasıl olması gerektiğinin üzerinde durur. Aile dergisinin bu sayısında “Evlilik” diye bir bölüm vardır bu bölümde “Kıskançlığın Dozunu Kaçırmayın Huzurunuzdan Olmayın” yazısı vardır bu yazı evli kişilerin birbirlerini zamanlı ve ölçülü kıskançlık yaptıkları zaman huzurlu olacakları hatta evliliklerinin kuvvetleneceğinden bahsetmektedir. Hastalık

derecesinde olan kıskançlığın bir müddet sonra evliliğe zarar vereceğinden bahsetmektedir. Bu yazıda vurguyu “Othello Sendromu” üzerine yapmıştır. Yazının sonunda ise “Neyin Var Ya Ayşe?” yazısı ile Hz. Muhammed’in (sav.) hayatıyla ilgili bir kesit vardır. Ayrıca bu sayıda Medya Okumaları bölümü vardır. Burada “Görünür Olma Hevesimiz Mahremiyeti Tüketti” yazısı oturma odalarımızda ailemizin bir ferdi halini alan televizyon yabancı ve dışarıdan batığımız bir şey olmaktan çıktı, kendimizi göstermek için fırsat kolladığımız bir Arenaya dönüştü vurgusu yapılmıştır. Gençler için “Sen Mi Parayı Harcıyorsun Para Mı Seni Harcıyor?” yazısı ile üniversite gençlerinin para harcarken ki düzensizliğinden bahsedilmiştir. Ayrıca dergide “ev hali” bölümü vardır. “Sandıktan Çıksın Danteller” yazısı ile çeyiz sandıklarından dantellerin çıkarılıp kullanarak kültürel değerlerin üzerinde durulmuştur. Ayrıca Türk kültürel değerlerinden ibrikler üzerinde durulmuştur. Bu ay ki sayıda mizah olsun diye misafir çocuklarının ev halkı üzerinde ki etkisinden bahsedilen bir yazı yazılmıştır hemen arka sayfasında ise anne baba tutumları üzerinde durulmuş ve televizyonun çocuğa konuşmayı değil susmayı öğreteceğini vurgulamıştır. Dergide “Anne Sevgisi” yazısı karşımıza çıkarak “Efendimiz(sav) Annelere Değer Verirdi” yazısıyla Hz. Muhammed’in(sav) hayatından kesit verilmiştir. Derginin sonumda “Huzurlu Bebek İçin Huzurlu Hamilelik” yazısı ile “Ağız Kokusuna Teslim Olmayın” yazısı vardır. Derginin ara bölümlerinde küçük küçük yazılar yer almaktadır: Evlilik Programlarının Bilinmeyen Yüzü, Sigara Tiryakiliğinde 25. Ülkedeyiz, Ombudsman Evlilik Kurtarıyor (Semerkand, 2013).

Aile dergisi Ocak 2012 sayısında kapağı kırmızı ve ana başlığı “Evlenmede İdeal Yaş Var Mıdır?” şeklindedir. Editör “Geç Kalma Ama Aceleci De Olma” başlığında evlilik yaşı ile ilgili toplumsal meselelere değinmiştir. “Çocuklarınıza Dini Sevdiren” bir diğer başlıktır. Bu yazıda, din eğitimi her ne kadar kurslarda medreselerde veriliyor gibi görünse de ilk tohum ailede atılır. O ilk tohumun sevgiyle oluşturulması son derece önemlidir. “Hayırlı evlat anne babasının kapanmayan amel defteridir.” Hadis-i Şerifi ile konuya devam edilmiştir. Çocuklar ihmale gelmez çocukları sevgi ve ilgiyle eğitin diyerek eğitim sadece kursa gitmekle olmaz tavsiyesi verilir. Derginin tam ortasında kapak başlığında olan “Evlenmede İdeal Yaş Var Mı?” yazısı, evliliğin ailenin ve çocuk yetiştirmenin yükünü omuzlayacak olgunlukta olmak halinin önemini vurgulamaktadır. Bu durumda evlenecek gençlerin aklına gelen ilk soru hangi yasta

evlenilmeli? Buluğa erme evlenme yaşı için yeterli midir? Bu sorulara cevaplar aranmaktadır. İdeal bir evliliğin kabiliyet ve eğitimle gerçekleşeceği tavsiyesi verilir. Evlenecek olan çiftlere mutluluk için on adet ipucu bilgilere yer verilmiştir. Sayfanın arka sayfasında az ve öz yazılar bölümü oluşturulmuş ve burada “Ümitsizlik Allah’a İsyandır”, “Taziyenin Önemi ve Ahiret Yolunun Aydınlığı İçin” konuları yer alırken sayfanın sonunda Necip Fazıl’ın “Nefs” şiirine yer verilmiştir. İslam dininin değerlerinden olan Allah Teâlâ’nın muhabbetini gönlümüze düşürecek bir âlimin gönlüne ihtiyacımız olduğuna ve âlimlere değer verilmesi gerektiğine değinilir. Derginin arkasında Kızımı Kime Vereyim başlığı ile tavsiyeler verilmiştir. Hayatta “Eğlenmek mi Evlenmek mi?” sorusu ile evlilik programlarına değinilmiştir. Derginin son yazıları ise “Gıda Güvenliğinden Haberdar Mıyız?”, “Titizliğiniz Takıntıya Dönüşmesin”, “Erkekler İçin Araba Candır” başlıkları ile pedagog yazıları yer almaktadır (Semerkand, 2012).

2009 Kasım sayısına bakıldığında derginin editörü “Her Şey İnsan İçin” şeklinde bir başlık atarak insanların Kurban Bayramı’nı kutlamıştır. Bundan sonra karşımıza içindekiler bölümü çıkmaktadır. Dini bir şekilde yuvanın nasıl olması gerektiği Allah (cc.)’a hizmet ederken yuva dengesinin kurulmasına, eşlerin birbirine destek olmasına, hüsnu-ü amele, sıla-i rahime, aile bireylerinin istişaresine, sofrada adabına değinilmektedir. Hz. Muhammed (sav.) ile ilgili kıssalara da yer verilmektedir. Dergide evle ilgili pratik bilgiler verilmektedir: doğal bulaşık makinesi deterjanı, krep tarifi, pamuklu kıyafetin yıkanması, margarin kullanımı, patates saklama yöntemleri ve mutfakta yemek hazırlama, pişirme ve saklama sürecinde işleri kolaylaştıracak pratik bilgiler vb. konulardır. Derginin büyük çoğunluğu kişisel gelişim ve çocuk yetiştirme konuları üzerinedir. İlk başlık “Kişisel Gelişim Mi Ruhsal Gelişim Mi?” olup bu konuda kişisel gelişim adı altında söylenenler insanları etkileyicidir fakat bu bizde çoğu zaman huzursuzluk, hırs, enaniyet, şehvet ve haz peşinde koşan huysuz insanlar oluşturur. Kişisel gelişime neden ihtiyaç duyulduğundan bahsedilmektedir. ‘Çocuk yetiştireyim derken eşiniz ile birbirinize girmeyin!’ konusu, aile kurmanın getirdiği sorumluluğun yanında ilk çocuktan sonra sorumlulukların daha da büyüdüğüne değinilmektedir. Bu, bireyleri birbirinden uzaklaştırırken yuvaların yıkılmasına sebep olabilmektedir. Bu yazıda anne ve babanın sorumluluk paylaşımlarının nasıl olması gerektiğine değinilmektedir ve birbirlerine karşı görev ve

sorumlulukları anlatılmaktadır. Yazı bittiğinde “Anne Babamdan Gördüğüm Gibi Davranırım Demek Yanlıştır” başlıklı bir yazı paylaşılarak bir psikiyatrin görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca “Çocuğun Meslek Potansiyeli Saymakla Bitmez”, “Çocuklarda Sağlık Ağızda Başlıyor” gibi yazılara yer verilmiştir. Dergide ayrıca pedagoğ görüşlerine de yer verilmiştir. İncelenen yayında hanım sahabelerin hayatlarına yer verilmektedir. Bunun yanında masal ve manilere ve dergideki konularla ilgili sorulara yer verilmektedir. Aile dergisinde en son karşımıza çıkan bulmaca bölümü en başta bahsettiğimiz gibi içerikle bütünleşik bir şekilde okuyucusuna kavramları tekrar etme fırsatı sunmaktadır (Semerkand, 2009).

İçerik ve şekil açısından incelenen bu dergi din eğitimi için önemli bir yere sahip olduğu için birden fazla dergi burada içerik açısından ele alınarak incelenmiştir. Dergi aile konuları üzerinde dururken sadece hanımın erkeğe karşı görevlerinden değil erkeğinde hanımına karşı görevlerinden bahsetmektedir. Ailede kadının önemli bir yere sahip olduğundan ve salih bir kadının iyi çocuk yetiştirerek Allah yolunda ilim alan insanlar olacağından bahsetmektedir. Bu dergi toplumunda mihenk taşı olan aile konusunu her sayısında işlemiştir. Dergide hanımlara örnek teşkil etmesi için hanım sahabe hayatlarından örnekler verilmiştir. Ayrıca dergide sadece eğitim, din eğitimi, eşler arası diyalogun konularının yanında evlilik hayatının nasıl olması gerektiğinden, ev düzeninden, alışverişin nasıl yapılması gerektiğinden, çocuk alışverişinin nasıl olması gerektiği gibi konulardan bahsetmektedir. Bunun yanında derginin her ay sonunda o ay için yeni yemek tarifleri verilerek okuyuculardan bu tarifin denenmesi istenmektedir. Bu da okuyucuların ilgisini çekmektedir.

4.2.4 Seferber Dergisinde Din Eğitimi

Seferber iki aylık gençlik ve edebiyat dergisi, Temmuz – Ağustos 2022 sayısı kapağında “Mimarlar Mimarı Koca Sinan” başlığı ile Mimar Sinan’ı ele almıştır. Seferber dergisi bu ay TÜRDEB tarafından Tasarım Ödülü almıştır. İlk sayfasında editörün dergi ile ilgili yazısı yer almaktadır. Dergide “Mekândan Vatana” yazısı ile insanın bir duruşu olması gerektiğinden bahsederek vatan ve İslam’ın öneminden bahsetmektedir. Derginin diğer sayfasında “Güz Bitimi” şiiri ile duygularla doğanın harmanlanması üzerinde durulmaktadır.

“Mimar Hakkında Ne Dediler?” başlığı ile Mimar Sinan hakkında yazıya yer verilmiştir. Derginin röportaj bölümünde Saadettin Ökten ile Röportaj yapılmıştır. Derginin anma bölümünde Rasim Özdenören hakkında ufak bilgilere yer verilerek vefatını üzüntü ile bahsedilmiştir. Diğer yazı “Betonlaşmış Nesle Serzeniş”tir. Bu yazı duvarların hapishaneye benzetilmiştir. Ardından “İdlib Notları” başlığı ile İdlib’te yaşadıklarından bahsederek karnını İdlib’te nasıl doyurduklarından bahsetmektedir. Derginin diğer yazısı “Osmanlı’da Devşirme Mimaride Devletleşme”dir. Bu yazıda devşirmenin ne olduğundan ve nasıl yapıldığından bahsedilmektedir. Ayrıca Osmanlı Devleti’ndeki mimari yapıdan bahsedilmektedir. Derginin diğer röportaj bölümünde Muhammed Talha Öksüz ile Mimar Sinan hakkında konuşularak bu bilgilere yer verilmiştir. Ardından Latife Süleyman ve Zennur Çalık’ın çini ustası Şemsettin Delen ile yaptığı röportajdır. Derginin diğer şiiri Davut Uysal tarafından yazılan “Kalenin Dibi”dir (Seferber, 2022).

Seferber iki aylık gençlik dergisi, Aralık – Ocak 2018 sayısı kapağında, Elmalı M. Hamdi Yazır’ı işlemiştir. Editör, “Mütefekkir Bir Âlim: Elmalı M. Hamdi Yazır” konusunu işlemiştir. Hemen arkasından “Fötr şapka mı eve kapanmak mı?” yazısı “Rasim Özdenören Gül Yetiştiren Adam” kitabından derlenmiştir. Derginin ana başlığı olan “Mütebahhir Bir Âlim: Elmalılı Hamdi Yazır” yazısı yer almaktadır. Bu yazıda, âlimin hayatından bahsedilmiştir. Bu yazıdan sonra “Gazel” şiiri yer almaktadır. Arkasından “Biz Neyiz?” yazısı ile Elmalı M. Hamdi Yazır’dan bir yazı yer almaktadır. Derginin diğer yazısı “Elmalı Deyince...”dır. Bu yazıda Elmalılı ile ilgili diğer âlimlerin düşünceleri vardır. Derginin diğer yazıları şu şekildedir: Elmalılı Hamdi Yazır ve Tasavvuf, Elmalılı Din Tanımı Bize Ne Söyler? Temassızlık, O Günlerin Batısı, Sefer Sohbetleri, Kalp Düğümü, Mustafa Sabri Efendi, İki Ali İki Hicran, Sen Ki Rab’sın! Sabah Namazını Kaçıran Düğün Yemeğinde Kaçırır, Yaşadığın Hangi Kur’an Kıssasının Tekrarıdır, Ustamın Dediği Gibi, Akşam, Üsküdar Dilencisi, Sancaktar Olay, Sarı Yapraklar, son yazı olarak Kökten Dilci Taşa Taş Deyip Geçmemiş Eskiler (Seferber, 2018).

Seferber iki aylık gençlik dergisi, Mart – Nisan 2017 sayısı kapağında, Kudüs Fatihi Selahaddin Eyyubi işlenmiştir. Editör “Zafer Seferdir” yazısını yazmıştır. Editörün yazısının karşısında Ahmet Murat Özel’in Kudüs’le ilgili yazısı yer almaktadır. Derginin ilk yazısı “Kudüs’ü Fethetmek ve Düşmanı Defetmek İçin Selahaddin Olmak

Gerek” yazısıyla Kudüs’ün fethedilme evreleri anlatılmıştır. Hemen arkasından gelen yazı ise “Selahaddin Eyyubi Dönemi Siyasi, İlmî ve Kültürel Hayattır”. Röportaj bölümünde Günay Turak Prof. Dr. Ahmet Ağırakça ile Selahaddin Eyyubi hakkında konuşmuşlardır. Derginin diğer yazısı “Yok Olmadan Önce Mescid-i Aksa Yazmalarını Kurtarmak”tır. Bu yazıda Mescid-i Aksa’da bulunan kütüphanelerin korunması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Arka sayfada Kudüs’ün Duvarlarına Asılan “Alın Yazısı Saati” yazısı yer almaktadır yazı Sezai Karakoç’un “Diriliş” adli eserinden alıntılar yapılarak yazılmış ve sayfanın kenarına Sezai Karakoç’un fotoğrafı koyulmuştur. Diğer yazı ise “Kudüs İçin Eylem Vakti” yazısı ile Yahudilerle ilgili konulara değinilerek yazı bitirilmiştir. Ayrıca dergide “Bir Marangozun Duası, Çiçek Böcek Şairleri ve Korkaklar, Uluslar üstü İstanbul Konuşmaları, Ne Var Ne Yok, Kavram Tarihi: Şiir, Aralık, Topia, Kimse Güneşi Çarpamaz, Sefer Sohbetleri, Sancaktar, Babamın Dürbünü, Kurtarılan Miras: Kitap, Pesüs vs. HZ. İsa, HZ. Muhammed Allah’ın Elçisi, Mekke’den Mekke’ye” yazıları yer almış, son yazı olarak da “Mekke’den Medine’ye” diyerek hicret konusu ele alınmıştır (Seferber, 2017).

İçerik ve şekil açısından incelenen bu dergiler genellikle gençler tarafından tercih edilmektedir. Dergiler genellikle yayınlanacağı aya kadar olan önemli günleri, ana konu olarak ele almaktadır. Derginin bazı sayıların da aynı ana konuları farklı şekilde ele almıştır. Dergi İslam’ın önemli ve değerli unutulmuş günlerini hatırlatmaya çalışmaktadır. Bu hatırlatılan konuların pekiştirilmesi istenmektedir.

4.2.5 Altınoluk Dergisinde Din Eğitimi

Altınoluk aylık mecmuası 2022 Temmuz sayısı kapağında “Kur’an Mücahidleri Olun” başlığını kullanmıştır. Derginin ilk sayfasında editör tarafından “Mücahid, Kur’an’a Hizmet Edendir” başlığı ile derginin konuları hakkında bilgilendirici yazı yazmıştır. Hemen ardından İçindekiler bölümü gelir. Bu bölüm resimlerle de desteklenmiştir. Hemen karşısında “Çağın Cihadı Fıtratı Savunmaktır” yazısı mevcuttur. Bu yazı ayetlerle desteklenerek anlatılmıştır. Derginin diğer yazısı “Kur’an’ı Kerim’le Cihat Büyük Cihattır”. Bu yazı da ayetlerle gönülleri fethetmenin insanı fıtratına dokunulan bir unsur olduğundan bahsetmektedir. Ardından “Cihada Koş İslam’ı Koru” başlığı gelir. Bu başlık ile sahabe hayatından kesitlerle İslam’ı insanlara sevdirmenin bir cihat olduğu vurgusu yapılmıştır. Diğer yazı “Düşmanı Olmayan İlerleyemez” dir. Bu yazı

bireyin muhatabı olması gerektiği vurgusu yapılarak insanın ilk muhatabının kendi içi ve kendi nefsi olduğu vurgulanmaktadır. Hemen ardından “Kur’an Öğretmeden Önce Sevgisini Verelim” yazısı gelir. Bu yazıda Prof. Dr. Mehmet Emin Ay tarafından çocuk eğitimi üzerine röportaj yapılarak paragraf şeklinde işlenmiştir. Bu konunun üzerine 3 Günde Kur’an Öğreten Programa yer verilmiştir. Bu program maddeler halinde açıklayarak ilerlemektedir. Konunun devamında “Tatil Değil Tadil Zamanı” başlığı ile “Lider Eğitim Yaz Okulları” tanıtımı ve bu okullarda nasıl bir eğitim uygulandığı anlatılmıştır. Bu yazının arkasından kitap tanıtımına yer verilmiştir. Derginin diğer yazısı “Hayırlı Olanı Allah Bilir” dir. Bu yazı ayetlerle fitnenin insan hayatında yerinin ve bu yerin adam öldürmekten daha kötü olduğu vurgusu yapılmıştır. “Kulluk İmtihanında Hürriyeti, Akli ve Tercihini Doğru Kullanmak, İnsanın Sermayesi Rabbini Aramasıdır, Cümle Şifa ve Bereket Kur’an’dadır, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayatılan Bir İdeolojidir” derginin diğer yazılarıdır. Derginin son yazısı “Yunus Emre’nin Seyri Sülük’u Aşk, Yol, Dost” yazısıdır (Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert, 2022).

Altınoluk aylık mecmuası 2011 Ocak sayısı kapakta yer alan başlık “İHLAS” başlığıdır. Derginin editörü diğer sayılarda da olduğu gibi aziz okuyucular diyerek başlayan bir yazı yazmıştır. Bu yazıda inandığın gibi yaşamazsanız yaşadığın gibi inanmaya başlarsın vurgusu yapılmıştır. Hemen ardından İhlas yazısı işlenmiştir bu yazıda ‘Dini Allah’a has kılma’ vurgusu yapılmıştır. Hemen ardından bu yazının devamı niteliğinde de “İhlası Meyvesi Sekinet ve Huzur” yazısı yer almaktadır. Derginin diğer yazısı “İhlas Terbiyesi” dir bu yazıda ihlasla riyaya dikkat edilmesi gerektiği vurgusu yapılır. Yazının sonunda “Kudret Elinden” başlığı ile bir şiir yer almaktadır. Diğer konu “İhlassız Amel Sahte Para Gibidir” yazısı yer alır. Arkasından “Şeritte İhlası Yakalamak” konusu işlenmiştir. Derginin diğer konusu ise “Niyet ve Amel” konusudur bu yazıda niyetin önemi üzerinde durulmuş niyet Müslüman bireyin her şeyidir vurgusu yapılmıştır. Arkasından “Hacca Gidemeyenler İçin” yazısı yazılmıştır. Diğer konu “Zenginlik mi Esaret midir?”. Bu yazı yeteceklerle yetinmeyen en korkunç fakirliktir vurgusu yapılmaktadır yazının sonunda “Çelik Şanühü” şiiri yer almaktadır. Peşinden “Zindeliğe Çağrı” konusu yer almaktadır. Kur’an Günlüğü bölümünde “Zaaflarını Biliyor Musun?” konusu vardır bu konuda ayetler ışığında konu işlenmiş ve insanların özleri üzerinde durulmuştur. Arkasından en büyük

kurtuluş, sadaka ve zikir sohbetleri ele alınmıştır. Gönül Bahçesinden bölümünde ise, “Hak Dostlarından Hikmetler” (Şeyh Sadi (Kuddise sırruhu) konusu ele alınmıştır. Diğer bir konu “Hakka Nazar Kil Nefse” başlığıdır bu yazıda insanın sınırsız bir güce sahip olduğunu düşünmekten vazgeçmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sorular-Cevaplar bölümünde Vird mi Hizmet mi? Konusu yer almaktadır. Diğer yazı ise “Güç ve Kibir”dir. Bu yazıda ahlak deyip geçmeyelim. Onun kaynağı dindir. Dini görmezlikten gelmek mutsuzluk demektir vurgusu yapılmaktadır. Derginin diğer konusu “Çocuklarımıza Kur’an-ı Tefekkürde Ayetin Manasını Karşılaştırma Yöntemi” konusu vardır. Derginin diğer yazıları “Büyük Yoksul Annenin Çilesi, Yeniden Başlamak İçin, En Büyük Tehlike, Küçük Olsun Allah İçin Olsun, Yargının Gücü” olarak karşımıza çıkar. Derginin son yazısı olarak “New York’a 5 Minare Dikmek” başlığı çıkar bu yazıda New York’ta 5 minare filmine değinilmiştir (Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert, 2011).

Altınoluk dergisi 2010 Aralık sayısında, derginin kapağında “Hayatın Her Alanında Kul Hakkı Terbiyesi” başlığı yer almaktadır. Derginin ilk kapağında editör aziz okuyucu yazısını ele alarak bireylerin sınırlarının farkında olmadığına vurgu yapmıştır. İlk yazı olarak “Helalleştiniz mi?” yazısı karşımıza çıkmaktadır. İnsanların hayatta ve her işte helalleşerek ilerlemesi gerektiğine vurgu yapılarak kul hakkından bahsedilmektedir. Diğer yazı “Kulu İflasa Götüren Kul Hakkı” yazısıdır. Arka sayfada Trafik ve Hayat Yolculuğu yer alır ve Karayolları hakkında bilgiler verilmiştir. Nasıl ve Ne Kadar Mutluluk? Yazısında ise, Şirazlı Sadi’nin sözü şu sözü ile vurgu yapılmaktadır. ‘Bu dünyada gamsız insan yoktur, varsa insan değildir.’ Diğer yazıda Hicret konusu yer almaktadır bu konuda ayetler ve hadisler açıklanarak, Allah’a yönelişin ve dirilişin sembolü olduğuna vurgu yapılmıştır. Derginin bu sayısında Mekke’nin 1380’inci yılına özel Mekke’nin Fethiyle ilgili yazı yazılmıştır. Derginin bu sayısına özel “Kur’an Günlüğü” diye bir bölüm vardır. Bu bölümde ömrün sanıldığı kadar uzun olmadığına vurgu yaparak sınavlardan önce Kur’an okumanın yeterli olmayacağından bahseder. Ayın Sohbeti olarak ektiğini biçeceksin konusu vardır. “Hak Dostlarından Hikmetler” de Hz. Mevlâna konusu vardır bu konu derginin en uzun yazısıdır. Derginin diğer yazıları şu şekildedir: Maneviyat Yolunun Edepleri, Adalet Mülkün Temelidir, Bina Kurmak, Evrad’ü Ezkara Tazim, Neden Geç Kaldımız? NATO ve Türkiye’nin Zor Tercihi, Müslümana Haram Çeşmesi, Müslümanlığımıza

Sizleri Şahit Tutuyorum. Derginin son yazısı olarak ise İskender Olsan Neye Yarar? yer alır (Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert, 2010).

Altınoluk dergisi 2009 Ekim sayısında; ilk olarak “Afrika Bizi Çağırıyor” başlığı yer almaktadır. Editör “Aziz Okuyucu” başlığı ile Afrika ile ilgili uzun bir yazı yazmıştır. Editörün yazısının üzerinde Bismillahirrahmanirrahim yazmaktadır. Dergi bölümlere ayrılmamıştır. Yazılar sırayla yer almaktadır. Yazılar şu şekildedir: Evrensel Sorumluluk Şuuru yazısıyla İslam insanının temel özelliklerinden bahsederek İslam dininde bireyin sorumlulukları üzerinde durulmuştur. Dergide Burkina Fasolu Dr. Halid Sana ile röportaj yapılarak Afrika konuları konuşulmuş Türkler hakkında neler düşündüklerine yer verilmiştir. Derisi Kara Gönlü ve Yüzü Ak yazısıyla Afrika insanlarından bahsederek İslam dininde din dil ırk ayrımı yoktur diyerek konuyu sonlandırmıştır. Hemen arkasından Afrika'nın Acı Gerçeği diye bir başlık karşımıza çıkar ve burada Afrika'daki sorunları ele almaya çalışılır, bu konuda yola çıkan bir karınca gibi olunmalı mesajı verilerek kıssaya yer verilir. Derginin diğer yazısı Borçlardan ve Sıkıntılardan Kurtuluş için dualara yer verilir ve ‘La Tahzen’ diyerek konu bitirilir. Arkasından “İslam Korkusu” (İslama Fobi) yazısına yer verilmiştir, bu yazı da İslam düşmanlığının asil sebebi üzerinde durarak insanların nasıl bir tutumda olması gerektiğini ifade eder. Doç. Dr. Süleyman Derin ile soru cevap bölümü vardır burada Şeyhimiz bizi kurtarır mı? Konusu hakkında sorular ve cevaplar vardır. Derginin diğer konuları, Mescitler, Mürşitler, ibadet ile yaşamak sabır en güzeldir, sabır sınavları, Nakşilikte nispet, kalbimizi koruyalım, kim saha şanslı, boşluk, Esvabı, Şifahaneler, Başımız Esikte Olmalı, Saygı, Sağlık (Küçük ölüm uykusu). Derginin arka sayfasında ve ortasında Erkam Yayınları reklamı vardır. Derginin arka kapağında ise yayla reklamı yer almaktadır (Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert, 2009).

İçerik ve şekil açısından incelenen bu dergiler uzun süre dini konuları ele alan süreli yayındır. Derginin ana konusu dergi kurulu tarafından seçilmektedir. Konular ana konulara göre şekillenmekte ve birkaç yazı ana konuyu desteler biçimdedir. Yani aynı konudan meydana gelmektedir. Bu okuyucunun ana konuyu daha iyi anlamasını sağlarken ana konuya ilgisi olmayan okuyucu için dergiyi sıkıcı kılmaktadır.

Dergi birçok konuyu içinde barındırmaktadır. Bu konuların içinde eğitim konusu da vardır. Dergi eğitim konusunu ele alırken eğitimde eşitlik ilkesinin dikkat edilmesi

gerektiğine vurgu yapılırken herkese aynı ölçüde imkân verilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Maddi manevi açıdan eğitim alamayan öğrencilere halk tarafından destek verilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Bu konu kapsamında yardımlaşma konularına değinilmiştir.

4.2.6 Şebnem Dergisinde Din Eğitimi

Şebnem aylık kadın ve aile dergisi Mayıs 2022 sayısının kapak başlığı ‘Sen, Rabbinin Yoluna Hikmet ve Güzel Öğütlerle Çağır...’ (en – Nahl, 125) ayeti yer almaktadır. Kapağın arkasında editör tarafından sunuş yazılmıştır. Hemen ardından İçindekiler bölümü yer almaktadır. Derginin ilk yazısı “Tarihte Bu Ay”dır. Bu yazı ile mayıs ayı içerisinde yer alan önemli olaylara yer verilmiştir. Ardından “Gençlerimiz” yazısı yer almaktadır. Bu yazı ile geçmişten günümüze gençlerin geldiği durumu anlatmaktadır. Diğer konu Hizmettir. Bu yazı din için hizmet edenlerden ve hizmet etmenin faziletinden bahsetmektedir. Ardından “Önce Gönül Fethi” yazısı yer almaktadır. Bu yazı ile İslam dini için insanların gönlünü değerli olduğu ve insanların gönüllerini yıkmamak gerektiğinden bahsetmektedir. Derginin diğer yazısı “Karakterlere Göre Çocuk Eğitimi” yazısı yer almaktadır. Bu yazıda çocuk eğitimi için önemli olan şeyleri maddeler halinde açıklayıcı bir şekilde ele almaktadır. Bu konunun devamı niteliğinde “Çocuk Eğitimi Sadece Kitabı Bilgi ile Olmaz!” yazısı yer almaktadır. Bu yazı ile çocuk eğitiminin ezber zihniyetten kurtulması gerektiğinden bahsetmektedir. Diğer bir yazı “Ne Olacak Bu Yetişkinlerin Halidir?” Bu yazı ile yetişkinlerin günümüzde geldiği durumdan bahsetmektedir. Derginin diğer konuları şu şekildedir: Allah’a Karşı Gururlanmak mı? Hey, Çekilin! Ben Ergenim! Gönül İkliminden İnciler, Kuba Mescidi, İslam İçin Bu Kadarına da Tahammül Etmeliyiz! Gençleri Dini Hayattan Uzaklaştıran Sebepler, Bir Varmış Bir Yokmuş, İman Edepten İbadettir, Şuurlu Tüketici, Fitoterapi. Derginin en sonunda Yemek Tarifine yer verilerek dergi sonlanmaktadır (Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert, 2022).

Şebnem aylık kadın ve aile dergisi Ocak 2013 sayısında ‘Seni Ancak Âlemlere Rahmet Olarak Gönderdik...’ ayeti kapak konusu olarak yer almaktadır. Derginin kapağı ile içeriği uygundur. Şebnem dergisi Altınoluk dergisinin ücretsiz ekidir. Derginin ilk sayfasında “Muhterem Okuyucu” başlığı ile okuyuculara Hz. Muhammed (sav) bizim yerimizde olsaydı nasıl olurdu? vurgusu yapılmıştır. Derginin ilk konusu “Çocukların

Peygamberi”dir. Bu konuda çocuklara sevgimizi söz ve fiille ifade etmeliyiz vurgusu yapılmaktadır ayrıca çocukların kusurlarını hoşgörülü yaklaşarak düzeltmek gerektiği üzerinde durulmuştur. Derginin diğer yazısı “Eğitimde Örnek İnsan Mefhumu” dur. Arkasından “Mahrumiyetin En Acısı” yazısına yer verilmiştir. Derginin diğer yazısı “Peygamber Efendimizin Mucizeleri “konusuna yer verilmiştir. Bu konuda Kur’an-ı Kerim’in indirilmesi, aynı zamanda o, üslup ve muhteva itibariyle de diğer mucizeler İsrâ ve Miraç mucizesi ve ayın ikiye ayrılması vb. vurgulanmıştır. Karşısında Özledim konusu yer almaktadır. Özledim konusundan sonra “Ben Gelemiyorum Sen Gel” konusunda hac vurgusu yapılmaktadır. Derginin tam ortasında “Son Pişmanlık Fayda Vermez” yazısı yer alır. Derginin diğer konuları şu şekildedir: Duanız Olmasa! Gönülden İsteyince Geliyormuş, Onu Seven Pişman Olmaz, Dikkat, Hayatın Tadı Tuzu, Evlilik Serüveni, Öyle Bir Yar. Derginin arka bölümünde Biricik Peygamberim, Mevlid Name, Damladan Deryaya, Emsalsiz Örnek Şahsiyetleri kitaplarının tanıtımı yapılmaktadır (Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert, 2013).

Şebnem dergisi Mart 2010 sayısında “Ailene Namazı Emret; Kendin De Ona Sabırla Devam Et” başlığı yer almaktadır. Derginin ilk sayfasında “Muhterem Okuyucularımız” yazısıyla editör okuyuculara namazla ilgili kısa bir yazı yazmıştır. Derginin ilk konusunda “Namaz...” yazısıdır, bu yazının ardından “Böyle Kılıyorlardı Namazı” yazısıyla bir kısma anlatılmıştır. Derginin diğer yazısı “Hakiki Dost” yazısıdır bu yazıda hakiki dostun namaz olduğundan bahsetmektedir. Arkasından “Mahrum Etme Namaz Niyetinden” yazısı vardır ve bu yazıya ek olarak “Zühd ve Kanaate Dair” yazısı vardır. Derginin diğer yazısı “Namaz Yarı Yolda Bırakmaz!” yazısıdır. Yazının tam karşısında “Anladım Ki!” yazısı işlenmiştir. Derginin diğer yazısı “Hafızlık Arzusu” yazısıdır bu yazıda memleketinden ayrı hafızlık çalışan kişilere vurgu yapılmıştır. Arkasından “Gazab-ı İlahi ve Kurtuluş Reçetesi” yazısıyla Osmanlı’da Kur’an-ı Kerim’e verilen değerden bahsedilmektedir. Hemen karşı yazısında yine namaz konusuna yer verilmiştir. Arkasından “Serambi Mekkah Aç” yazısı yer almaktadır. Bu yazıda “Mekke’nin Ön Bahçesi”nden bahsedilerek betimlenmiştir. Derginin diğer konusu “Üç Şehit Annesi Hayatı’n – Nüfus Hanımefendi’nin hayatına yer verilmiştir. Derginin diğer konuları şu şekildedir: Bir Osmanlı Hanımefendisi (Müşerref Çelebi), Şakalaşmak, Anne Sütü, Plastik Kapların Sağlığa Zararları (Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert, 2010).

Şebnem dergisi Aralık 2009 sayısının kapağında hadis yer almaktadır. Derginin en arka kapağında derginin ana konusu olan evlenilen kişinin amel-i salih olması gerektiği vurgusu yapılarak kıssaya yer verilerek kıssayı hadisle bitirilmiştir. Derginin ilk sayfasında “Muhterem Okuyucularımız” başlığı ile derginin editörü, yılın artık sonuna geldiğini ve bir yılın dergi için nasıl geçtiğine kısaca yer verilmiştir. Dergi bölümlere ayrılmamıştır yazılar sırayla verilmiştir. Derginin ilk konusu “Aile Bir Kulluk Mektebi” yazısıdır. Bu yazıda yuva kurarken ve yuva kurduktan sonra nelere dikkat edilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Derginin ikinci konusu “Küçük Devlet: Aile” yazısı yer almaktadır. Bu yazıda ise sevgi ve saygı, hoşgörü, dinleme, yumuşak huyluluk, öfkelenmemek, acele etmemek, sabırlı davranmanın öneminden bahsedilmektedir. Derginin diğer yazısı “İhtilat ya da Ateşle Barut” yazısıdır, arkasından “Zina Ateşi” yazısı yer almıştır. Zina Ateşi konusundan sonra “Aile Saadetinin Anahtarları” konusu yer almaktadır. Derginin diğer yazısı “Diziler Neyi Gizler” yazısıdır bu yazıda ayetler eşiğinde televizyona yayınlanan Türk dizilerinin değerlendirilmesi yapılır genellikle Türk dizilerinin Türk aile birliğine uygun olmadığını vurgusu yapılmaktadır. Arkasındaki yazı “Hayalimdeki Sen Gerçek Sen” yazısıdır. Bunun yanında “Bir Saliha'nın Hüznü” yazısıdır. Derginin tam ortasında “Kul Hakkı Hassasiyeti” konusu yer almaktadır. Derginin Röportaj başlığı altında “Allah Afrika'yı Unutmadı!” yazısı yer almaktadır. Derginin diğer konuları şu şekildedir: Erkek Namazda Güzeldir, Gülümüz Gülüne Kavuştu. Derginin sonunda baklava tarifi verilerek dergiye son verilmiştir (Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert, 2009).

Şekil ve içerik açısından incelenen Şebnem dergisi, ana konularını genellikle dergi kurulu tarafından oluşturulan bir sıra ile sunmaktadır. Bu konular genellikle kadınlarla ilgili konulardır. Kadınların sosyal hayatları, eğitimleri, aile hayatları, çocuk eğitimleri vb. şekilde kategorize ederek dergide yer almaktadır.

Dergi genellikle kadınların eğitim hayatına dikkat etmesi gerektiğini vurgularken kadının eğitimi aile ile çocuk eğitimi içinde önemli bir yere sahip olduğundan bahsetmektedir.

4.2.7 Fikirname Dergisinde Din Eğitimi

Fikirname, fikir ve dava dergisidir. Bu derginin yeni basımına ara verilmiştir. Fikirname dergisi iki ayda bir çıkarılan dergidir. Derginin Şubat – Mart 2018 sayısı incelendiğinde, kapağın görüntüsünün içeriği yansıttığı göze çarpmaktadır. Derginin kapak konusu “Kalbimizi Taşır Gibi...”. Burada kastedilen Kudüs’tür. Derginin ilk sayfasında “Selam Kudüs Ruhunu Kuşanmak” yazısı yer almaktadır. Burada genel yayın yönetmeni okuyuculara hitap etmektedir. Derginin kapak konusu da olan “Kudüs: İnsanlığın Mana Denizi” yazısı yer almaktadır. Bu yazıda Kudüs iman ve Kur’an meselesi vurgulanmıştır. Derginin “Seyahatname” bölümünde “Gökte Yapılıp Yere İndirilen Şehir” başlığı ile Kudüs’ün ilahi dinler için öneminden bahsedilmiştir. Dergide birçok kez kapak konusuna değinilmiştir. Kapak konuları şu şekildedir: Kudüs’ten Yükselen Avaz: Tevhid ve Hilafet, Kudüs Ümmetin Haremidir, Kudüs Bizim Neyimiz Olur? Mesih İnancı Dünya Siyasetini Nasıl Etkiliyor? Kudüs Dersleri. Derginin Hoş Seda Bölümü’nde Edebiyat Kervanı yazısı yer almaktadır. Derginin Söyleşi bölümünde Kışlakçı ile “Kudüs Esirse Ümmet De Esir” konusu konuşulmuştur. Bu söyleşide Kudüs’ün Mekke ve Medine kadar önemli olduğu vurgusu yapılmıştır. Ardından “Ahlak Misyonumuz Kardeşlik Adabı ve Ahlakı” yazısı yer alarak bununla birlikte dava adamının ahlaki vasıflarına yer verilmiştir. Derginin Gençlik bölümünde “Kudüs’te Niçin İslam Olmalı” yazısı yer almaktadır. Ardından “Müminin Parolası: Selam” yazısı ayet ve hadisler eşliğinde yazılmıştır. Derginin Cemiyet bölümünde “Allah’ı Hayatına Karıştırmayan Müslüman!” yazısı ‘medyatik hocalar neyi hatırlatmaz’, ‘gerçek Müslüman nasıl olmalıdır’ başlıklarından bahsetmektedir. Derginin Cin Fikir bölümünde “Bir Soygunun Anatomisi” yazısı ile tutkular ve bencillik hususuna değinilmiştir. Derginin tam ortasına denk gelen Tarih bölümünde “Yeni Bir Selahaddin Bekleniyor” yazısı ile İsrail’in hissettiği büyük korkuya vurgu yapılmıştır. Ardından “Raflarda Kudüs İçin Yer Ayırın” başlığıyla kitap tanıtımı yapılmıştır. Derginin Önden Gidenler bölümünde “Şehit Muhsin Başkan” yazısı yer alarak Muhsin Yazıcıoğlu’nun hayatına değinilmiştir. Derginin Mefkûremiz bölümünde “Emanet ve Liyakat” konusuna yer verilmiştir. Derginin Nasihat bölümünde “Önce Nefsini Düzelt!” yazısı ile Abdulkadir Geylani’nin (ks.) öğütlerine yer verilmiştir. Derginin Kürsü bölümünde “Kur’an’da Hayat Eğitim” yazısına yer verilmiştir. Derginin Fikriyat bölümünde “Tefekküre Müşteri Olmak”

yazısı yer almaktadır. Derginin Önden Gidenler bölümünde Örnek Dava Adamı Şehit Hasan El-Benna ve Müslüman Kardeşler yazısına değinilmiştir. Derginin sonunda “Geleceğin Fatihlerine” yazısıyla gençlere öğütler verilmektedir. Derginin Asr-ı Saadet bölümünde “Medeniyetimizin Temel Kavramları” yazısına yer verilerek dergi bitirilmiştir (Türkiye Gençlik Vakfı – Enes Eminoğlu, 2018).

Şekil ve içerik açısından incelenen bu derginin konu çeşitliliği fazladır. Derginin ana konuları genellikle derginin yayınlanacağı ayda olan toplumsal sorunlardır. Dergi genellikle Müslümanlıktan bahsetmektedir. Bunların yanında dergi gençlerin eğitimi üzerinde durmaktadır. Bu konular öncü kişilerin hayatına yer verilerek konuların pekiştirilmesi sağlanmıştır.

4.2.8 Gülistan Dergisinde Din Eğitimi

Gülistan, aylık ilim, fikir ve kültür dergisinin Ağustos 2022 260. sayısı kapak sayfasında “Kurtuluş Çaremiz İhlaslı Kulluk” başlığı yer almaktadır. Dergi beş bölümden oluşmaktadır. Derginin ilk sayfasında genel editör tarafından İmanın İspatı Amel ve İhlas konusu işlenmiştir. Derginin gönül sohbetleri bölümünde “Allah-u Zülcelal Her Şeyin Hakiki Sahibi” konusu işlenmiştir. Bu konu ile insanlara dünyanın geçici olduğundan, dünyada kazandığımız tüm şeylerin hatta bedenimizin bile Allah’ın olduğundan bahsedilerek insanların fani olduğu vurgusu yapılmıştır. Derginin “İrfan Sohbetleri” bölümünde “Mahşer Günü Çok Zorludur” konusu yer almaktadır. Bu konu ile mahşer günü ile bilgilere yer verilerek mahşer gününde bireyin yalnız olacağından insanın yanında sadece ameli gideceğinden bahsedilmektedir. Derginin kapak konusu ise “İmanın İspatı Amel ve İhlas” konusudur. Derginin son bölümü olan “Allah Dostları” bölümünde “Ahmet Bin Ebu Hanefi” yer alır. Derginin diğer konuları şu şekildedir: Karaciğer Yağlanması ve Korunma Yolları, İnternette Çocukları Bekleyen Tehlikeler, Bereket İçin Dürüst Ticaret, Kur’an-ı Kerim’de Nefsin Mertebeleri, Allah’a Giden Yolda Kapı Yoktur, İhlasın Alameti Her Zaman Takvalı Olmak (Gülistan Basın Yayın Eğitim, Reklamcılık ve Bilgisayar Ltd. Şti.- Emir Külal Sönmez, 2022).

Gülistan aylık ilim, fikir ve kültür dergisi Nisan 2016 184. sayısı kapak sayfasında “Hazreti Rasulullah’ın Sünneti Olmadan Din Anlaşılır Mı?” başlığına yer vermiştir.

Dergi beş bölümden oluşmaktadır. Derginin ilk sayfasında genel editör “Allah’ın Resulü Postacı Değildir!” başlığı ile ayetlerle konunun üzerinde durmuştur. Derginin sohbet bölümünde “Allah Resulüne Uyan Kurtulur!” yazısında ‘bizim peygamberimiz vazgeçmemiştir, Allah’a kulluk yapmak için varız, namaz dinin direğidir’ gibi mesajlara vurgu yapılmıştır. Derginin kapak bölümünde “Sünnet’in Otoritesi” konusu işlenmiş; bu konuda sünnetin Kur’an’ı teyit edici özelliği, sünnetin Kur’an’ı beyan edici özelliği açıklanmıştır. Mücmel ve müşkil nasları beyan eden sünnet, Kur’an’ın umum ifade eden ayetlerini tahsis eden ayetleri tahsis eden sünnet vurgusu yapılmıştır. Derginin mihenk bölümünde “Bela ile İmtihan ve Kazandırdıkları” yazısı yer almaktadır. Karşısında “Sahabilerin Sünnet Hassasiyeti” yazısı yer almaktadır. Bu yazıda sahabe için ‘Ölün dese ölecekler’, ‘Her şeyimiz sünnete uymalı’, ‘İhtiyarlığa rağmen orucu terk etmiyordu’ konuları arasında vurgu yapılmıştır. Derginin araştırma bölümünde “Geçmişten Günümüze Sünneti İnkâr Fitnesi” konusu vardır. Vakıf ve Medeniyet bölümünde “Bir Hayır Geleneği ‘Zimem’ Defterleri...” konusu işlenmiştir. Derginin tam ortasında “Sünnet Olmadan Kur’an ‘ı Anlamak Mümkün Mü?” yazısı yer almaktadır. Ardından “Bilgi Okumak ve İlim Üzerine” konusu yer almaktadır. Derginin diğer konuları şu şekildedir: Müslüman Hanımların Giyimi Nasıl Olmalıdır? Ölçüleri Kur’an ve Sünnettir, Tasavvufta Terbiye, Hazreti Peygamberin Tevhid Mücadelesi. Derginin son kısmında Gül Çocuk Yayınları kitaplarının tanıtımı yapılmıştır (Gülistan Basın Yayın Eğitim, Reklamcılık ve Bilgisayar Ltd. Şti.- Emir Külal Sönmez, 2016).

Şekil ve içerik açısından incelenen bu dergiler çeşitli İslam’ı konuları içerisinde barındırmaktadır. İçerisinde barındırdığı konuları genellikle ayet ve hadislerle açıklamaktadır. Eğitim konusunda vurgu yaparak insanın eğitiminin iç dünyası ile başlayacağı düşüncesini okuyucuları ile paylaşmaktadır.

4.2.9 Altın Çocuk Dergisinde Din Eğitimi

Altın Çocuk dergisi Altınoluk dergisinin ücretsiz ekidir. Altın Çocuk Mayıs 2022 sayısının kapağında “Sen Hangi Çiçeksin?” başlığı yer almaktadır. Derginin ilk yazısı “Merhaba Arkadaşlar” yazısıdır. Derginin Altın Heybem bölümünde “Bahar Bize Neler Hatırlatır?” yazısı yer alır. Bu yazı ile bahar hakkında bilgiler verilmiş bahar coşkusu yaşandığı ifade edilmiştir. “Baharın Günlüğü” başlığı ile Ramazan ayının

çabuk bittiğinden bahsetmektedir. Diğer başlıkta “Bir Kuş Olsam Kanatlanıp Uçsam” yazısı kaleme alınmıştır. Ardından “Herkes İçine Baksın Hangi Bahar Çiçeğisin” yer alır. Derginin şiir bölümünde “Uçurtmalar” şiiri yer almaktadır. Dergide Ayaklı Sözlük bölümünde “Ayaklara Kara Su Mu İner?” yazısı bir hikâyeye ile bu deyim yer verilmiştir. Derginin Oyun Bahçesi bölümünde “Hayal Kurmaca” oyunu vardır. Dergide “Memişcan” başlığı ile hikâyelerle çocuklara bilgi aktarımı sağlanmıştır. “Görgülü Kuşlar” başlığı ile hikâyeye yer verilmiştir. Bu hikâyede çocuklara görgü kuralları benimsetilmeye çalışılmıştır. “Benim Güzel Bahçem” başlığı ile “Çiçekli Bayramlar” hakkında yazıya yer verilmiştir. Bu yazıda Leylak, Süsen, Düğün Çiçeği ve Çiğdem çiçekleri hakkında bilgi verilmiştir. Derginin sonunda dergi okuyucularının fotoğraflarına yer verilmiştir (Altınoluk Yayın San. A.Ş Abdullah Sert, 2022).

Altın Çocuk dergisi, Altınoluk dergisinin ücretsiz ekidir. Altın Çocuk Eylül 2020 sayısının “Mutluluk Elde Değil Elindekinde” başlıklı yazısı kapak konusudur. Derginin ilk yazısı “Merhaba Arkadaşlar” yazısıdır. Derginin kapak konusu olan “Mutluluk Elindeki” başlıklı yazısı ikinci sırada yer almaktadır. Bu yazıda çocuklara tok gözlü olması öğütlenmektedir. Ardından Kitap Rafi başlığı altında kitap tanıtımı yapılmıştır. Ardından Mehmet Akif Ersoy’a ziyaret yazısı yer almaktadır. Derginin diğer konusu “Hepsi Benim Olsa Yeter Mi” başlığıdır. Bu başlığın altına Afganlı Müslüman bir çocuğun resmi çizilerek bu konuya olan ilgi arttırılmaya çalışılmıştır. Derginin Bizim Masallar bölümünde “Padişahın Kızı ve Zümrüdü Anka” yazısı yer almıştır. Ardından “Bir Kurban Geldi Geçti Koronayı Deldi Geçti” yazısı yer almıştır. Bu konu ile derginin mizahi yönü ortaya konulmuştur. Derginin diğer konusu Hep Var Mıydı Sanıyorsun? Başlığıyla patates, domates, çikolata, mısır, çekirdek, vanilya, yer fıstığı ve çayın tarihçesine göz atılıyor. Derginin Tebessüm bölümünde Nasrettin Hoca’ya yer verilmiştir. Derginin Gülelim Güldürelim bölümünde ise birçok fıkra ve tekerlemelere yer verilmiştir. Dergide bilmece, zekâ soruları, eğlenceli bilgiler, soğuk espriler yer almaktadır. Derginin Cici Bilim bölümünde “Aydın Olsun Gözümüz” başlığıyla duyu organları hakkında bir yazıya yer verilmiştir. Derginin Tarihten Sayfalar bölümünde eylül ayı içinde gerçekleşen önemli tarihlere yer verilmiştir. Derginin sonunda okuyucuların gönderdiği resimlere yer verilmiştir (Altınoluk Yayın San. A.Ş Abdullah Sert, 2020).

Şekil ve içerik açısından incelenen Altın Çocuk dergisi çocuklar için eğitici bir içerik barındırdığı görülmektedir. Konuları ele alırken resimlerden ve renklerden faydalandığı görülmektedir. Bu şekilde ele alınması çocukların ilgisini uyandırmaktadır.

Dergi konularını ele alırken bazı ilkelere dikkat etmektedir. Bunlar; değerler eğitimi, Millî bilinç, Millî değerler ve İslamî öğretilerdir. Dergi konularını ve içeriğini sayılan bu ilkelere göre ele almakta ve çocuklara bu ilkeleri öğretmekten benimsenmelerini sağlamak istemektedir.

4.2.10 İnsan ve Hayat Dergisinde Din Eğitimi

İnsan ve Hayat aylık dergisi Haziran 2022 sayısının kapağı ile içeriği uygundur. Derginin kapak başlığı “Gençlerle Çalışmak”tır. Derginin iç kısmında Hisar hastanesinin reklamı verilmiştir. Derginin ilk sayfasında “Yeni Duyular” başlığı ile editörün yazısına yer verilmiştir. İçindekiler bölümünde Akçay kolonya reklamı verilerek konular sıralanmıştır. Derginin haberler bölümünde Karton Bardaklar Sıcak Suda Tehlikeli Hale Geliyor, Gece Boyu Şarj, Bataryanın Ömrünü Azaltır, Elektronik Göz yazılarına yer verilmiştir. Derginin diğer yazısı İş Yerinde Kafayı Toplamak yazısıdır. Bu yazı Adrenalin seviyem beni yere sermeden, onu kontrol edebilmenin yolunu öğrenmeliyim ve doğru zihni hazırlık metotları vurgusu yapılmıştır. Diğer yazı Kilit Taşı Alışkanlıklar Oluşturmak yazısıdır. Diğer yazısı Uzay Yolunda Bir Başına Bir Yolcudur. Bu yazı “Webb, Hubble uzay teleskobundan nasıl daha iyi olacak? Webb ne kadar büyüklüğe sahip? Webb diğer yıldızların etrafındaki gezegenleri görecektir mi? Webb’in gönderdiği ilk fotoğraflar ne oldu?” konularına ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Derginin diğer yazısı Bütün Erozyonlara Rağmen Topraklanın! konusudur. Bu konu topraklayan sözler başlığı altında maddeler halinde erozyonu anlatılmaktadır. Derginin tam ortasında Renklerin Dünyası yazısı yer almaktadır bu yazı etkileyici şekilde sunulmaya çalışılmıştır. Ardından Meyve Verecek Fideler Yetiştirmek konusu ele alınmıştır bu konu günde 2 milyon tohum, ana misyon güven ve çiftçiler zaman içinde daha iyi anlıyorlar vurgusu yapılmıştır. Diğer yazı İşini İyi Yapanlar konusudur. Ardından Su, Elekten Geçmeyince başlığı ile hikâyelere yer verilmiştir. Derginin diğer yazıları şu şekildedir: Memleketimden Tabiat ve İnsan Manzaraları, Sade Ebeveynlik, Mesafe Hayat Kurtarır, Uzaklardan Misafir Var.

Derginin son kapağında ise derginin ana konusu ile ilgili bulmacaya yer verilmiştir. Dergiye ek olarak Genç Hayat dergisi yanında verilmiştir (Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş. - Hüseyin Güney, 2022).

İnsan ve Hayat aylık dergisinin Mart 2018 sayısının kapağı ile içeriği uygundur. Derginin kapak başlığı “Sabah Güzeli Altın Öğün Kahvaltı” dır. Derginin kapağının arkasında Toros reklamı yer almaktadır. Derginin ilk sayfasında “Yeniden İcat” başlığı ile okuyuculara hitap eden bir yazı vardır. Dergi bölümlerden oluşmaktadır. Dünyaya mercek bölümünde dünya ile ilgili gündemde ki olaylara değinilmiştir. Derginin haberler bölümünde “Değişime Çözüm” başlığı ile değişim kavramı üzerinde durulmuştur. Rakamlar bölümünde “1.5 Milyon Ziyaretçi, 2 Milyar TL, 20 Yıl Ömrü Kaldı” yazılarına yer verilmiştir. Bu yazılardan sonra derginin kapak konusu olan “Sabah Güzeli Altın Öğün Kahvaltı” yazısıdır bu yazıda kahvaltının adına değinilerek günün hangi saatinde yapılması gerektiği, erken yapılan kahvaltıda iştahı nasıl açılacağına dair öğütler verilmiş, son olarak kahvaltıda genellikle olan yiyeceklere değinilerek konuya son verilmiştir. Bu yazıdan sonra “Beyninizi Uyandırın!” yazısı yer almaktadır. Bu yazıda kahvaltının ve kahvaltıda besin değerlerinin önemine vurgu yapılmıştır. Derginin diğer yazısı “Anadolu’nun Kahvaltısı” dır. Yazının ana teması “Dünya’nın Kahvaltısı” başlığı ile ilk olarak Fas, Afrika, İngiliz vb. milletlerin kahvaltısından bahsederek, Türkiye’nin şehirlerinde kahvaltının nasıl yapıldığına değinilmiştir. Derginin diğer yazısı “Çanakkale Zaferi’ni Nasıl Öğretelim?” dir. Bu yazıda da tarih öğretmenlerinin Çanakkale gibi tarihi bir olayı nasıl öğretmeleri gerektiğine değinilmiştir. Bu yazıdan sonra “Seyyar Cankurtaranlar” yazısı gelir. Derginin tam ortasında “Çıngırdak” yazısı yer almaktadır. Derginin diğer yazısı “Koku Hafızası” dır. Bu yazıda kokuyla ruh arasındaki bağlantı ve kokudan gelen tedavi konularına değinilmiştir. Arkasından “Kars’tan Ankara’ya” yazısı yer almaktadır. Derginin diğer yazısı “Eşinize Neden Çiçek Hediye Etmelisiniz?”dir. Bu yazı bir çiçek bin nasihatten iyidir ve bilişsel yansıtma testi verilerine yer verilmiştir. Ardından “Dünya’dan İlginç Yasaklar” yazısına yer verilmiştir. Bu yazıda Kanada’da bebek yürüteçlerinin, Küba’da elektrik ampulleri, Bangladeş’te plastik torba, Singapur’da sakız, Amerika’da sürpriz yumurtalar ve Türkiye’de çimlere basmanın yasak olduğuna değinilmiştir. Derginin Yemek Savaşları bölümünde siyahı ruha yeşili bedene şifa çaydan bahsederek çayın sağlık açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Derginin

Genç Hayat bölümünde “Okuma Hızını Artırmada 6 Yol”, “İyilik! ve Çekingenlik Bir Hastalık Mı?” yazılarına yer verilmiştir. Ardından aynı bölüm için “Altın Kadar Değerli ve Üzümün Yolculuğu” yazıları yazılmıştır. Derginin Hikâye bölümünde “İki Cümle Önemli, Karakterler, İki Girişin Farkını Siz Bulun ve Hangi Mekâna Gitmek İstersen” yazıları yer almaktadır. Derginin diğer konusu “Bir Arslan Avı” yazısıdır. Derginin sonunda Süzgeç Bölümü diye bir bölüm vardır bu bölümde “Temizlenmek Güzeldir” ana başlığı ile “Leke Rehnüması Kitabından Leke Notları ve Deterjanın Dünü ve Bugünü” alt başlıklarına yer verilmiştir (Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş. - Hüseyin Güney, 2018).

Şekil ve içerik açısından incelenen bu dergiler dini konuları gençlerin ilgisini çekecek şekilde oluşturmaktadır. Derginin ana konuları da bu esas dikkate alınarak seçilmektedir. Dergi konuları soru cevap, başlıklara ayırma ve kategorize ederek işlenmektedir.

Sayfalar kaligrafler ve renklerle canlandırılarak sunulmaktadır. Dergi eğitim konusunu hayatın içinde olarak değerlendirir ve bu konu hakkında yoğun bir makale yayınlamamaktadır. Bu konu yerine dergi gençler için önemli ve ilgi çekici konulara değinmektedir.

4.2.11 Süreli Yayınların Eleştirel Boyutu

Araştırmada incelenen süreli yayınların hepsi ele alınacak olursa, süreli yayınlar bireyi derinden etkileyen günlük hayatının çoğunu geçirdiği bir alandır. Bunun için eğitim için süreli yayınların azımsanmayacak ölçüde etkisi mevcuttur. Bunun etkisi COVID-19’ dan önce hafif bir şekilde hissedilse de COVID-19 salgınından sona şiddetli ölçüde hissedilmiştir. Süreli yayınlar bu dönemde insanlar için olumlu etki bırakmış olsa da olumsuz yönleri de mevcuttur. Bu olumsuz yönleri insanların sosyalleşmek için sadece internet bağlantısını kullanması, sanal bir ortamda yaşayarak bunu gerçek hayattan ayırmada güçlük çekmesi, bireylerin çaba sarf etmeden bilgiye ulaşabileceğini zannetmeye başlaması ve insanlar bireysel öğrenirken akran eğitimi vb. kavramlardan yararlanamıyor olması örnek olarak gösterilebilmektedir. Bunun yanında öğrencilere imkân eşitliği sunmamaktadır. Öğrenciler maddi durumlarına göre bilgiye ulaşma fırsatı vardır buda eğitimin eşitlik kavramına uymamaktadır.

Sürelî yayınların olumlu yanları ise insanlara farklı öğrenim alanları sunmasıdır. Bu sunulan alanlar ile öğrenciler kendi bireysel öğrenmesi nasıl daha verimli ve kaliteli ise o şekilde öğrenme gerçekleştirmektedirler. Bu öğrenme ortamları öğrencinin kısa sürede daha çok bilgi elde edilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca imkân dâhilinde her öğrenci video ile etkinlikler ile ses ve görüntü ile öğrendiği bilgileri pekiştirebilmektedir. Son zamanlarda oldukça yaygın bir eğitim aracı olan Televizyon, Türkiye’de hemen hemen herkesin evinde bulunmaktadır. COVID- 19 salgınında da ilk olarak EBA sistemi ve televizyondan eğitim yaygın bir şekilde sağlanmıştır. Televizyonlarda verilen eğitim dersler bazında ve sınıflar bazında ayrılarak öğrencilerden izleyerek ve not tutularak alınması istenmiştir. Fakat bunun olumsuz yönü derslerde iletilen veya kavratılmak istenen mesajın öğrenciye verildikten sonra öğrencinin bu bilgiyi kavrayıp kavramadığının dönütü sağlanamamaktadır. Televizyondan eğitimin büyük eksikliği de budur. Ayrıca öğrenciler dersleri dinlerken ev halkından bağımsız olarak derslere katılamamakta dikkatlerini tam olarak verememektedirler. Buda öğrencinin başarısını ve verimliliğini düşürmektedir. Bunun yanında öğrenci dersleri kaçırabilmektedir. Buda derslerin devamlılığı ve konu bütünlüğü sağlanamayacağından ötürü öğrenci için eksiklik meydana getirmektedir. Buna öğrenmede eksiklik demekte mümkün olur.

EBA sistemi MEB tarafından yıllar önce kurulmuş fakat pek kullanılmayan bir sistemken COVID-19 salgınının hayata dâhil olması ile gündeme yoğun bir şekilde gelmiştir. EBA öğrenci ve öğretmenler için hazırlanmış olmasına rağmen öğrenci ve öğretmenlerin bu sistemi yeterli düzeye kullanım bilgisi yoktu. Fakat seminerler dâhilinde bu sistem kullanılır hale geldi ve sistem öğrenciler için yararlı bir hale geldi. Öğrenciler burada dersin konusu ile ilgili etkinliklere başvurarak dersleri tekrar etme imkânı sağlamaktadır. Bu sisteme giriş yapan öğrenciler kişisel bilgileri istenmektedir. Öğretmenler tarafından takip edilebilmektedir. Buda öğretmenin dersinin ne kadar verimli ya da katılımın ne kadar olduğunu takip etmesi dersler için uygunluk vaat etmektedir. Bu sistemler sayesinde internetsiz ev kalmasın vb. gibi görüşler yaygınlaşarak neredeyse her evde internet bağlantısı yapılmıştır.

4.3 Sosyal Medyada Din Eğitimi

Gelişen teknoloji tarihinde sosyal medyada gelişerek yerini almaktadır. Sosyal medya günümüzde farklı boyuta ulaşarak tüketim için kendine yer bulmuştur. Artık reklamlar, politika, moda vb. şeyler sosyal ağlardan insanlara sunulmaktadır. Ayrıca toplumlarda sosyal medyanın kültürel anlamda inşa gücü ve hızlı şekilde yayılmasını sağlamaktadır. Bunun yanında sosyal medya kişiye farklı bir yaşam alanı sunmaktadır. İster değer olarak olsun ister dini olarak ikinci bir yaşam insanı daha özgür bir alan oluşturmaktadır. Bunun için sosyal medya eğitim ve din eğitimini etkisi altına almıştır. İnsanlar günümüzde dini bilgilere daha rahat bir şekilde ulaşsa da bilginin fazlalığı güvenilir olmayan kaynaklar, insanları etkileyerek manipüle etmeye çalışan kişiler nedeniyle din eğitimi nitelik ve nicelik olarak karmaşık bir hal almıştır. Sınırlarının olmaması sosyal medyanın yararları arasında sınırların olmamasıdır. Bu da din eğitimini hayatın içinden bir olgu olduğunu insanlara hissettirmiştir. Ayrıca okul sınırlarının içinde olmayan eğitim öğretmen ve öğrenci içinde farklı bir boyut kazanmıştır. Artık öğretmenler sosyal medyayı materyal olarak kullanmaya başlamış ve bunun verimli dönütlerini almıştır. Eğitim ve din eğitiminde sosyal medyayı daha verimli ve daha kaliteli hale getirmek için medya okuryazarlık eğitimi şart olmuştur. Okul yönetimi, öğretmenler, öğrenciler ve veliler bu medya okuryazarlık hakkında bilgi sahibi olmalıdır ki sosyal medya daha verimli kullanılarak gerekli ve gereksiz bilgilerin birbirinden ayrılması sağlanmalıdır. Okuryazarlık eğitimi verilirken bireylerin istek ve ihtiyaçları dikkate alınmalı ve bu ölçülerde bir eğitim verilmelidir. Aksi takdirde bu eğitim insanlar için bir önem arz etmeyecektir. Eğitimin yaygın eğitim kısmı düşünülecek olursa, sosyal medyada ki eğitim daha iyi anlaşılacaktır.

Birey davranışsal bir varlıktır. Davranışsal bir varlık olması sebebi ile bireyin davranışları bir değere dayanmaktadır. Değerler bireylerin davranışlarında bulunan ve altında yatan temel ilkelerdir. Hatta ilkeler bütünü demek yanlış olmayacaktır. Böylelikle bireydeki davranışları değer ekseninden farklı düşünmek mümkün değildir. Bunun yanında insan akıl sahibi bir insandır. Aklı ile kötü ve iyi olanı ayırt etmektedir. İnsanlar için olan bu sosyal medyada da insanlar iyi ve kötüyü ayırt ederek değerlerine uygun olmayan durumları benimsemekte ve değerlerine sahip çıkmaktadır. Bu iyi olarak benimsenen değerleri insanlar geleceğe aktararak kültürel miras olarak

değerlendirmektedir. Sosyal medya bu kültürel değerleri aktarmak için aracı gibi görünse de bu konuda olumludan çok olumsuz yanları vardır. Bu olumsuzluklar yalan haber, siber zorbalık, gösteriş yapmak ve riya gibi davranışlardır. Bunlar bireyin yaşamını etkilerken bireyde kalıcı davranış haline gelmektedir. Bu bireyde davranış bozukluklarına yol açmaktadır. Bunun yanında sosyal medyada iyilik yapan, yardımsever gibi kendini gösteren kişiler gerçek hayatta bencil kişiler olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bazen de bu durumun tam tersi ile karşılaşmaktadır. Bu da sosyal medyaya olan güvensizliği ortaya koymaktadır. Kısaca sosyal medyanın din eğitime olumlu yanları vardır. Bunlar; olumlu olarak hazırlanmış içerikleri günlük hayatımıza aktarırken kolaylık sağlamak, eğitim materyallerine ulaşım kolaylığı ve çeşitliliği sağlamak, bilmediğimiz bilgileri öğrenmektir. Ayrıca araştırma zamanını kısaltarak araştırılan konuları değer ve tutum haline getirebilmek, sosyalleşmeyi kolaylaştırarak kişilerin birbiri ile etkileşim kurmasını sağlamaktır. Bunların yanında çeşitli fikir ve görüşlere fırsat sunmak, öğrenme olanaklarının gelişmesine katkıda bulunmak vd. olarak görmek mümkündür. Sosyal medyanın din eğitimi açısından kısaca olumsuz tarafları şu şekildedir; değerlerin ihmal edilerek insanlara yansıtılması, değerlerde yozlaşma yaşanmakta, insanların mahremiyet hayatlarını ihlal etmesi, öğrenilmeye çalışılan bilgileri kategorize ederek ölçüp almak zordur.

Sosyal medya sadece eğitim açısından düşünülmesi yetersiz olacaktır çünkü sosyal medyanın öğretim kısmı da vardır. Eğitim gibi din eğitiminin de bir gayesi vardır bu gaye kişilerin belirli yaşantı sonucu istendik yönde davranış değişikliği sürecidir. Ayrıca din eğitim topluma hizmet etmektedir. Sosyal medyada toplumun içinde hızla gelişen bir yapı olduğu için din eğitiminin de bundan hızla etkilenmektedir. Bunlara bakıldığında sosyal medyada bireyin zaman geçirme açısından olsun, davranış geliştirmesinde olsun etkin rolü vardır. Sosyal medya bireye uygulamalı din eğitimi de sunmaktadır ayrıca eğitimin temel süreçleriyle paralellik göstermektedir. Sosyal Medya, din eğitimi için sık karşılaşılan bir kaynak / materyal olarak da karşımıza çıkar. Sosyal medya din eğitime sosyal bir alanda kazandırmaktadır. Böylelikle sosyolojinin konuları arasında da yer almaktadır.

4.3.1 Instagram’da Din Eğitimi

Instagram bir fotoğraf ve video paylaşım platformudur. Youtube’da olduğu gibi bu platform da onu kullanan insanların paylaşımlarından beslenmekte ve kullanıcıları için ilgi alanları ile ilgili paylaşımlar yapabilmelerinin yanı sıra yapılan paylaşımlara da erişim imkânı sağlamaktadır. Ayrıca bu platform kullanıcılarının ilgi alanlarını göz önüne alarak hem diğer kullanıcılar tarafından takip edilebilmelerine hem de ilgi alanları hakkında paylaşım yapan kullanıcıları takip edebilmelerine olanak tanıyarak kullanıcılarına sosyalleşme ortamı sunmaktadır. Böylece bu sosyal medya platformu günümüzde her yaştan insanın sıklıkla kullandığı bir platform haline gelmiştir. Çoğu bireyin gününün büyük bir bölümünü Instagram’da gezinmek için harcaması bu sosyal medya platformunun içerikleriyle insanların ilgisini çeken bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Bu sosyal medya ortamında yapılan bilgi paylaşımları her konuda olabildiği gibi din konusunda da olabilmektedir. Instagram’daki bazı içeriklerin direkt eğitim ve din eğitimi içerikli paylaşımlar olduğu görülmüştür. Bu sosyal medya platformunun insanlar arasında bu kadar yaygın bir şekilde kullanılmasının yanı sıra insanların vakitlerinin büyük bir bölümünü bu platformda gezinmek için ayırması eğitimde çevresel faktörler arasında yer alan bu sosyal medya platformunun eğitim ve din eğitiminde büyük bir rol oynadığını göstermektedir.

Google arama motorunda Instagram’da din eğitimi ile ilgili sayfalar yazarak aratıldığında karşımıza çıkan ilk 3 site incelenerek öğrenciler için en iyi olabilecek bazı eğitim sayfaları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Diyanettv: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 1M takipçisi, 30 takip ettiği kişi vardır. Sayfada ayet, hadis, hoca sohbetleri ve genel duyurular yer almaktadır. Sayfanın gönderileri genellikle 2,471 B izlenme ve beğeni almaktadır (DİB, Tr.).
2. Annemektebi_online: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 167 K takipçisi 3 takip ettiği kişi mevcuttur. Sayfada yaşlara göre çocuklara dini eğitim nasıl verildiğine dair paylaşımlar yapılmaktadır. Sayfanın gönderileri genellikle 493 beğeni almaktadır (annemektebi_online, Tr.).

3. Beytullahogretmen: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 16.3 K takipçisi, 16 takip ettiği kişi vardır. Sayfada etkinlikler, dokümanlar, denemeler ve yarışmalar ay ay eğitimlerin paylaşımları mevcuttur. Sayfanın gönderileri genellikle 551 beğeni almaktadır (beytullahogretmen, Tr.).
4. Canertaslaman: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 207 K takipçisi, 1.588 takip ettiği kişi vardır. Sayfada Caner Taslaman kendi din ile görüşlerini paylaşarak kitaplarını tanıtmaktadır. Sayfanın gönderileri genellikle 1.644 beğeni almaktadır (Taslaman, Tr.).

Sosyal medyanın din eğitimindeki yeri yadsınamayacak ölçüdedir. Çünkü insan hayatını etkileyen her şey din eğitimini de etkilemektedir. Araştırmacı yukarıda incelediği sayfalarda, kendini geliştirmek isteyen veya kendini geliştirmiş insanların duygu, düşünce ve fikirlerini sosyal medyadan kişilerle paylaşmak istediğini görmüştür.

4.3.2 Facebook'ta Din Eğitimi

Facebook uygulaması neredeyse herkesin kullandığı ve etkileşimi kuvvetli bir uygulamadır. Facebook din eğitimi açısından düşünüldüğünde insanların çok zaman geçirdiği bir uygulama olduğundan dolayı etkileşimi fazladır. Aslında Facebook'ta din eğitimi yaygın din eğitimi içerisindedir. Bu uygulama ile dini video, dini resim ve dini günlük aktiviteler paylaşılmaktadır. Facebook uygulaması din eğitimi açısından en çok kullanılan uygulamalar arasındadır. Esnek ve kolay ulaşım sağlandığı düşünülerek insanlar tarafından fazlaca tercih edilmektedir. Bu yazılım sayesinde dünya çapında birçok Facebook sayfaları oluşturmuştur. Bu sayfalardan birkaçı şu şekildedir:

1. Ailede Din Eğitimi: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 637 kişi tarafından takip edilmektedir. Sayfada ailede din eğitimi belgesi alanların resimleri, etkinlik duyuruları, ailede din eğitimi ile kitap tanıtımlarına yer verilmiştir. Sayfanın gönderileri genellikle 9 beğeni almaktadır. Sayfa herkese açıktır. Fakat inceleme sırasında şu anda kapalı olarak görünmektedir (Ailede Din Eğitimi, 2017).
2. Din Eğitimi Bilimcileri Topluluğu: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 256 üyesi mevcuttur. Sayfada Din Eğitimi Bilimi hakkında bilgi,

önceden yayınlanan makalelere yer verilmiştir. Sayfa kapalı bir gruptan oluşmaktadır. Bu topluluk sadece Din Eğitimi Bilimi hakkında çalışma yapan, yapmış olan ya da yapıyor olan kişilere açıktır (Özdemir, Akbaş ve Akyürek, 2017).

3. Din Eğitimi Akademik Paylaşım Grubu: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 164 üyesi mevcuttur. Sayfada Din Eğitimi ile ilgili akademik çalışmalara yer verilmektedir. Sayfa kapalı bir gruptan oluşmaktadır. Bu topluluğa katılmak için Din Eğitimi Alanında Yüksek lisans veya Doktora yapma şartı vardır (Arpacı, 2015).
4. 4 – 6 yaş materyal ve değerler eğitimi tecrübe paylaşım grubu: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 8.341 üyesi mevcuttur. Sayfada çocuklar için dini etkinliklere yer vermektedir. Sayfanın gönderileri genellikle 10 beğeni almaktadır. Topluluk herkese açıktır (Apaydın ve Yılmaz, 2016).
5. Çocuk ve Genç Karakter/ Din Eğitimi: Eylül 2022 tarihinde sayfa incelendiğinde sayfanın 2.425 takipçisi mevcuttur. Sayfa din derslerinin nasıl daha eğlenceli hale geleceğinden bahsetmektedir. Bunun yanında Kur'an-ı Kerim tilavetlerine yer verilmiştir. Sayfanın gönderileri genellikle 1 beğeni almaktadır (Başcı ve Başcı, 2011).
6. Okul Öncesi Dini Eğitim ve 4-6 Yaş Kur'an Kursu: Eylül 2022 tarihinde sayfa incelendiğinde sayfanın 39.673 takipçisi vardır. Sayfa din eğitiminde çocuklara verilebilecek rozet örnekleri vardır, bunun yanında kullanılacak materyaller ve günlük hayatta dini ifadeler paylaşılmaktadır. Sayfanın gönderileri genellikle 10 beğeni almaktadır. Grup herkese açık olarak hizmet vermektedir (Dektaş Bozdoğan ve Bozdoğan, 2014).
7. Değerler Eğitimi Çalışmaları: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 9.935 üyesi vardır. Sayfada din hakkında paylaşımlar yapılmaktadır. Sayfanın gönderileri genellikle 2 beğeni almaktadır. Grup herkese açık olarak hizmet vermektedir (Çırak, Polat ve Sarıçam, 2015).
8. Din Eğitimcileri Platformu: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 1.355 üyesi vardır. Sayfa dini ve tarihi konuları paylaşmaktadır. Sayfanın gönderileri genellikle beğeni almamaktadır. Grup herkese açık olarak hizmet vermektedir (Ekin, 2012).

9. Din Eğitiminde Sosyal Faaliyet Örnekleri: Eylül 2022 tarihinde incelendiğinde sayfanın 8.723 üyesi mevcuttur. Sayfada Din Kültürü derslerine yönelik derslerde işlenecek konuları destekleyecek bilgilere yer verilmiştir. Sayfanın gönderileri genellikle 2 beğeni almaktadır. Grup herkese açık olarak hizmet vermektedir (Çıraklı, 2013).

İncelenen bu sayfaların çoğunda dini etkinlikler ve din öğretirken kullanılacak materyaller hakkında bilgiler yer almaktadır. Yer alan bu bilgiler kişilere sunularak bu bilgilerden yararlanması istenmiştir.

4.3.3 Twitter’da Din Eğitimi

COVID – 19 aniden insanların hayatına girmesi ile sadece sağlık sektörünü değil hayatta ki tüm alanları etkilemiştir. Eğitim açısından bakacak olursak öğretmen ve öğrenciler olumsuz etkilenmiştir. Eğitim farklı bir boyuta taşınmış ve sosyal medya mecraları daha fazla önem kazanmıştır. Onlardan bir tanesi de Twitter’dır. Twitter insanların aktif olarak takip ettiği ve dünya çapında fazla ilgi uyandıran bir platformdur. Uzaktan eğitim döneminde araştırıldığında Twitter en çok ortaöğretim öğrencileri tarafından aktif kullanılmaktadır. Google arama motorun da Twitter ’da Din Eğitimi ile ilgili sayfalar yazarak aratıldığında karşımıza çıkan ilk 3 site incelenerek öğrenciler için en iyi olabilecek bazı eğitim sayfaları şu şekilde sıralanmıştır:

1. DİB – Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü: Eylül 2022 tarihinde sayfanın 38 takip edilen 15.645 takipçisi vardır. Sayfa genellikle Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yaptığı veya yapacağı etkinlikleri duyurmaktadır. Sayfanın gönderileri genellikle 13 beğeni almaktadır. Sayfa herkese açıktır(DİB – Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2020).
2. DÖGM Arge ve Projeler: Eylül 2022 tarihinde sayfanın 9 takip edilen 1.707 takipçisi vardır. Sayfa genellikle Din Öğretimi araştırma, geliştirme ve projeler yer almaktadır. Sayfanın gönderileri genellikle 6 beğeni almaktadır. Sayfa herkese açıktır (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2021).
3. İLHAM: Eylül 2022 tarihinde sayfanın 13 takip edileni 1.346 takipçisi mevcuttur. Sayfa genellikle duyuru, İslam Dini ile ilgili sözler ve Arapça ders

duyuruları mevcuttur. Sayfanın gönderileri genellikle 2 beğeni almaktadır. Sayfa herkese açık bir şekilde hizmet vermektedir (İLHAM, 2015).

4. Din Dersi Hocam: Eylül 2022 tarihinde sayfa incelendiğinde sayfanın 10 takip edileni 29 takipçisi mevcuttur. Sayfa genellikle din dersleri hakkında paylaşımlar yapmaktadır. Bunun yanında dini bayramları kutlamaktadır. Sayfanın gönderileri henüz hiç beğeni almamıştır. Sayfa herkese açık bir şekilde hizmet vermektedir (Duran, 2021).
5. İstanbul MEM Din Öğretimi: Eylül 2022 tarihinde sayfa incelendiğinde sayfanın 40 takip edilen 720 takipçisi mevcuttur. Sayfa din öğretimi hakkında duyurular ve bilgiler paylaşmaktadır. Bunun yanında Arapça Kursu duyurusu yapılmıştır. Sayfanın gönderileri genellikle 5 beğeni almaktadır. Sayfa herkese açık bir şekilde hizmet vermektedir (İstanbul MEM Din Öğretimi, 2019).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumdaki değişimler doğrudan eğitim ve din eğitimini etkilemektedir. Bunun için ülkemizde eğitim ve din eğitimindeki dalgalanmaların sık olarak yaşandığı görülmüş ve bu dalgalanmalar tartışma konusu olmuştur. Bu tartışma konusu üstüne konuşmalar yapılmıştır. Eğitimde geleneksel eğitim anlayışı bırakılarak modern eğitim anlayışına geçilmeye çalışılmış ve bu yönde çalışmaların yapılması eğitimle ilgili konuların tartışılmasını daha da alevlendirmiştir. Bu da tartışmaların güncelliğini ve hızını kaybetmemesini sağlamıştır. Eğitimle ilgili bazı tartışmaların beyin fırtınası şeklinde olduğu görülmüştür. Yapılan bu tartışmalar eğitimin veriliş şekline ışık tutarak uygulanış şeklini belirlemiştir. Eğitimin uygulanış şeklinin değişmesi, eğitim ile medyanın karşılaşmasını hızlı bir hale getirmiştir.

Eğitim ve din eğitimin şeklinin değişmesini anlayabilmek için bu alanların ana kavramlarını bilmek önemlidir. Bu ana kavramlar eğitimde yapılan değişiklikleri insanlara açıklarken din eğitiminde yapılan değişiklikler din öğretiminin güncellenebileceğini gözler önüne sermektedir. Ülkemizde din eğitiminin yıldan yıla değişmesi toplumda bazı kesim insanları tedirgin etmektedir. Bu tedirginlik de din eğitimindeki değişimlerin yavaş ve emin bir şekilde yapıldığını göstermektedir.

Bu araştırmada eğitim ve din eğitiminin teknolojik gelişmelerden bağımsız düşünülmemeyeceği, geçmiş ve günümüzdeki eğitim şekilleri sentezlenerek ifade edilmiştir. Bu sentez din eğitiminde Hz. Muhammed'den (sav.) günümüze kadar kademe kademe değerlendirilerek oluşturulmuştur. Değerlendirme sonucu din eğitiminde toplumun önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmış ve toplumun yakından takip ettiği her şeyin eğitim için de önemli olduğu görülmüştür. Eğitim verilen kişilerin ihtiyaçları ve istekleri göz önünde bulundurularak ilerleme sağlanmalıdır.

Toplumun etkilendiği her unsur eğitim ve din eğitimini etkilemektedir. Tüm bu değerlendirmeler eğitimin toplumsal bir boyutu olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu da eğitim ve din eğitimi sağlanırken güncellemeler yapılması ve yapılan güncellemelerin yakından takip edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını bireylerin hayatlarını baştan sona değiştirmiştir. Bu değişim eğitim ve öğretimi de yakından etkilemiş ve eğitimin uzaktan çevrimiçi bir şekilde yapılmasına sebep olmuştur. Uzaktan eğitimin uygulanmasıyla medya kavramı, herkesin hayatına dâhil olan günlük hayatta çok sık başvurulan bir kavram haline gelmiştir. Medyanın bu denli gündemde olması ve kullanılması eğitimde eksik olan veya ihtiyaç duyulan materyallerin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda uzaktan eğitim için okul yönetimi, öğretmenler, öğrenciler ve veliler bilgilendirilmiş ve aktif hale getirilmiştir. Öğrenciler için eğitim imkânı eşitlenmeye çalışılmış olsa da bu konuda tam bir başarılı sağlanamamıştır. Uzaktan eğitim ile alışlagelen eğitim şeklinin dışına çıkılmış ve bu durum öğrencilerin adaptasyon sürecini uzatmıştır.

Uzaktan eğitim denildiğinde ilk akla gelen MEB tarafından oluşturulan EBA uygulamasıdır. EBA uygulamasının uzaktan eğitim öncesinde de öğretmen ve öğrencilerin hayatında yer alan bir uygulama olduğu görülmektedir. Fakat bu uygulama uzaktan eğitime geçiş öncesinde pek fazla başvurulan bir kaynak değildir. EBA derslerde öğrencilerin öğrendiği ya da eksik hissettiği bilgileri tamamlamak için oluşturulmuş bir sistemdir. Bu sistemin eksiklikleri olarak teknolojiye ulaşma imkânına herkesin aynı ölçüde sahip olmaması, öğrencilerin sistemi bilmemeleri, alışık olmamaları veya yeterince verimli kullanmamaları, öğretmenler açısından sınıf hâkimiyetinin fiziksel sınıf ortamı kadar etkin sağlanamaması gibi pek çok şey sıralanabilir.

EBA uygulaması uzaktan eğitim dönemine zorlu bir şekilde girmiş olsa da bu uygulamanın verimliliğinin yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenler ve öğrenciler derslere ve etkinliklere bu uygulama üzerinden devam etmiş, öğrencilerin eğitimden geri kalmaması sağlanmıştır. Ayrıca bu sistem, geleneksel eğitim sisteminin artık bittiğinin bir göstergesi olup bu eğitim sistemin yenilenmesi ve yenilenen bu eğitim sisteminin eğitime dâhil olan herkese öğretilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Uzaktan eğitim döneminde kullanılan bir diğer uygulama Zoom uygulamasıdır. Bu uygulama sayesinde çevrimiçi olarak eğitimler, seminerler, sempozyumlar, toplantılar vd. yapılmıştır. Uygulamanın olumlu tarafı kişi sınırlaması olmadan katılım sağlanabilmesiyle olumsuz tarafı her 40-60 dakikada bir oturumun güncellenmesi

gerekliliğidir. Öğretmenlerin en çok kullandığı EBA ve Zoom uygulamaları eğitime büyük katkı sağlamış ve eğitimin devamlılığı için gerekli olan materyaller arasına girmiştir.

Uzaktan eğitimin bir diğer materyali televizyondur. Televizyonun olumlu yanları olduğu gibi olumsuz yanları da vardır. Neredeyse herkesin ulaşabileceği televizyon programları tek yönlü bir eğitim vermektedir. Verilen mesajın yerine ulaşım ulaşmadığı, anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilememektedir. Ayrıca öğrencinin derse katılıp katılmadığı bilinmemektedir. Bu durumun eğitim verimliliğini düşürdüğü görülmektedir. Böylelikle televizyon eğitim ve öğretim için yeterli değildir. Araştırmacının önerisi televizyondaki eğitim öğrencinin derslerini pekiştirmesi için kullanılmalı fakat bu kullanım süresi sınırlı olmalıdır. Yapılan araştırmalar öğrencinin dijital ekrana maruz kalma süresi uzadıkça sağlık problemlerinin de arttığını göstermiştir.

Eğitim iki şekilde gerçekleşmektedir: örgün eğitim ve yaygın eğitim. Örgün eğitim okullarda verilen, sınırları ve çerçevesi belli olan bir eğitimken yaygın eğitimde bireye herhangi bir sınır çizilmemektedir. Bu da eğitimin geniş bir alana yayılmasını sağlamaktadır. Eğitim ve din eğitiminde yaygın eğitimin önemli bir yere sahip olduğunu görmek mümkündür.

Yaygın din eğitimi açısından ele alınabilecek ve toplumun en çok başvurduğu kaynak süreli yayınlardır. Süreli yayınların ardışık yayınlanan bir yazı dizini olması insanlar üzerinde sıradaki sayıyı merakla bekleme ve takip etme isteği uyandırmaktadır. Süreli yayınlar bir bilgi birikimine erişim imkânı sağlamakla birlikte kişiye bir düzen içerisinde hareket etmeyi öğretmektedir. Bu düzen eğitim alacak kişide bulunması gereken bir özelliktir.

Süreli yayınların geçmişi ilk olarak 16. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Fakat ülkemizde süreli yayınlar (dergi) ilk kez 1795'te yayınlanmaya başlamıştır. Bu yayın toplum tarafından yaygın bir şekilde bilinip takip edilmediği için eğitim ve din eğitimi bu yayından etkilenmemiştir. Fakat geçmişten günümüze bu konuda büyük yol kat edilmiş olup bu yayınlar artık yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu yayınların toplum ile buluştuğu ilk dönemlerde bu yayınlar insanlar tarafından bir kaynak olarak tercih edilmese bile bu durum tam tersine dönmüştür. İnsanlar süreli

yayınların kendileri ve çocukları için faydalı olduğunu savunmakta ve gerekli olduğunu düşünmektedirler. Süreli yayınların bu denli takip edilmesinin sebebi okuma alışkanlığı kazandırmasıdır. Okuma alışkanlığı kazandırmasına ek olarak bir diğer olumlu özelliği de farklı türde konular barındırmasıdır. Süreli yayınlar genel olarak değerlendirildiği zaman onların eğitim için olumlu olduğu düşünülmektedir

Araştırmada ele alınan süreli yayınların benimsediği düşünce yapısı ile eğitim ve din eğitimine verdikleri katkı göz önüne alınarak değerlendirildiğinde dergilerin eğitime önem verdiği ve eğitimde eşitliği savunduğundan bahsederken yoğun olarak değerler eğitimine yer verildiği görülmüştür. Bu dergiler bahsettikleri konuları insanların benimsemesini sağlamak için nasihatler üzerinden ele almışlardır. İnsanların bu görüşleri benimsedikten sonra birbirlerine tavsiye ettikleri görülmüştür.

Tüm konularda karşılaşılan toplumsal etki “Sosyal Medyada Eğitim” konusunda da karşımıza çıkmaktadır. Gencinden yaşlısına kadın-erkek herkesin başvurduğu sosyal medya kişiler için vazgeçilmez bir hale bürünmüştür. Bunun içindir ki eğitim ve din eğitimini yakından etkilemiştir. Bu etkileşimin olumlu ve olumsuz yanları mevcuttur. Olumlu yanları ve olumsuz yanları neredeyse eşittir.

Sosyal medya insanların kolay bilgiye ulaşmasını sağlamaktadır. Bu, eğitime pratiklik kazandırarak zamandan tasarruf ettirmektedir. Böylelikle kısa zamanda fazla bilgiye ulaşma imkânı sunmaktadır. Bununla birlikte sosyal medya kişiye bilgi çeşitliliği sağlamaktadır. Bilgi çeşitliliği doğru bilgiye ulaşmada bir yol çizerken tek kaynak anlayışını ortadan kaldırmıştır. Ayrıca Facebook, Instagram ve Twitter bireylerin haberleşmesinde büyük kolaylık sağlamaktadır. Bununla birlikte bu uygulamalar canlı yayın yapabilmektedirler. İnsanlar canlı şekilde birbirleri ile bilgi paylaşarak, duyurularda bulunabilmektedirler. Bu uygulamalarda kişilerin dikkatini çeken sayfalar oluşturulabilmekte ve bu sayfalarda paylaşımlar yapılarak bilgi paylaşımlarına yer verilmektedir.

Sosyal medyanın eğitime sağladığı katkıların yanında zararları da mevcuttur. Bu zararların başında insanların bu mecralarda fazla zaman geçirmesi ve bu zamanı bireysel olarak harcaması gelmektedir. İnsan sanal ortamda her ne kadar sosyalleştiğini düşünse de sosyalleşmesi gün geçtikçe azalmaktadır. Bu, bireyin yalnızlaşmasını sağlamakta olup sosyal medyada geçirilen zamanın süresi arttıkça

kişilerin başarı seviyesinin düştüğü görülmüştür. Bununla birlikte bilgiye hemen ulaşmak bilginin değersizmiş gibi görülmesine yol açmaktadır. Bunlar eğitim açısından sosyal medyanın olumsuzluklarından bazılarıdır.

KAYNAKLAR

- Aart, L., Berman, S., Duke, C., Garcia, A., Goldenberg, D., Hayes, M., . . . Palfree, J. (2011, Ekim 20). *MinuteEarth*. 28.08.2022 tarihinde MinuteEarth Explains: <https://www.youtube.com/c/minuteearth/about> adresinden alındı
- Ada, S., & Baysal, Z. N. (2010). *Türk Eğitim Sistemi ve Etkili Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Adanalı, A. H. (2004). Ziya Gökalp'in eğitim felsefesi ve yüksek eğitim hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 57-70.
- Ailede Din Eğitimi. (2017, Temmuz 20). *Ailede Din Eğitimi*. (İstanbul Üsküdar) Ağustos 28, 2022 tarihinde Ailede Din Eğitimi: <https://www.facebook.com/ailededinegitimi/about> adresinden alındı
- Ak, Ş., Göktaş, İ., Öksüz, C., & Torun, F. (2021). Uzaktan eğitimde eğitimcilerin eğitimi: uzaktan eğitime yönelik öz yeterlik ve yarar algısına etkisi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 24-44.
- Akgül, M. (2017). Dijitalleşme ve din. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 17 (2), 191-207.
- akindil. (2013, Ekim). *akindil*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Akın Dil Eğitim - Yüz Yüze ve Online Yabancı Dil Eğitimi: <https://www.instagram.com/akindil/> adresinden alındı
- Aksoy, H. H. (2003). Eğitim kurumlarında teknoloji kullanımı ve etkilerine ilişkin bir çözümleme. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi* 1 (4) , 4-23.
- Aktay, S., & Keskin, T. (2016). Eğitim bilişim ağı (EBA) incelemesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 2 (3), 27-44.
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: bir alanyazın taraması . *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi* 4 (1) , 1-9.
- Akyüz, Y. (1982). *Türk Eğitim Tarihi* (22 b.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alp, Y., & Kaleci, D. (2018). Youtube sitesindeki videoların eğitim materyali olarak kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Uluslararası Aktif Öğrenme Dergisi*, 3(1), 57-68.
- Altaş, N. (2002). Türkiye'de örgün eğitimde dinin yeri (1924-1980 arası din öğretimi anlayışı üzerine bir değerlendirme). *Marife* , 219-229.

- Altınoluk Yayın San. A.Ş Abdullah Sert. (2009, Ekim). Altınoluk. *Altınoluk Aylık Mecmuası*, s. 1-62.
- Altınoluk Yayın San. A.Ş Abdullah Sert. (2020, Eylül). Altın Çocuk. *Altın Çocuk*, s. 1-32.
- Altınoluk Yayın San. A.Ş Abdullah Sert. (2022, Mayıs). Altın Çocuk. *Altın Çocuk Dergisi*, s. 1-32.
- Altınoluk Yayın ve San. A.Ş Abdullah Sert. (2009, Aralık). Şebnem. *Şebnem Aylık Mecmuası*, s. 1-40.
- Altınoluk Yayın ve San. A.Ş Abdullah Sert. (2013, Ocak). Şebnem. *Şebnem Aylık Mecmua*, s. 1-40.
- Altınoluk Yayın ve San. A.Ş Adına Abdullah Sert. (2022, Temmuz). Altınoluk. *Altınoluk Aylık Mecmua*, s. 1-62.
- Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert. (2010, Aralık). Altınoluk. *Altınoluk Mecmuası*, s. 1-62.
- Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert. (2010, Mart). Şebnem. *Şebnem Aylık Mecmua*, s. 1-40.
- Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert. (2011, Ocak). Altınoluk. *Altınoluk Aylık Mecmuası*, s. 1-62.
- Altınoluk Yayın ve San. A.Ş. Abdullah Sert. (2022, Temmuz). Şebnem. *Şebnem Aylık Mecmua*, s. 1-40.
- anadoluuniv. (2014, Şubat). *anadoluuniv*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Anadolu Üniversitesi: <https://www.instagram.com/anadoluuniv/> adresinden alındı
- Ankara Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi. (n.d.). *Ankara Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Din Eğitimi: <http://www.divinity.ankara.edu.tr/din-egitimi/> adresinden alındı
- annemektebi_online. (n.d.). *annemektebi_online*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Online Din Eğitimi: https://z-p15.www.instagram.com/annemektebi_online/ adresinden alındı
- Apaydın, Ş., & Yılmaz, H. (2016, Aralık 28). *4-6 yaş materyal ve değerler eğitimi tecrübe paylaşım grubu*. Ağustos 28, 2022 tarihinde 4-6 yaş materyal ve değerler eğitimi tecrübe paylaşım grubu: <https://www.facebook.com/groups/1707139896265324/about> adresinden alındı

- Arık, R. S., & Türkmen, M. (2009). Eğitim Bilimleri Alanında Yayınlanan Bilimsel Dergilerde Yer Alan Makalelerin İncelenmesi. *Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi* (s. 1-16). Antalya: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Yayınları.
- Arpacı, M. (2015, Mayıs 26). *Din Eğitimi Akademik Paylaşım Grubu*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Din Eğitimi Akademik Paylaşım Grubu: <https://www.facebook.com/groups/1641457066084548> adresinden alındı
- Attenborough , D. (2009, Şubat 25). *BBC Earth*. 28.08.2022 tarihinde Frozen Planet 2: <https://www.youtube.com/c/bbcearth/about> adresinden alındı
- Aydagul, B. (2009, Nisan). *Batuhan Aydagul*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Eğitim Politikası - Education Policy - PhD Student at the University of Wisconsin Madison / Stanford GSE Alum / Bilingual tweets: <https://twitter.com/baydagul> adresinden alındı
- Ayhan, H. (2000). Cumhuriyet dönemi din eğitimine genel bir bakış: Atatürk'ün islam dini ve din eğitimi hakkındaki görüşleri. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(18), 5-27.
- Babacan, M. E. (2014). Sosyal medya sonrası yeni toplumsal hareketler. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 135-160.
- Balaman, F., & Hangay Tiryaki, S. (2021). Coronavirüsü (COVID-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 10(1), 52-84.
- Balcı, A. (2008). Türkiye'de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 54, 181-209.
- Balyemez, S. (2019). Eğit-, eğitim kelimelerinin yapısı ve türkiye türkçesine girme süreci. *Selçuk Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Dergisi*(47), 41-52.
- Bardakoğlu, A. (2019). İslam ve Günümüzde Dini İlimler. A. Bardakoğlu içinde, *İslam Işığında Müslümanlığımızla Yüzleşme* (s. 55-66). İstanbul: Kuramer Yayınları.
- Başar, M., Arslan, S., Günsel, E., & Akpınar, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı. *Eğitimde Multidisipliner Çalışmalar Dergisi*, 3(2), 14-22.
- Başaran, M., Doğan , E., Karaoğlu , E., & Şahin , E. (2020). Koronavirüs (COVID-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Akademia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.

- Başaran, M., Ülder, I. G., Demirtaş , M., Kara , E., Geyik , C., & Vural , Ö. F. (tarih yok). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin teknoloji kullanım durumlarının incelenmesi. *OPUS İnternational Journal of Society Research*, 17(37), 4619-4645.
- Başcı, H., & Başcı, H. (2011, Temmuz 1). *Çocuk ve Genç Karakter/Din Eğitimi*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Çocuk ve Genç Karakter/Din Eğitimi: <https://www.facebook.com/groups/karakterdin.egitim/about> adresinden alındı
- Bayar, M. (2015). Yaygın din eğitimi bağlamında diyanet işleri başkanlığı'nın süreli yayın hizmetleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36), 453-465.
- beytullahogretmen. (n.d.). *beytullahogretmen*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Beytullah Öğretmen: <https://z-p15.www.instagram.com/beytullahogretmen/> adresinden alındı
- Bilgiç, H. G., & Tüzün, H. (2015). Yükseköğretim web tabanlı eğitim programlarında yaşanan sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 26-50.
- Bilgin, A. (2014). Din, dindar, dindarlık: özeleştirel bir değerlendirme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 75-84.
- Birand, K. (1960). Din kavramının incelenmesi hakkında. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(4), 39-44.
- Birişçi, S. (2013). Video konferans tabanlı eğitime ilişkin öğrenci tutumları ve görüşleri. *Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Dergisi*, 2(1), 24-40.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin günü, bugünü, yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- calories.tips. (2018, Ocak). *calories.tips*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Healthy Recipes: <https://www.instagram.com/calories.tips/> adresinden alındı
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Ceylan, D. (2015, Şubat 28). *Eğitimde İyi Örnekler*. 28.08.2022 tarihinde Milli Eğitim Müfettişi: <https://www.facebook.com/groups/iyyiornekler/about> adresinden alındı
- Course, C. (2006, Mayıs 20). *Crash Course Channel Trailer 2019*. 28.08.2022 tarihinde At Crash Course, we believe that high-quality educational videos should be available to everyone for free!: <https://www.youtube.com/c/crashcourse/about> adresinden alındı

- CTE- Değer. (2021, Ocak- Mart). CTE Değer Dergisi. *CTE Değer Çocuk Dergisi*, s. 1-16.
- CTE- Değer. (2022, Ocak- Mart). CTE Çocuk Dergisi. *CTE Değer Çocuk Dergisi*, s. 1-16.
- Çakır, P. (2021, Eylül 22). Mahremiyet Kavramı Bağlamında Üniversite Öğrencilerinin Benlik Sunumu: Instagram Örneği. Kastamonu.
- Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş. - Hüseyin Güney. (2018, Mart). İnsan ve Hayat. *İnsan ve Hayat Aktüel Kültür Dergisi*, s. 1-71.
- Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş. - Hüseyin Güney. (2022, Haziran). İnsan ve Hayat. *İnsan ve Hayat Aktüel Kültür Dergisi*, s. 1-71.
- Çapcıoğlu, İ. (2009). Din-siyaset-laiklik ekseninde türkiye'de din öğretimi. *Turkish Journal of Scientific Reviews*(1), 21-40.
- Çınar Köysüren, A. (2015). Elmalılı hamdi yazır düşüncesinde din-felsefe ilişkisi. *Diyanet İlmî Dergi*, 51(3), 231-245.
- Çıraklı, Y. (2013, Aralık 22). *DİN EĞİTİMİNDE SOSYAL FAALİYET ÖRNEKLERİ*. Ağustos 28, 2022 tarihinde DİN EĞİTİMİNDE SOSYAL FAALİYET ÖRNEKLERİ: <https://www.facebook.com/groups/202895993230940/about> adresinden alındı
- Çıraklı, Y., Polat, H., & Sarıçam, O. (2015, Şubat 5). *Değerler Eğitimi Çalışmaları*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Değerler Eğitimi Çalışmaları: <https://www.facebook.com/groups/365728106943822/about> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Aslan* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/aslan> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Doru* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/doru> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Hazine Takipçileri* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/hazine-takipcileri> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Kare* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/kare> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Kehribar İle Boncuk* [Sinema Filmi]. <https://www.trtcocuk.net.tr/kehribar-ile-boncuk> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Nasreddin Hoca* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu> adresinden alındı

- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Rüzgar Gülü* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/ruzgar-gulu> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Ser-a* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/ser-a> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Siberay* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/ekip-siberay> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Türkçe Benim Evim* [Sinema Filmi]. <https://www.trtcocuk.net.tr/turkce-benim-evim> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Variloto* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/variloto> adresinden alındı
- Çocuk, T. (Yöneten). (2022). *Z Takımı* [Sinema Filmi]. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/z-takimi> adresinden alındı
- Daily English Vocabulary Words. (2018, Şubat). *vocords*. Ağustos 28, 2022 tarihinde "Learn together grow together": <https://www.instagram.com/vocords/> adresinden alındı
- Dalgıç Örs, Ö. (2018, Ocak 1). Mahremiyet ve Instagram Mahremiyetinin İnsanın Yaşam Olgusuna Etkileri. *Fırat Üniversitesi Yayınları*. Elazığ, Elazığ, Türkiye: Fırat Üniversitesi Yayınları.
- Dedeoğlu, B. B. *Sosyal Medya, İlgilenim ve Destinasyon Marka Denkliği Arasındaki İlişki*. [Doktora Tezi] Akdeniz Üniversitesi.
- Dektaş Bozdoğan, M., & Bozdoğan, M. (2014, Ağustos 30). *Okul Öncesi Dini Eğitim ve 4-6 Yaş Kuran Kursu*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Okul Öncesi Dini Eğitim ve 4-6 Yaş Kuran Kursu: <https://www.facebook.com/groups/okuloncesidiniyegitim/about> adresinden alındı
- Demir , E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 203-212.
- Demir, D., Özdiç, F., & Ünal, E. (2018). Eğitim bilişim ağı (EBA) portalına katılımın incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 407-422.
- Demir, E. (2014). Uzaktan Eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(39), 203-212.
- Demir, F., & Özdaş, F. (2020). COVID-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292.

- Demiray, E. (2013). Uzaktan eğitim ve kadın eğitiminde uzaktan eğitimin önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 155-168.
- Devran, Y., & Elitaş, T. (2017). Uzaktan eğitim: fırsatlar ve tehditler. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 8(27), 31-40.
- DİB – Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2020, Ocak). *Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. Ağustos 28, 2022 tarihinde DİB – Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü: https://twitter.com/Dib_Egitim adresinden alındı
- DİB. (2015, Ocak). Diyanet İşleri Başkanlığı. *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, s. 1-84.
- DİB. (2022, Eylül). Diyanet İşleri Başkanlığı. *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, s. 1-84.
- DİB. (n.d.). *diyanettv*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Diyanet TV: <https://z-p15.www.instagram.com/diyanettv/> adresinden alındı
- Dikmen, S., & Bahçeci, F. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri: firat üniversitesi örneği. *Türkiye Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 78-98.
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. (2021, Nisan). *DÖGM ArGe ve Projeler*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Araştırma-Geliştirme ve Projeler Dairesi Resmi Sayfası: https://twitter.com/dogm_arge adresinden alındı
- Dinçer, S. (2016). Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime genel bir bakış. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1-8. Academia. adresinden alındı
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2012, Aralık 25). *T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı*. 28.08.2022 tarihinde Temel ilke ve hedefler: <https://www.diyaret.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay//3/diyaret-isleri-baskanligi-temel-ilke-ve-hedefleri> adresinden alındı
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2013, Mayıs 28). *T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı*. 27.08.2022 tarihinde Kurumsal tarihçe: <https://www.diyaret.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/1> adresinden alındı
- Diyanet TV. (2013, Nisan 14). *Diyanet TV*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Diyanet TV Resmi Youtube Kanalı: <https://www.youtube.com/c/diyanettv/about> adresinden alındı
- Doğan, A., & Göker, G. (2012). Tematik televizyon ve çocuk: ilköğretim öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıkları. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(194), 5-30.

- Doğan, U. (2016). Lise öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanımının mutluluk, psikolojik iyi-oluş ve yaşam doyumlarına etkisi: facebook ve twitter örneği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 41(183), 217-231.
- Duman, A. (2003). Bazı eğitim bilimi kavramlarına ilişkin genel bir değerlendirme. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(10), 1-13.
- Duman, S. N. (2020). Salgın döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 95-112.
- Dunham, J. (2021, Aralık 14). *Zoom Blog*. 27.08.2022 tarihinde Zoom'u Profesyonelce Kullanmanın Anahtarı: Zoom Eğitim Merkezi: <https://blog.zoom.us/tr/introducing-zoom-learning-center/> adresinden alındı
- Duran, Y. (2021, Mayıs). *Din Dersi Hocam*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi: <https://twitter.com/dindersihocam> adresinden alındı
- Efendioğlu, İ. H. (2019, Mayıs 2). Sosyal Medya Reklamına İlişkin Algıların Reklam Değerine ve Marka Farkındalığına Etkisi: Y Kuşağı Instagram Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma. *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Yayınları*. Gaziantep, Gaziantep/Merkez, Türkiye: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Yayınları.
- Eken, Ö., Tosun, N., & Tuzcu Eken, D. (2020). COVID-19 salgını ile acil ve zorunlu uzaktan eğitime geçiş: genel bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 113-128.
- Ekici, G. (2003). Uzaktan eğitim ortamlarının seçiminde öğrencilerin öğrenme stillerinin önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(24), 48-55.
- Ekici, M. (2012). Sosyal ağların eğitim bağlamında kullanımı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 156-167.
- Ekin, E. (2012, Ağustos 31). *Din Eğitimcileri Platformu*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Din Eğitimcileri Platformu: <https://www.facebook.com/groups/yecderdinegitimcileri/about> adresinden alındı
- Eldem, S., & Elibol, T. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Instagram Kullanma Davranışları. *e-Journal of New Media/ Yeni Medya Elektronik Dergi- eJNM*, 4(3), 157-164.
- Emre, İ. E., Akadal, E., & Gülseçen, S. (2018). Örgün ve Uzaktan Eğitim Öğrencileri İçin Kullanılabilirlik Araştırması: Marmara Üniversitesi Web Sitesi. *Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi*, 2(1), 12-22.

- Engin, A. O., Tösten, R., & Kaya, M. D. (2010). Bilgisayar destekli eğitim. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(5), 69-80.
- Erdemik, A. (2013). Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher-felsefe tarihçisi gözüyle bir tanıtma. *Felsefe Arşivi*, 0(28), 243-276.
- Ergün, M., & Ergün, E. (2008). Web sitelerinin çeşitli özellikleri ve eğitim kurumları web sitelerine yansımaları. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 1(1), 2-19.
- Erkut, E. (2010, Mart). *Erhan Erkut*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Erhan Erkut: <https://twitter.com/ErhanErkut> adresinden alındı
- Ertürk, S. (1997). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara.
- Eser, E. (2014). Küreselleşme süreci ve eğitime etkisi. *Muş Alparaslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 211-224.
- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Furat, A. Z. (2009). Yaygın din eğitiminde kitle iletişim araçlarının yeri: televizyon örneği. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(19), 38-61.
- Furat, A. Z. (2019). Din eğitimi ekseninde türkiye'de medya ve din araştırmaları. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 29-51.
- Geçioğlu, A. R. (2016). Hac ibadetine psikolojik bir yaklaşım. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(1), 219-243.
- Genç, Z. (2010). Web 2.0 Yeniliklerinin Eğitimde Kullanımı: Bir Facebook Eğitim Uygulama Örneği. *Akademik Bilişim Konferans Bildirileri* (s. 237-242). Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları .
- Google. (n.d.). *Google Dijital Atölye*. 27.08.2022 tarihinde A Grow with Google Programme: <https://learndigital.withgoogle.com/dijitalatolye/remote-work> adresinden alındı
- Goren, M., Altundağ, M., & Karagöz, G. (2019, Temmuz 11). *Halk Eğitim Merkezi Paylaşım Platformu*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Halk Eğitimi Merkezleri'nde görev yapan İdareci, Öğretmen, Usta Öğretici ve Ücretli Öğretmenlerin tüm konularda paylaşım yapabileceği bir platform: <https://www.facebook.com/groups/338696527081322/> adresinden alındı
- Gökbulut, B. (2021). Uzaktan eğitim öğrencilerinin bakış açısıyla uzaktan eğitim ve mobil öğrenme. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama Dergisi*, 11(1), 160-177.
- Gökçe, A. T. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(11), 1-12.

- Gözaydın, İ. (2010). Durkheim sosyolojisinde dinin tarihsel ve güncel olanakları. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(21), 1-15.
- Gözaydın, İ., & Ökten Gülsoy, N. (2010). Durkheim sosyolojisinde dinin tarihsel ve güncel olanakları. *Sosyoloji Dergisi*, 1-15.
- Gül, A. R. (2010). Dinin işlevleri ve insan hakları ekseninde devlet eliyle din öğretimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(29), 137-177.
- Gülbahar, Y., Kalelioğlu, F., & Madran, O. (2010). Sosyal ağların eğitim amaçlı kullanımı. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1-6.
- Gülensoy, T. (2007). Türkiye'de Etimolojik sözlük ve sözcük etimolojisi üzerine yayımlanan makalelere dair bibliografya denemesi. *Belleten Dergisi*(2), 35-66.
- Güler, T. (2021). Twitter verilerin uzaktan eğitimdeki ölçme ve değerlendirme etkisi. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 3(2), 196-211.
- Gülistan Basım Yayın Eğitim, Reklamcılık ve Bilgisayar Ltd. Şti. - Emir Külal Sönmez. (2022, Ağustos). Gülistan. *Gülistan Aylık; İlim, Fikir, Kültür Dergisi*.
- Gülistan Basın Yayın Eğitim, reklamcılık ve bilgisayar Ltd. Şti. - Emir Külal Sönmez. (2016, Nisan). Gülistan. *Gülistan Aylık; İlim, Fikir, Kültür Dergisi*.
- Gündüz, T. (1998). Türkiye'de cumhuriyet dönemi din eğitimi ve öğretimi kronolojisi (1923-1998). *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(7), 543-557.
- Gürses, İ., & İrk, E. (2018). İnternet kullanımı ve dini gelişimleri üzerine bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 109-135.
- Gürses, İ., & İrk, E. (2018). İnternet kullanımı ve ergenlerin dini gelişimleri üzerine bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 109-135.
- Haddad, Y. Y. (2000). *Kur'an'da "Din" Teriminin Anlamı* . (A. Güç, Çev.) Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları .
- Harman, Ö. F. (2011). *Din*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Herand, D., & Hatipoğlu, Z. A. (2014). Uzaktan eğitim ve uzaktan eğitim platformlarının karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18(1), 65-75.

- historyphotographed. (2014, Mart). *historyphotographed*. Ağustos 28, 2022 tarihinde History In Pictures: <https://www.instagram.com/historyphotographed/?hl=en> adresinden alındı
- homeworkhelpglobal. (2017, Şubat). *homeworkhelpglobal*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Homework Help Global: <https://www.instagram.com/homeworkhelpglobal/> adresinden alındı
- Hotoman, D. (2017). Eğitim programlarının geliştirilmesinde. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), s. 430-437.
- İlaslan, S. (2014). Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Kuruluşu Üzerine Temel Tartışmalar: Kalkınma, Eğitim ve Milli Güvenlik. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(3), 481-510.
- İLHAM. (2015, Nisan). *İLHAM*. Ağustos 28, 2022 tarihinde İlim ve Hikmet Araştırmaları Merkezi bir Türkiye İmam Hatipliler Vakfı (TİMAV) kuruluşudur.: <https://twitter.com/ilhamokumalari> adresinden alındı
- İslam Düşünce Enstitüsü. (n.d.). *İslam Düşünce Enstitüsü*. Ağustos 27, 2022 tarihinde Din Eğitimi Raporu: <https://ide.org.tr/TR/detail/idekitap> adresinden alındı
- İstanbul MEM Din Öğretimi. (2019, Eylül). *İstanbul MEM Din Öğretimi*. Ağustos 28, 2022 tarihinde İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Din Öğretimi Bölümü: https://twitter.com/ist_mem_din adresinden alındı
- istanbuluniversitesiofficia. (2017, Haziran). *istanbuluniversitesiofficia*. Ağustos 28, 2022 tarihinde İstanbul Üniversitesi: <https://www.instagram.com/istanbuluniversitesiofficial/> adresinden alındı
- ISTE. (2022). *ISTE Areas of Focus*. 28.08.2022 tarihinde ISTE STANDARDS: EDUCATORS: <https://www.iste.org/standards/iste-standards-for-teachers> adresinden alındı
- Işık, M., Erdem, A., Güllüoğlu, Ö., & Akbaba, E. (2012). *Televizyon ve Çocuk*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- İşman, A., & Albayrak, E. (2014). Sosyal ağlardan facebook'un eğitime yönelik etkinliği. *Trakya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 129-138.
- Kaba, F. (1992, 1 1). Animasyon'un Eğitim Amaçlı Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*. Eskişehir, Eskişehir, Türkiye: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kaçan, A., & Gelen, İ. (2020). Türkiye'deki uzaktan eğitim programına bir bakış. *Uluslararası Eğitim Bilimi ve Teknolojisi Dergisi*, 6(1), 1-21.

- Kalın, F. (2014). *Rudolf Otto 'da din, kutsallık ve mistik tecrübe*. İstanbul: Neşriyat Yayıncılık.
- Kandıran, E., Gümüş, B., & Özer, M. A. (2022). Covid-19 pandemi sürecinden eğitimin twitter yansımalarının duyu analizi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 228-242.
- Kapıdere, M., & Çetinkaya, H. N. (2017). Eğitim bilişim ağı (EBA) mobil uygulamasının değerlendirilmesi. *International Journal of Active Learning*, 2(2), 1-14.
- Karacuha, Z., & Eken, T. (2016, Şubat 9). *Özel Eğitim Öğretmenleri*. 28.08.2022 tarihinde Rehabilitasyon: <https://www.facebook.com/groups/185849131779593/about> adresinden alındı
- Karadağ, E., Yalçın, M., Çiftçi, K., Danışman, Ş., Sölpük, N., Tosuntaş, Ş., & Ay, Y. (2017). Türkiye'de Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Alanındaki Bilimsel Yayınların Atıf Analizleri. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 9-28.
- Karaduman, E., & Gökgöz, G. (2017). TRT Yerli Çocuk Programlarında Çocuğun İnşası: Eğitim, Toplumsallaşma, Politik Özne Biçimleri. *TRT Akademi Dergisi*, 2(4), 376-397.
- Karagöz, B., & Şeref, İ. (2019). Değerler eğitimi dergisi'nin bibliometrik profili (2009-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 219-246.
- Karahisar, Ş. (1999). İnternet ortamında eğitim. *Kuram ve Uygulamalarda Eğitim Yönetimi*, 18(18), 145-168.
- Karakoç, E., & Arklan, Ü. (2009). Eğitim düzeyinin medya kullanımına etkisi: gazete ve televizyon karşılaştırması. *The Journal of Social Economic Research*, 9(17), 407-438.
- Karaman, H. (2017). *İslam Hukuk Tarihi*. İstanbul: İz Yayınları.
- Karataş, İ. E. (2013). Max müller'e göre dinin ortaya çıkış sürecinde sınırsız (kutsal) fikri. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 54-86.
- Karatepe, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? bir anket çalışması. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(53), 1263-1274.
- Kaya, Z. (2015). *Türk Toplumunda İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları .
- Kaymakcan, R., Zengin, M., & Arslan, Ş. (2011). *Türkiye'de Okullarda Din Öğretimi*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları.

- Keleş, E., & Turan Güntepe, E. (2018). Eğitim fakültesi öğretim elemanlarının teknolojiyi öğrenme-öğretme sürecine entegrasyonu. *Sakarya University Journal of Education*, 142-157.
- Keskin, M., & Özer Kaya, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrenciler web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Keyifli, Ş. (2013). Eğitim ve din eğitimi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 103-126.
- Khan, S. (2011, Mayıs 17). *KhanAkademyTurkce*. 28.08.2022 tarihinde 52 Dilde 120 Milyon öğrencisiyle dünyanın en büyük ücretsiz öğrenme platformuna hoş geldiniz!: <https://www.youtube.com/c/KhanAcademyTurkce/about> adresinden alındı
- Kılavuz, M. A., & Yılmaz, H. (2009). Örgün ve yaygın eğitimde öğrenenlerin ihtiyaçları doğrultusunda din eğitimi ve öğretimi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(18), 123-139.
- Kılıç, R. (2015). *Din ve Kültür İlişkisi Üzerine*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kıralı, F. N., & Alçı, B. (2016). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algısına ilişkin görüşleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 8(30), 55-83.
- Kırık, A. (2014). Eğitimdeki eğitim durumu ve türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 0(21), 73-94.
- Kocadaş, B. (2004). Kitle iletişim araçları eğitim ilişkisi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(3), 129-135.
- Kocadaş, B. (2005). Kültür ve medya. *Bilig Dergisi*(34), 1-13.
- Kocayigit, A., & Uşun, S. (2020). Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları (Burdur İli Örneği). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(23), 285-299.
- Koç, A. (2009, Haziran). *Ali Koç*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Eğitimpedia Kurucusu: https://twitter.com/AliKoc_edu adresinden alındı
- Konuk, N., & Güntaş, S. (2019). Sosyal medya kullanımı ve bir eğitim aracı olarak sosyal medya kullanımı. *International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries*, 3(4), 1-25.
- Korkmaz, M. (2012). İlahiyat fakültelerinin yaygın din eğitimi yeterlikler: eğitim-öğretim alanı. *Journal of Values Education*, 10(24), 127-146.

- Kotluk, N., & Kocakaya, S. (2018). Türkiye için alternatif bir anlayış: kültürel değerlere duyarlı eğitim. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 749-789.
- Köylü, M. (2020). *Yetişkinlik Dönemi Din Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları.
- Kuran Meali. (2022, Ağustos 27). *Kuran Meali*. Türkçe Kuran Mealleri: <https://www.kuranmeali.com/> adresinden alındı
- kur'anmeali. (n.d.). *Türkçe Kur'an Mealleri*. 28.08.2022 tarihinde er-rum: <https://www.kuranmeali.com/index.php> adresinden alındı
- Kurbanoğlu, S., & Akkoyunlu, B. (2002). Öğretmen adaylarına uygulanan bilgi okuryazarlığı becerileri ile bilgisayar öz-yeterlilik algısı arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 123-138.
- Kurnaz, A., Kaynar, H., Şentürk Barışık, C., & Doğrukök, B. (2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 293-322.
- Küçük, A., Tümer, G., & Küçük, M. A. (2017). *Dinler Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Küçükali, A., & Serçemeli, C. (2020). Sosyolojik ve hukuki boyutlarıyla sosyal medyadaki çocuk işçiliği: Instagram Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(75), 612-670.
- Küçükçankurtaran, E. (2008). Çevre Eğitiminde İnternet Kullanımı: Çevreye Karşı Olan Sorumluluklarımızın Farkına Varmamızda İnternet Nasıl Etkili Olabilir? . *Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri* (s. 175-182). Ankara : Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Kürtüncü, M., & Kurt, A. (2020). COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77.
- linkedin. (2012, Ağustos). *linkedin*. Ağustos 28, 2022 tarihinde LinkedIn: <https://www.instagram.com/linkedin/> adresinden alındı
- Lokman, Ü. (2014, Ocak 8). *EĞİTİM*. 28.08.2022 tarihinde Sanat ve edebiyat: <https://www.facebook.com/groups/1451081648447324/about> adresinden alındı
- Marmara Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi. (n.d.). *Marmara Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi*. Ağustos 27, 2022 tarihinde Din Eğitimi: <https://ilahiyyat.marmara.edu.tr/bolumler/felsefe-ve-din-bilimleri/din-egitimi> adresinden alındı

- MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. (n.d.). *T.C. Milli Eğitim Müdürlüğü*. Ağustos 27, 2022 tarihinde Din Öğretimi Genel Müdürlüğü: <https://dogm.meb.gov.tr/> adresinden alındı
- Metin, M., Çevik, A., & Gürbey, S. (2021). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini belirleme ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1), 15-35.
- Metin, O., & Gencer, M. (2021). Instagram kullanımının lisans öğrencilerinin yaşam biçimleri üzerine etkisi. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 129-142.
- Milli Eğitim Bakanlığı - MEB Grubu. (2018, Temmuz 4). *Milli Eğitim Bakanlığı - MEB Grubu*. 28.08.2022 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı Haber İstek ve Şikayet: <https://www.facebook.com/groups/tcmeb/about> adresinden alındı
- Moffit, M., & Brown, G. (2012, Mayıs 28). *AsapSCIENCE*. 28.08.2022 tarihinde Making science make sense.: <https://www.youtube.com/c/AsapSCIENCE/about> adresinden alındı
- Nasa. (2013, Ağustos). *nasa*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Exploring the universe and our home planet.: <https://www.instagram.com/nasa/> adresinden alındı
- National Geographic. (2010, Kasım). *natgeo*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Experience the world through the eyes of National Geographic photographers.: <https://www.instagram.com/natgeo/> adresinden alındı
- NOAA. (2013, Temmuz). *noaa*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Official feed for the U.S. National Oceanic and Atmospheric Administration. Our mission: Science, Service and Stewardship. adresinden alındı
- Odabaş, H. (2003). İnternet tabanlı uzaktan eğitim ve bilgi ve belge yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 17(1), 22-36.
- Odabaşı, H. F., Mısırlı, Ö., Günüç, S., Şahin Timar, Z., Ersoy, M., Som, S., . . . Erol, O. (2012). Eğitim için yeni bir ortam: twitter. *Anadolu Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 89-103.
- Odabaşı, H., & Kuzu, A. (2013). 21. öğrenci özelliklerinin öğretmen adayları yüz yılda tanımlanması: bir twitter uygulaması / 21. yüzyıl öğrencilerinin öğretmen adayları tarafından tanımlanan özellikleri: bir twitter etkinliği. *Eğitimde Teorif ve Uygulama Dergisi*, 9(4), 436-455.
- Onay, A. (2006). Cami eksenli din hizmetleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(12), 149-175.
- Orhan, Ö. (2013). Jean-Jacques Rousseau'da sivil din kavramı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 68(3), 1-35.

- Oyman, N. (2016). Sosyal medya dindarlığı. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*(28), 125-167.
- Öcal, M. (2008). Türkiye'de din eğitimi tarihi literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*(12), 399-430.
- Önder, M. *Prof. Dr. Beyza Bilgin ve din eğitiminde yeni yöntem çalışmaları*. [Yüksek Lisans Tezi] Ankara Üniversitesi.
- Öteleş, Z. (2020). Din iki kısımdır: Allah indindeki din ve halk indindeki din (din kavramına füsüs merkezli bir bakış). *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 541-560.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 376-394.
- Özbek, A. (1988). *Bir eğitimci olarak Hz. Muhammed s.a.v* . İstanbul: Selam Yayınları.
- Özbudun, S. (2019, Temmuz 13). *Edwar Bornet Taylor ve animizm (ruhçuluk)*. 28.08.2022 tarihinde Bilim ve Gelecek: <https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2019/07/13/edward-bornet-taylor-ve-animizm-ruhculuk/> adresinden alındı
- Özçağlayan , M. (2014). Türkiye'de televizyon yayıncılığının gelişimi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 1(2), 41-52.
- Özçağlayan, M. (2008). Gazetecilerin gelişimi ve gazeteciliğin geleceği (yeni teknolojiler ve medya ekonomisi açısından genel bir değerlendirme). *Marmara İletişim Dergisi*, 13(3), 131-159.
- Özdemir, Ş., Akbaş, H., & Akyürek, S. (2017, Temmuz 17). *Din Eğitimi Bilimcileri Topluluğu*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Din Eğitimi Bilimcileri Topluluğu: <https://www.facebook.com/groups/800603666774652/about> adresinden alındı
- Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). COVID-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.
- Özen, Y., Gülaçtı, F., & Çıkılı, Y. (2004). Eğitim bilimleri ve internet. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 52-57.
- Özer, B. (1989). Türkiye'de uzaktan eğitim: anadolu üniversitesi açıköğretim fakültesi'nin uygulamaları. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1-24.
- Özgür, A. (2005). Türkiye'de uzaktan eğitimde televizyonun etkileşimli kullanımı: olanaklar, sınırlılıklar ve çözüm önerileri. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(4), 80-97

- Özkul, A. E., & Tekin Poyraz, G. (2019). Bir öğrenme ortamı olarak google sınıf incelemesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 8-27.
- Öztürk, B., & Çetinkaya, A. (2021). Pandemi döneminde bir eğitim aracı olarak televizyon: TRT EBA TV. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 140-162.
- Öztürk, C., & Karayağız, G. (2007). Çocuk ve televizyon. *Atatürk üniversitesi hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(2), 81-75.
- Özyürek, A., Begde, Z., Yavuz, N. F., & Özkan, İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 595-605.
- pedagojik.egitim. (2016, Aralık). *pedagojik.egitim*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Aile ve Çocuk Eğitimi: <https://www.instagram.com/pedagojik.egitim/> adresinden alındı
- Polat, M., & Arabacı, İ. B. (2014). Eğitimde açık liderlik ve sosyal ağlar. *Journal of World of Turks*, 6(1), 257-275.
- Portalı, E. (2021, OCAK 5). *Eğitim Portalı*. 27.08.2022 tarihinde KPSS, TYT, AYT, EKYS, YURTDIŞI ÖĞRETMENLİK, GÜNCEL BİLGİLER: https://www.youtube.com/results?search_query=e%C4%9Fitim+portal%C4%B1 adresinden alındı
- Rasulov, A. (2011, 28 Temmuz). *Afgan Rasulov*. 28.08.2022 tarihinde Geleceğiniz için eğitim alın. Afgan Rasulov Udemy kursları ile kendinizi geliştirin. Öğrenmeye başlayın ve hedeflerinize ulaşın.: <https://www.youtube.com/user/afganrasulov/about> adresinden alındı
- Reich, H. (2011, Haziran 20). *minutephysics*. 28.08.2022 tarihinde Simply put: cool physics and other sweet science.: <https://www.youtube.com/c/minutephysics/about> adresinden alındı
- Rousseau, J. J. (2019). *Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine*. (Y. Avunç, Çev.) İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları .
- Saatchi Gallery. (2013, Haziran). *saatchi_gallery*. Ağustos 28, 2022 tarihinde A charity providing an innovative platform for contemporary art & culture.: https://www.instagram.com/saatchi_gallery/ adresinden alındı
- Samur, Y. (2009, Eylül). *Yavuz Samur*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Yavuz Samur: <https://twitter.com/YavuzSamur> adresinden alındı
- Schreiner, P. (2009). Avrupa bağlamında din eğitimi. (A. Korukçu, Dü.) *Din Araştırmalar Dergisi*, 12(34), 151-160.

- Seferber. (2017, Mart - Nisan). Seferber. *Seferber İki Aylık Gençlik Dergisi*, s. 1-65.
- Seferber. (2018, Aralık - Ocak). Seferber. *Seferber İki Aylık Gençlik Dergisi*, s. 1-65.
- Seferber. (2022, Temmuz - Ağustos). Seferber. *Seferber İki Aylık Gençlik Dergisi*, s. 1-65.
- Semer kand Radyo ve Televizyon. (2009, Kasım). Semer kand. *Aile*, s. 1-64.
- Semer kand Radyo ve Televizyon. (2012, Ocak). Semer kand. *Aile*, s. 1-64.
- Semer kand Radyo ve Televizyon. (2013, Ocak). Semer kand. *Aile*, s. 1-64.
- Semer kand Radyo ve Televizyon. (2014, Şubat). Semer kand. *Aile*, s. 1-101.
- Semer kand Radyo ve Televizyon. (2021, Ağustos). Semer kand. *Aile*(191), s. 1-64.
- Semer kand Radyo ve Televizyon. (2022, Haziran). Semer kand. *Semer kand Aylık Dergisi*, s. 1-64.
- Semer kand Radyo ve Televizyon. (2022, Ocak). Semer kand. *Aile*(196), s. 1-64.
- Sezgin, S., & Fırat, M. (2020). Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş ve dijital ilerlemek. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 37-54
- Smithsonian. (2012, Şubat). *smithsonian*. Ağustos 28, 2022 tarihinde We're more than a museum. We're 21 of them and the National Zoo. Legal:: <https://www.instagram.com/smithsonian/> adresinden alındı
- Soydan, E., & Alparlan, N. (2014). Medyanın doğal afetlerdeki işlevi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 53-64.
- studywithmaggie. (2016, Ocak). *studywithmaggie*. Ağustos 28, 2022 tarihinde maggie she/her: <https://www.instagram.com/studywithmaggie/> adresinden alındı
- subwaybookreview. (2013, Aralık). *subwaybookreview*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Subway Book Review: <https://www.instagram.com/subwaybookreview/?hl=en> adresinden alındı
- Sukeik, M., & Küçükdurmaz, F. (2014). Sanal dünyada gerçek eğitim fırsatları. *TOTBİD Dergisi*, 520-524.
- Şahin , M. C., & Güçlü , M. (2021). *Eğitim Sosyolojisi* (1 b.). Ankara: Sonçağ Akademi Yayınları.

- Şahin, İ. (2009). Eğitsel internet kullanım özyeterliliği inançları ölçeğinin gerçekliği ve güvenilirliği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(21), 461-471.
- Şahin, M. C., & Tekdal, M. (2005). İnternet tabanlı uzaktan eğitimin etkinliği: bir meta-analiz çalışması. *Akademik Bilişim Dergisi*, 1-11.
- Şara, R. (2018, Mayıs 1). *Şara Akademi*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Şara Akademi: <https://www.youtube.com/channel/UCgcPwyqx8gio9WC8WSegOUQ/about> adresinden alındı
- Şen, A. S. (2016, Şubat 1). Ergenlerin Sahip Oldukları Değerler İle Gelecek Beklentileri ve Madde Bağımlılığından Koruma Öz-Yeterliliği Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları*. Konya, Konya, Türkiye: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.
- Şen, B., Atasoy, F., & Aydın, N. (2010). Düşük maliyetli web tabanlı uzaktan eğitim sistemi uygulaması. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1-13.
- Şirin, S. R. (2011, Ocak). *Selçuk R. Şirin*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Selçuk R. Şirin: <https://twitter.com/SelcukRSirin> adresinden alındı
- Tandoğan, M., & Akkoyunlu, B. (1998). *Çağdaş Eğitimde Yeni Teknolojiler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tanrıverdi Yılmaz, B. (2018, Aralık 6). Türkiye'de Sosyal Medya Okuryazarlığının Gerekliliği Üzerine Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi Yayınları*. İstanbul, İstanbul, Türkiye: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Tarak Bayrak, Ö. (1997). *Sürekli yayınların bilimsel araştırmalar için önemi*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Taslaman, C. (n.d.). *canertaslaman*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Caner Taslaman: <https://z-p15.www.instagram.com/canertaslaman/> adresinden alındı
- TED-ed. (2011, Mart 1). *TED-ed*. 27.08.2022 tarihinde TED-Ed's commitment to creating lessons worth sharing is an extension of TED's mission of spreading great ideas.: <https://www.youtube.com/teded/about> adresinden alındı
- Tekin, A. (2019, Eylül 6). *Asya TEKİN*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Asya TEKİN / Dikab-Dhbt-Mbsts: <https://www.youtube.com/channel/UCy8RMZAK9971CwJfL8sPtPw/about> adresinden alındı
- Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost Yayınları.
- Tongar, H. K. (2017, Nisan 14). *Hatice Kübra Tongar*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Hatice Kübra Tongar:

<https://www.youtube.com/c/HaticeK%C3%BCbraTongarResmi/about>
adresinden alındı

- Topal, M., & Akgün, Ö. E. (2015). Eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının eğitim amaçlı internet kullanımı öz-yeterlik algılarının incelenmesi: sakarya üniversitesi örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 343-364.
- Toplu, M., & Gökçearslan, Ş. (2012). E-öğrenmenin gelişimi ve internetin eğitim sürecine yansımaları: gazi üniversitesi örneği. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 26(3), 501-535.
- Tosun, C. (2020). *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (10 b.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- TRT Çocuk. (2022). *TRT Çocuk ebeveyn akademisi*. 28.08.2022 tarihinde <https://www.trtcocuk.net.tr/ebeveyn-akademisi> adresinden alındı
- Tuncel, G. (2004). Öğretmenlerin kendi eğitim felsefelerini inşa etmeleri üzerine. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 223-242.
- Tuncer, M., & Taşpınar, M. (2007). Sanal eğitim-öğretim ve geleceği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 112-132.
- Tuncer, M., & Taşpınar, M. (2008). Sanal ortamda eğitim ve öğretimin geleceği ve olası sorunlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 126-144.
- Tunç, İ. (2019, Aralık 11). Türkiye'de Dinler Tarihi Çalışmalarında Antropolojinin Önemi. *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Yayınları*. Ankara, Ankara, Türkiye: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Yayınları.
- Turan, H. (2022). Prof. Dr. Hikmet Yıldırım Celkan'ın gözünden türk eğitim sosyolojisi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 8-16.
- Turanalp, M. F. (2016). İnternetin ergenlere olumsuz etkileri üzerine din eğitimi temelli bir yaklaşım. *Marife Turkish Journal of Religious Studies*, 16(1), 111-132.
- TÜBİTAK. (2021, Ocak 15). Bilim Çocuk. *Bilim Çocuk*, s. 1-64.
- TÜBİTAK. (2021, Ocak). Meraklı Minik. *Meraklı Minik*, s. 1-33.
- TÜBİTAK. (2022, Haziran 15). Bilim Çocuk. *Bilim Çocuk*, s. 1-64.
- TÜBİTAK. (2022, Haziran 1). Bilim ve Teknik. *Bilim ve Teknik*, s. 1-96.
- TÜBİTAK. (2022, Haziran). Meraklı Minik. *Meraklı Minik*, s. 1-33.
- Türk Standardları Enstitüsü. (2021, Ocak-Mart). TSE Öncü Çocuk. *TSE Öncü Çocuk*, s. 1-36.

- Türkiye Gençlik Vakfı - Enes Eminoğlu. (2018). Fikirname. *Fikirname Fikir ve Dava Dergisi*.
- Türkiye Radyo- Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü. (2021, Kasım). TRT Çocuk. *TRT Çocuk*, s. 1-48.
- Türkiye Radyo- Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü. (2022, Haziran). TRT Çocuk. *TRT Çocuk*, s. 1-48.
- Uçkaç Altun, S. (2011). İnsanlığın 'uzaktan görme' düşü: televizyon ve alternatif medya arayışları. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 96-111.
- Usluhan Eğitim Danışmanlık Mühendislik. (2014, Ekim 21). *Eğitim Bilgi Sepeti*. Ağustos 28, 2022 tarihinde eğitim programları, genel bilgi paylaşımı: <https://www.facebook.com/groups/862018190489997/about> adresinden alındı
- Uygunkan, S. B. (2005). Kültürleme kavramı ve televizyon. *Kurgu Dergisi*, 21(1), 198-206.
- Vardarlıer, P., & Zafer, C. (2019). Medya ve toplum. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 355-361.
- Ware, M. O. (2005, Ekim 11). *MIT OCW*. 28.08.2022 tarihinde Whether you're a student, a teacher, or simply a curious person that wants to learn, MIT OpenCourseWare (OCW) offers a wealth of insight, inspiration, videos, and a whole lot more!: <https://www.youtube.com/c/mitocw/about> adresinden alındı
- Yavuz, K. (1986). Dini inancın gelişmesinde nativizm ve tecrübecilik problemi. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(7), 129-142.
- Yıldırım, A. (2014). İnternetin görünen yüzü. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*(3), 51-59.
- Yıldırım, K. (2020). İstisnai bir uzaktan eğitim-öğretim deneyiminin öğrettikleri. *Cres Journal*, 1(1), 7-16.
- Yılmaz, E. A. (2010, Kasım). *Ercan Altuğ Yılmaz / Gamification Master*. Ağustos 28, 2022 tarihinde Gamification Master of Türkiye: <https://twitter.com/ercanaltug> adresinden alındı
- Yılmaz, H. (2001). Yaygın din eğitimi kurumları ve toplumsal bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 329-356.
- Yılmaz, K. (2017). Eğitim fakülteleri yeni bir eğitim felsefesi oluşturabilir mi? *Türkiye Eğitim Dergisi*, 2(1), 22-41.

- Yılmaz, K., & Horzum, M. B. (2005). Küreselleşme, bilgi teknolojileri ve üniversite. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 103-121.
- Yılmazsoy, B., & Kahraman, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile sosyal medyayı eğitsel amaçlı kullanmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Facebook Örneği. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 10-20.
- Yolal, M., & Kozak, R. (2008). Bilgiye erişim aracı olarak internete yaklaşımı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 0(20), 115-128.
- Yorulmaz, B. (2016). Türkiye'de din eğitimi alanında yapılan lisansüstü çalışmalar hakkında genel bir değerlendirme. *Öneri Dergisi*, 12(46), 41-62.
- Yüksel, Ümit; Altunyurt, Hakan; Genç, Şenol; Demir, Enes. (2022, Haziran). İnsan ve Hayat. *Aktüel Kültür Dergisi*(148). İstanbul: Çamlıca Basım ve Tic. A.Ş.
- Zengin, M. (2018). *Dinler, İnançlar ve İslam Düşüncesinde Yorumlar*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları.
- Zengin, Z. S. (2016). İslam din eğitiminin tarihsel gelişimi: islam'da eğitim ve öğretim. Z. S. Zengin içinde, *din eğitimi* (s. 19-35). Ankara: Grafiker Yayınları.